Na každý svazek

LACINÉHO
VYDÁNÍ
SPISŮ
JACKA LONDONA

možno obdržeti

VKUSNÉ
DESKY

za Kč 2·—

(poštou o 30 hal. dráže)

v každém knihkupectví nebo přímo v

nakladatelství B. Kočího, knihkupectví
v Praze I., Masarykovo nábř. 14.

Při objednávce desek nutno uvésti název
dotyčného svazku.

Knihtiskárna Jos. B. Zápotočný v Rokycanech.

Chystá se:

Sv. 36. **Lidé z propasti.** Díl II.
Sv. 37. **Martin Eden.** Díl I.
Sv. 38. **Martin Eden.** Díl II.
Sv. 39. **Martin Eden.** Díl III.
Sv. 40. **Martin Eden.** Díl IV.

Cena každého svazku jest brož. Kč 6.—, váz. Kč 9.—.

Pro subskribenty, přihlášené do stanovené lhůty, brož. **Kč 5.—**, váz. **Kč 8.—**.

PORTO činí u každého svazku Kč —.40.

Jelikož některé svazky překročují slíbených 10 tiskových archů, vyhražuje si podepsané nakladatelství, že jiné svazky budou naproti tomu opět v tomže poměru menší.

P. T. odběratele žádáme, aby dle oznámení, vždy na tomto místě umístěného, vyžadovali si další svazky, jež si budou přáti, a aby nezapomněli s obnosem předem zaslaným vyrovnati také vždy porto ve výši 40 hal. za každý svazek.

Pro uvarování se omylu račte vždy při objednávkách udati titul žádaného spisu a nikoliv jen samotné číslo svazku, neboť toto nutno někdy z technických důvodů pozměniti.

Autorisace spisů JACKA LONDONA.

Upozorňuji všechny interesenty, že získal jsem koupí výhradní právo k vydávání spisů Londonových v republice Československé. Dosud panovalo všeobecné mínění, že London, jakožto autor americký, jest pro Č. S. R. volný. Tato domněnka zakládá se ale na omylu, neboť London současným vydáním svých spisů v Londýně zajistil si evropské copyright, které vztahuje se i na Č. S. R. od února 1291, kdy přistoupili jsme též k bernské konvenci. Od zástupců choti zemřelého spisovatele zakoupil jsem výhradní právo k vydávání Londona se zpětnou platností od února 1921 a každé nedovolené vydání Londonových spisů budu právně stihati.

Nakladatel B. KOČÍ, knihkupec
v Praze I., Masarykovo nábřeží č. 14.

LACINÉ VYDÁNÍ SPISŮ JACKA LONDONA.

35.

JACK LONDON:

LIDÉ Z PROPASTI.

I.

Z ANGLIČTINY PŘELOŽIL

KAREL WEINFURTER.

*

1924.

NAKLADATEL B. KOČÍ, KNIHKUPEC,
PRAHA I., MASARYKOVO NÁBŘ. 14.

Knihtiskárna Jos. B. Zápotočný v Rokycanech. 2313

PŘEDMLUVA.

Zkušenosti, vypravované v této knize, potkaly mne v létě roku 1902. Vstoupil jsem do londýnského podsvětí, s duševní náladou, kterou bych mohl nejlépe přirovnati k náladě cestovatele na výzkumech. Chtěl jsem nabýti důkazů přesvědčením svých očí, spíše než učením těch, kteří nic neviděli, nebo slovy těch, kteří viděli a byli tam přede mnou. Dále pak jsem vzal s sebou jisté prosté měřítko, kterým jsem chtěl měřiti život v tomto podsvětí. To, co se blížilo více k životu, tělesnému i duševnímu zdraví, bylo dobré, a to, co se blížilo k životu méně, co zraňovalo, co život umenšovalo a znetvořovalo, bylo zlé.

Čtenář ovšem pochopí, že jsem viděl velmi mnoho zla. A přece jen nesmíme zapomínati, že doba, o které píši, byla považována v Anglii za »dobu dobrou«. Hlad a nedostatek přístřeší, s nimiž jsem se setkal, tvoří chronický stav bídy, který není nikde vykořeněn — ani v dobách největšího bohatství.

Po létě, o kterém píši, nastala krutá zima. Veliký

počet nezaměstnaných seskupil se v průvody, jichž bylo najednou třeba tucet a které kráčely denně londýnskými ulicemi, volajíce po chlebě. Pan Justin Mc. Carthy, když psal v měsíci lednu 1903 do newyorkského časopisu »Independent«, popisuje krátce tehdejší situaci takto:

> »V chudobincích není dosti místa k ubytování hladovících zástupů, které žebrají každého dne a každé noci u dveří o potravu a přístřeší. Veškeré dobročinné ústavy vyčerpaly svoje prostředky, pokoušejíce se obdržeti zásoby potravin pro hladovící obyvatelstvo londýnských sklepů a podkrovních pater a nejbídnějších předměstských uliček. Střediska Armády Spásy v různých částech Londýna jsou v noci obléhána zástupy nezaměstnaných a hladových, jimž nemůže býti opatřen ani příbytek, ani prostředky k životu.«

Bylo namítáno, že kritika, kterou jsem vyslovil o těchto věcech, jak se mi objevily v Anglii, jest příliš škarohlídskou. Musím však říci na svoji omluvu, že ze všech optimistů jsem optimistou největším. Ale posuzuji lidstvo méně podle politických skupin a více podle jednotlivců. Společnost roste, zatím kdy politické stroje se rozpadávají na kusy a stávají se »veteší«. Pokud se týče Angličanů, totiž jejich mužů a žen a zdraví

a štěstí, vidím pro ně budoucnost jasnou a úsměvnou. Ale pro větší část politického soustrojí, které s nimi teď špatně hospodaří, nevidím nic než hromadu veteše.

JACK LONDON.

Piedmont v Kalifornii.

Kapitola I.

SESTUP.

»Ale věřte přece, že toho nemůžete učiniti,« říkali mi přátelé, k nimž jsem se obrátil o pomoc, když jsem chtěl zapadnouti do londýnského East Endu.*) »Nejlépe učiníte, když se obrátíte na policii, aby vám dala vůdce,« dokládali, když si věc rozmyslili, namáhajíce se všemožně, aby se přizpůsobili duševnímu postupu šílencově, který k nim přišel s dobrým doporučením, ale s porušeným rozumem.

»Ale já nechci nic míti s policií,« namítal jsem. »Chci jíti do East Endu sám a podívati se na věci také sám. Chci věděti, jak tam lidé žijí a proč tam žijí a k čemu tam žijí. Krátce, chci tam žíti s nimi.«

»Snad tam nechcete žíti« říkali všichni a na jejich dlouhých tvářích byla zřetelně napsána obava. »Vždyť se praví, že jsou tam místa, kde lidský život nemá ceny dvou haléřů.«

»A to jsou právě místa, která chci viděti,« přerušil jsem je.

---

*) Východní část Londýna s nejchudším a nejbídnějším obyvatelstvem, část, ve které však bydlí také nejhorší společnost zločinců, takže se tam sotva může odvážiti i Londýňan — třeba ve dne. Pozn. překl.

»Ale vždyť víte sám, že toho učiniti nemůžete,« zněla pokaždé odpověď.

»Pro tohle jsem vás nevyhledal,« odvětil jsem krátce, poněvadž jsem se trochu zlobil nad jejich nepochopením. »Jsem zde cizincem a přeji si, abyste mně řekli, co víte o East Endu, abych něco měl, s čím bych začal.«

»Ale my o East Endu nic nevíme. Je to někde tamhle.« A při tom mávli nesměle rukama v onu stranu, kde za řídkých příležitostí může býti spatřeno vycházející slunce.

»Tak tedy půjdu ke Cookovi,«*) prohlásil jsem.

»Ach, ano,« odpověděli mi s ulehčením. »Cook to bude dojista věděti.«

Ale, ó Cooku, ó Tomáši Cooku a Synu, kteří jste takovými stopaři a průkopníky a kteří zanecháváte na celém světě ukazatele cest a kteří poskytujete vždycky první pomoci zbloudilým cestovatelům, bez váhání a okamžitě, se snadností a ochotou! Byli byste mne mohli poslati do nejtemnější Afriky nebo nejvnitřnějšího Tibetu, ale do londýnského East Endu, který je vzdálen sotva co by kamenem dohodil od Ludgate Cirkusu, tam jste cesty neznali!

»Toho nemůžete podniknouti, rozumíte,« řeklo mně toto obchodní středisko všech světových cest a cestiček. »Je to tak — hm — neobvyklé.«

»Poraďte se s policií,« dokládal úředník s autoritou, když jsem stál na svém. »Nejsme zvyklí dopra-

*) Největší světová, anglická cestovní kancelář, která obstarává okružní cesty do celého světa. Pozn. překl.

vovati cestovatele do East Endu. Nejsme k tomu oprávněni a nevíme nic o oněch místech.«

»Na tom nezáleží,« přerušil jsem ho, chtěje se zachrániti, abych nebyl proudem jeho negace odplaven z kanceláře. »V tomto případě můžete přece něco pro mne učinit. Chci vám sděliti napřed, co tam chci podniknouti, takže v případě nějaké nehody byste mne mohli zjistiti.«

»Ano, nahlížím to! Kdybyste byl zavražděn, mohli bychom pak zjistiti vaši mrtvolu.«

Řekl to tak vesele a zároveň tak chladnokrevně, že v okamžiku jsem viděl svoji ztuhlou a znetvořenou mrtvolu nataženou na kamenné desce, jak na ni kape studená voda, a jeho jsem viděl, jak se nad ní naklání a jak smutně a trpělivě ji stotožňuje s tělem bláznivého Američana, který mermomocí chtěl viděti East End.

»Ne, ne,« odpověděl jsem. »Jenom abyste mne mohli identifikovati, kdybych se dostal do nějaké kaše s policejními strážníky.« Použil jsem slova »bobbies«.*) Poslední slovo jsem vyslovil s radostným pocitem, že jsem se tak šťastně chopil tohoto domácího výrazu.

»Ale to,« pravil, »jest věc, která se týká jen hlavní policejní stanice.«

»Je to něco tak neobvyklého, rozumíte?« dokládal na omluvu.

Úředník na hlavní policejní stanici si odkašlal a

*) Přezdívka policejních strážníků v Londýně. Pozn. překl.

koktal. »Máme zde pravidlo,« vysvětloval, »nedávati žádných informací, týkajících se našich klientů.«

»Ale v tomto případě,« naléhal jsem, »je to právě klient, který vás žádá o poučení k vůli jeho vlastní osobě.«

Poznovu kašlal a zajíkal se.

»Ovšem,« dodával jsem chvatně, »vím, že to je neobvyklé, ale — —«

»Jak jsem chtěl právě poznamenati,« pokračoval pevně, »je to neobvyklé a myslím, že pro vás nemůžeme nic učiniti —«

Avšak odešel jsem přece s adresou jednoho detektiva, který bydlil v East Endu, a ubíral jsem se přímo k americkému konsulovi. Zde jsem konečně naiezl muže, se kterým jsem mohl »vyjíti«. Zde nebylo ani kašlání, ani koktání, ani pozdvižených obočí, přímé nedůvěry nebo zjevného úžasu. Za minutu jsem vysvětlil, co chci a jaký jest můj záměr, což bylo přijato jako věc samozřejmá. Ve druhé minutě se mne tázal na můj věk, výšku, tělesnou váhu a prohlédl si mne. Ve třetí minutě, když jsme si podávali ruce na rozloučenou, pravil: »Výborně, Jacku, nezapomenu na vás a nepustím vás se zřetele.«

Oddechl jsem si z hluboka úlevou. Spáliv za sebou mosty, mohl jsem se teď úplně volně ponořiti do oné lidské pustiny, o níž, jak se zdálo, nikdo nic nevěděl. A ihned potom jsem se setkal s novou obtíží v podobě mého drožkáře, osobnosti se šedými licousy a i jinak význačně důstojnou, která mne vozila nepřetržitě po několik hodin po City.*)

*) Obchodní část Londýna. Pozn. překl.

»Vezte mne do East Endu,« nařídil jsem, usednuv.

»Kam, pane?« tázal se se zjevným překvapením.

»Do East Endu — kamkoliv. Jeďte.«

Drožka pak jela bez cíle několik minut a pak se najednou zastavila. Stříška nad mojí hlavou nebyla vytažena a drožkář se na mne díval dolů v rozpacích.

»Povídám,« pravil, »na které místo chcete jeti?«

»Do East Endu,« opakoval jsem. »Na žádné určité místo. Jen mne tam dovezte — kamkoliv.«

»Ale ke kterému domovnímu číslu, pane?«

»Poslyšte!« zahřměl jsem. »Zavezte mne do East Endu a to ihned!«

Bylo mi jasno, že mně nerozuměl, ale odklonil svoji hlavu a s bručením pobídl koně.

Nikde na ulicích londýnských neuniknete pohledu na opovrženou bídu, neboť pětiminutová chůze skoro z každého místa vás dovede k nějakému brlohu nebo špinavé uličce. Ale oblast, do které teď moje drožka pronikala, byla nekonečnou řadou peleší. Ulice byly naplněny zcela novým a neobvyklým lidským pokolením. Tito lidé byli nevysoké postavy a jejich vzezření bylo bídné a jejich tváře byly obyčejně pitím opuchlé. Tak jsme jeli několik mil*) podél cihlových domů a špíny a z každé příčné ulice a uličky se objevily dlouhé perspektivy na samé cihlové domy a bídu. Tu a tam vyhlížela nějaká hlava opilce nebo ženy a vzduch byl hnusný samými zvuky vády a hašteření. Na tržišti hledali vrávorající starci a ženy ve smetí a blátě od-

*) Rozuměj anglických. Jedna anglická míle měří 1·609 kilometru. Pozn. překl.

hozené shnilé brambory, boby a zeleninu, při čemž malé děti v hejnech jako mouchy se kupily kolem hnijících hromad ovoce a strkaly paže až k ramenům do této tekuté spousty, aby si vytahovaly jednotlivá sousta jen z části zkažená, která na místě pohlcovaly.

Po celou svoji jízdu jsem se nesetkal s jedinou drožkou a můj povoz zdál se nějakým zjevením z jiného a lepšího světa, což jsem soudil podle toho, jak děti běhaly za ním a podle něho. A pokud jsem mohl dohlédnouti, byly všude jenom pevné, cihlové zdi, kluzké chodníky a hlučící ulice, takže po prvé v životě se mne dotekl strach před zástupy. Bylo to jako strach před mořem, a toto bídné množství ulice za ulicí zdálo se býti jakoby mnohými vlnami obrovského a zapáchajícího moře, vzdouvajícího se kolem mne a hrozícího vztyčiti se a zaplaviti mne.

»Stepney, pane. Stanice Stepney,« zavolal drožkář dolů.

Rozhlédl jsem se kolem sebe. Byla to opravdu železniční stanice a on tam jel ve svém zoufalství jako k jedinému známému místu, o kterém kdy slyšel v celé této pustině.

»Dobrá,« řekl jsem.

Zabreptal něco nesrozumitelného, potřásl hlavou a díval se velmi žalostivě. »Jsem zde neznámý,« podařilo se mu vyraziti srozumitelně, »a jestliže si nepřejete stanice Stepney, tu nechť jsem proklet, jestliže vím, kam chcete.«

»Povím vám, co chci,« řekl jsem. »Pojedete dále a při tom se podíváte, kde je nějaký obchod se starým šatstvem. Když spatříte takový obchod, jeďte dále až

za nejbližší roh a pak zastavte a nechte mne vystoupiti.«

Viděl jsem, že v něm vznikají jakési pochybnosti o jeho jízdě, ale za nedlouho zatočil brzdou a pověděl mi, že nějaký krám se starými šaty je kousek cesty nazpět.

»Nezaplatíte mně?« prosil. »Jste mi dlužen sedm a půl šilinků.«

»Ó ano,« zasmál jsem se, »ale pak bych vás již neviděl.«

»U všech všudy, ale kdybyste mi nezaplatil, neviděl bych již já vás,« odpověděl.

Zatím se však již shromáždil zástup rozedraných diváků kolem drožky a já, zasmáv se nanovo, ubíral jsem se zpět, ke krámu se starými šaty.

Tam mně nastala přední obtíž v tom, abych obchodníka přesvědčil, že chci opravdu a skutečně staré šaty. Po marných pokusech, vnutiti mně nové a nemožné kabáty a spodky, počal přinášeti na denní světlo spousty starého šatstva, ale tvářil se při tom tajemně a činil temné narážky. Činil to se zřetelným úmyslem, aby mně dal na srozuměnou, že »vyčichal můj úmysl« a aby mně vehnal do úzkých strachem před prozrazením a dohnal mne tak k vysoké ceně za můj nákup. Považoval mne za nějakého člověka, který se ocitl v nesnázích, nebo za těžkého zločince, který sem přišel přes moře — v obou případech byl jsem mu osobou, která se chce vyhnouti policii.

»Ale smlouval jsem s ním nad bezpříkladným rozdílem mezi skutečnou cenou a jeho požadavkem, až jsem ho nadobro vyvedl z jeho klamu, tak že se konečně roz-

hodl smlouvati houževnatě s houževnatým kupcem. Nakonec jsem si vybral pár pevných, ač hodně obnošených spodků, odřenou kazajku s jediným zbývajícím knoflíkem, pár hrubých střevíců, které byly jistě někde ve službě při skládání uhlí, a úzký kožený opasek a velmi špinavou soukenou čapku.

Avšak moje prádlo a ponožky byly nové a teplé, ale takového druhu, že každý tulák, kterému nepřálo štěstí, si je mohl opatřiti obyčejným způsobem.

»Ale musím vám říci něco pravdivého,« pravil s nepravým obličejem, když jsem mu podal deset šilinků, na kterých jsme se konečně umluvili, za můj oblek. »Věřte mi, jestliže jste již nekupoval nahoře a dole v ulici Petticoat. Vaše spodky mají cenu pěti šilinků pro každého a za střevíce by dal každý dělník z doků dva a půl, nezmiňuje se ani o kabátu a o čapce a nové flanelové kazajce a jiných věcech.«

»Kolik mně za to dáte?« otázal jsem se náhle. »Zaplatil jsem vám za to deset šilinků a prodávám to vše ihned zpět za osm. Nuže, koupíte?«

Ale on se zašklebil a zavrtěl hlavou a ačkoliv jsem dobře koupil, měl jsem přece nepříjemný pocit, že on učinil obchod lepší.

Nalezl jsem svého drožkáře a nějakého policistu s hlavami u sebe, ale posledněiší, když si mne ostře prohlédl a když se zvlášť pátravě podíval na ranec, který jsem nesl pod paží, se odvrátil a opustil drožkáře, aby provedl vzpouru sám. Nechtěl jeti ani o krok dále, dokud jsem mu nezaplatil sedm a půl šilinků, které jsem mu byl dlužen. Potom byl však ochoten vézti mne třeba až na konec světa a nesmírně se omlouval

za svoji výzvu k zaplacení a vysvětloval mi, že v londýnském městě se člověk setkává velmi často s podivnými zákazníky.

Ale vezl mne pouze do Highbury Vale v severním Londýně, kde na mne čekala moje zavazadla. Tam jsem následujícího dne zul svoje střevíce (ne bez lítosti, poněvadž byly tak lehké a pohodlné) a svlékl jsem se ze svého šedého, měkkého, cestovního oděvu a počal jsem se oblékati do šatů jiných a nepředstavitelných lidí, kteří musili býti opravdu nešťastni, když jim bylo rozloučiti se s takovými hadry za bídné peníze, které obdrželi od obchodníka. Do flanelové kazajky, pod paží, jsem si zašil zlatý sovereign (byl to jistě skromný peníz pro případ nějaké tísně) a pak jsem se do kazajky oblékl. Po té jsem usedl a přemýšlel jsem o krásných a tučných letech, která učinila moji kůži tak měkkou a přivedla moje nervy blízko k povrchu, neboť kazajka byla hrubá a drsná jako košile ze žíní a já přiznávám, že nejpřísnější asketové netrpí více, než jsem trpěl já v následujících dvaceti čtyřech hodinách.

Ostatní části mého oděvu daly se obléci snadno, ačkoliv střevíce nebo boty mně byly záhadou. Byly tak tvrdé a nepodajné, jako kdyby byly udělány ze dřeva. A teprve pak, když jsem dlouho tloukl svými pěstmi do svršků, podařilo se mně vsunouti do nich nohu. Potom s několika šilinky, kapesníkem a nožem v kapse, vzal jsem s sebou ještě trochu balícího, hnědého papíru a chumáč tabáku a pak jsem dupal po schodech dolů a rozloučil jsem se se svými přáteli, již byli naplněni zlými předtuchami. Když jsem vycházel ze dveří, nemohla služka — příjemná žena středního věku — potlačiti zašklebení, které zkroutilo její rty a rozevřelo je až k uším, z bezděčného soucitu, a při tom ze sebe

vyrazila nepěkný zvířecí zvuk, který jsme si navykli nazývati »smíchem«.

Jakmile jsem se ocitl na ulici, již jsem byl dotčen dojmem rozdílu, který vyvolaly moje šaty. Z chování obyčejných lidí, se kterými jsem se setkal, zmizela veškerá úslužnost. Rychle, takřka v okamžiku, stal jsem se jedním z nich. Můj ošumělý, na loktech odřený kabát, byl jim návěštím a odznakem vrstvy, do které jsem náležel a kteráž byla také jejich vrstvou. Můj oděv učinil ze mne člověka jim rovného, a místo úlisnosti a příliš úslužné pozornosti, kterých se mně až dosud dostávalo, sdílel jsem s nimi teď kamarádství. Muž v bavlněných šatech a se špinavým šátkem na krku neoslovoval mne již »pane« nebo »pane řediteli«. Teď jsem byl všude jen »soudruhem« — bylo to pěkné a srdečné slovo, v němž zaznívala vřelost a radost, kterých v dřívějším oslovení nebylo. Pane řediteli! Zavání to mocí a pánovitostí a vysokou autoritou. — Je to daní člověka, jenž je pod člověkem, který se dostal na vrchol, jest to vysloveno v naději, že trochu povolí a že umírní svoji váhu, což znamená jiným způsobem, že je to vlastně jenom prosba o almužnu.

To mně připomíná radost, kterou jsem pocítil ve svých špinavých hadrech a jež není dopřána průměrnému Američanovi, když se ocitne na evropské pevnině. Cestovatel ze Spojených Států po Evropě, není-li právě Kroesem, shledá rychle, že se stává vědomě lakotným, a sice zástupy lupičů, kteří se mu věsí na paty od rána do večera a kteří vyprazdňují jeho toboiku způsobem, nad nímž se musí zardívati úroky z úroků.

Ve svých hadrech jsem unikl tomuto moru zpropitného a setkával jsem se s lidmi na základě rovnosti. Ano, než se ukončil den, obrátil jsem kartu a řekl jsem

nejvýš vděčně jednomu pánovi, kterému jsem podržel koně a jenž do mé napřažené ruky spustil jeden penny: »Děkuji, pane.« Ve svém novém stavu, v nových šatech jsem objevil také jiné změny. Když jsem přecházel hlavní třídy, shledal jsem, že se stávám jaksi obratnějším při vyhýbání se povozům a nejmocnější dojem byl v tom, že můj život se zlevnil v přímém poměru s mými šaty. Když před tím jsem se tázal některého policejního strážníka na cestu, zeptal se mne obyčejně: »Chcete jeti omnibusem nebo drožkou, pane?« Ale teď zněla jeho otázka: »Pěšky nebo pouliční drahou?« Také na železniční stanici mně byl jako samozřejmě podáván vždycky lístek třetí třídy.

Ale za to vše se mně dostávalo náhrady. Teď jsem se po prvé setkával s anglickými nižšími vrstvami tváří v tvář a poznával jsem je. Když na rozích ulic nebo v hostincích se mnou rozmlouvali povalovači a dělníci, mluvili jako muž k muži a rozmlouvali zcela přirozeně bez jediné myšlenky, že ode mne něco obdrží za to, co mluví, nebo za způsob, kterým mluví.

A když jsem se konečně odebral do East Endu, dostalo se mi uspokojení, poněvadž jsem se přesvědčil, že strach před lidskými zástupy mne již nepronásleduje. Stal jsem se jejich součástkou. Obrovské a zapáchající moře se vzedmulo a převalilo se přese mne anebo jsem tam sám nepozorovaně sklouzl. A nebylo při tom nic strašného — s jedinou výminkou, totiž s onou spodní kazajkou.

Kapitola II.

JOHNNY UPRIGHT.

Adresy Johnnyho Uprighta vám nedám. Nechť vám postačí, že bydlí v nejctihodnější ulici East Endu — v ulici, která by byla v Americe považována za velice bídnou, ale jež je skutečnou oasou v poušti východního Londýna. Je se všech stran obklopena nečistotou a ulicemi, nacpanými mladou a špinavou a neřestnou generací. Ale její dlažba je poměrně prosta dětí, které si nemají kde hráti, takže vypadá trochu opuštěně, poněvadž jest jenom málo lidí, kteří sem vcházejí nebo vycházejí.

Každý dům v této ulici, jako ve všech ostatních ulicích, stojí bok po boku svému sousedu. Do každého domu jest jenom jediný vchod hlavními dveřmi a každý dům jest asi osmnáct stop*) široký a je vzadu opatřen malým dvorkem, ohraničeným cihlovou zdí, odkud, jestliže neprší, můžete viděti kousek oblohy břidlicově šedé barvy. Nutno však věděti, že teď mluvím o jakési zámožnosti v East Endu. Někteří lidé v této ulici se

*) Jedna anglická stopa měří něco přes tří dm.
Pozn. překl.

mají tak dobře, že si drží i služku. Johnny Upright má také služku, jak jsem záhy zvěděl, neboť ona byla v této části světa mojí prvou známostí.

Přišel jsem k domu Johnnyho Uprighta a ke dveřím přišla služka. A teď nezapomeňte, že její životní postavení bylo bídné a soucit vzbuzující, ale přes to se na mne dívala se soucitem a pohrdáním. Projevila zřejmé přání, aby náš rozhovor byl pokud možno krátký. Byla neděle a Johnny Upright nebyl doma, a to bylo vše, co mně mohla říci. Ale já jsem setrval a mluvil jsem dále, zda-li by mně nemohla přece ještě něco říci, až konečně byla ke dveřím přivábena paní Uprightová, kde plísnila děvče, že dveří nezavřela, než ke mně obrátila svoji pozornost.

Ne, pan Johnny Upright nebyl doma a pak také v neděli nikoho nepřijímal. Řekl jsem, že je to velmi zlá věc. Hledám snad práci? Ne, naopak, přišel jsem navštíviti Johnnyho Uprighta v jakési záležitosti, která mu může přinésti zisk.

Tím nastala ve věcech náhlá změna. Pán, o kterého šlo, byl v kostele, ale bude jistě doma za hodinu nebo v době přibližné a pak ho mohu navštíviti.

Chtěl bych snad laskavě vejíti dovnitř? Ne, paní mne nepozvala, ačkoliv jsem na to líčil, řka, že půjdu dolů na roh a že tam budu čekati v hostinci. A tak jsem šel vskutku na roh, ale poněvadž byla doba bohoslužeb, byl hostinec zavřen. Padal neblahý deštík a já, nemaje nic lepšího, posadil jsem se na schod sousedního domu a čekal jsem.

A k tomuto schodu přišla pak služka, velice špinavá a u velikých rozpacích, aby mně řekla, že mně paní dovoluje vrátit se a čekati v kuchyni.

»Přichází sem tolik lidí tázati se po práci,« vysvětlovala mně paní Uprightová s omluvou, »a proto doufám, že mně nevezmete za zlé způsob, jakým jsem s vámi mluvila.«

»Vůbec ne, vůbec ne,« odvětil jsem nejvznešenějším způsobem a pro tentokráte jsem si prohlížel svoje hadry s důstojností. »Chápu to docela, o tom vás ujišťuji. Myslím, že lidé, kteří hledají práci, vás unavují až k smrti.«

»Ovšem že,« odvětila s výmluvným a výrazným pohledem. Pak mne dovedla dovnitř, ale ne do kuchyně, nýbrž do jídelny, což jsem přijal jako přízeň, v náhradu za svoje vznešené chování.

Tato jídelna, která byla v téže úrovni s kuchyní, byla asi čtyři stopy pod úrovní ulice a byla tak temná (bylo poledne), že jsem musil čekati hezkou chvíli, aby si moje oči navykly na tuto tmu. Bledé světlo pronikalo dovnitř oknem, jehož hoření část byla ve stejné rovině s chodníkem, ale přes to jsem shledal, že při tomto světle mohu čísti noviny.

A teď, zatím kdy čekám na příchod Johnnyho Uprighta, dovolte mi, abych vám vysvětlil svoje předsevzetí. Bylo mým úmyslem, když budu žíti, jísti a spáti s lidmi z East Endu, abych při tom měl nějaký přístav, kam bych se mohl uchýliti, avšak aby nebyl příliš vzdálen a abych tam někdy mohl zaběhnouti a přesvědčiti se, že dosud existují dobré šaty a čistota. V takovém přístavu jsem také mohl přijímati poštu, napsati si svoje poznámky a příležitostně také zmizeti ve změněném rouchu, abych se odebral do civilisace.

Ale tím vznikly jisté rozpaky. Byt, ve kterém by

byl můj majetek v bezpečí, znamená bytnou, která velmi snadno podlehne podezření proti pánovi, který vede dvojí život, zatím kdy bytná, jež by se nijak nestarala o dvojí život svých nájemníků, by znamenala byt, v němž by jejich majetek nebyl v bezpečí. A úmysl vyhnouti se těmto rozpakům mne přivedl k Johnnymu Uprightovi. Detektiv, který je asi třicet let nepřetržitě ve službách v East Endu a který je znám široko daleko jménem, které mu bylo dáno jedním usvědčeným, těžkým zločincem z doků, byl dojista mužem, který mně mohl vyhledati poctivou bytnou a zároveň jí poskytnouti klidný spánek stran mého podivného přicházení a odcházení a domnělého provinění.

Jeho dvě dcery ho doprovázely z kostela domů a byly to opravdu hezké dívky ve svých nedělních šatech. Ovšem byla to jistá bledá a delikátní krása, která je charakteristická všem londýnským děvčatům z těchto čtvrtí, krása, která není více než slibem bez časového závazku a jež jest odsouzena k rychlému uvadnutí, jako barva na západním nebi.

Děvčata si mne prohlížela s upřímnou zvědavostí, jako bych byl nějakým neznámým zvířetem, ale pak si mne po dobu mého čekání naprosto nevšímala. Potom ke mně přišel sám Johnny Upright a zavolal mne nahoru, abych s ním mohl promluviti.

»Mluvte nahlas,« přerušil moje zahajovací slova. »Velice jsem se nastydl a neslyším dobře.«

Ó stíny starého Sloutha a Sherlocka Holmesa! Byl bych rád věděl, kde byl ukryt jeho pomocník, jehož povinností bylo napsati vše, co bych nahlas vypověděl. A až do dnešního dne, ačkoliv jsem viděl Johnnyho

Uprighta mnohokráte, a ač jsem nad touto událostí mnohokráte hloubal, nedovedl jsem přece nikdy uhodnouti, zdali byl opravdu nachlazen, či měl-li nějakého pomocníka v druhém pokoji. Ale jedné věci jsem si jist: ačkoliv jsem podal Johnnymu Uprightovi veškerá vysvětlení, týkající se mé osoby a mého záměru, zdržel se všeho posudku až do druhého dne, kdy jsem přibyl do jeho ulice v obyčejném oděvu a v drožce. Pak bylo jeho uvítání dosti srdečné a já jsem s ním šel dolů do jídelny, do společnosti jeho rodiny na čaj.

»Máme to zde skromné,« pravil, »nemáme masa a proto nás musíte přijati tak jak jsme, s našimi prostými způsoby.«

Děvčata se zardívala a byla na rozpacích, když mne pozdravovala, ale on jim toto setkání se mnou neučinil snadnější.

»Ha! Ha!« smál se bouřlivě a srdečně, a bil plochou dlaní do stolu, až talíře řinčely. »Děvčata se včera domnívala, že jste přišel žebrati o kousek chleba! Haha! Hohoho!«

Dívky to s rozhorlením popíraly a přivíraly oči, ale jejich tváře se zardívaly jako provinilcům, tak jako by bylo základnou pravého vzdělání, umět rozeznati pod hadry člověka, který v hadrech choditi nepotřebuje.

A pak, zatím kdy jsem jedl chléb a marmeládu, počala se hra na otázky a odpovědi, při čemž děvčata se domnívala, že to bylo pro mne urážkou, kdybych byl považován za žebráka, a jejich otec to považoval za největší poklonu mé dovednosti, když se mně podařilo probuditi takový omyl. Vše to mne bavilo i s tím chlebem, marmeládou a čajem, až nadešla doba, kdy mně

chtěl Johnny Upright najíti byt, což se mu podařilo asi o šest domů dále, v jeho vlastní, ctihodné a zámožné ulici, v jednom domě, který se podobal tomu, ve kterém sám bydlil, jako hrášek hrášku.

Kapitola III.

MŮJ BYT A NĚKTERÉ JINÉ VĚCI.

S hlediska východního Londýna byl pokoj, který jsem najal za šest šilinků nebo za půl druhého dolaru týdně, nejvýš pohodlný. Na druhé straně byl však se stanoviska amerického opatřen nábytkem hrubým, byl nepohodlný a malý. Jakmile jsem přidal k jeho skromnému nábytku ještě obyčejný stolek pro psací stroj, mohl jsem se sotva otočiti. A při nejlepším se mně to dařilo, když jsem se naučil proplouvati svým bytem jakýmsi červovitým pohybem, který však vyžadoval nesmírné obratnosti a duchapřítomnosti.

Když jsem byl v pořádku, či vlastně můj majetek, oblékl jsem se do svých šatů knockaboutů*) a vyšel jsem si na procházku. Poněvadž jsem měl mysl naplněnou samými představami o bytech, počal jsem si je prohlížeti, maje na paměti představu, že jsem chudým mladým mužem se ženou a velikou rodinou.

Mým prvním objevem bylo, že prázdných domů

*) „Knockabout“ (čti nokebaut) jest druh varietních komiků, kteří se objevují obyčejně ve dvou, oděni v hadrovitých šatech a bijí se klacky a porážejí a při tom vtipkují. Našemu obecenstvu jsou známi z některých programů v bývalém Variété. Pozn. překl.

bylo málo a že byly daleko od sebe — byly tak daleko od sebe, že ač jsem kráčel v nepravidelných kruzích po velikém okrsku několik mil, zůstával jsem přece mezi dvěma takovými domy. Nemohl jsem najít ani jediného dalšího prázdného domu a to mně bylo dostatečným důkazem, že tento okrsek je »přeplněn«.

Poněvadž mně bylo jasno, že jako chudý, mladý muž s rodinou nemohu nájímati vůbec nějakého domu v této nejvýš nežádoucí oblasti, hledal jsem pak pokoje bez nábytku, ve kterých bych mohl umístiti svoji ženu a děti a movitý majetek. Nebylo takových pokojů mnoho, ale přece jsem je nalezl, obyčejně jednotlivě, neboť se zdá, že tam považují jediný pokoj za dostatečnou místnost pro rodinu chudého člověka, ve které se může vařiti, jísti a spáti. Když jsem žádal dva pokoje, dívali se na mne pronajímatelé asi tak, jako se dívala jistá osoba na Olivera Twista,*) když chtěl více.

A nejen že považovali jediný pokoj za dostatečný byt pro chudého muže s rodinou, nýbrž byl jsem poučen, že mnoho rodin, které mají po jediném pokoji, mohou míti ještě tolik zbývajícího místa, aby vzali na byt jednoho nebo dva podnájemníky. A když takové pokoje mohou býti najaty od tří do šesti šilinků týdně, lze snadno uhodnouti, že podnájemník s doporučením může obdržeti místo na podlaze, řekněme od osmi pencí do jednoho šilinku. Ba může i za několik dalších šilinků jísti s rodinou své bytné. Ale na to jsem se opomenul dotazovati — bylo to odpustitelnou chybou s mé strany, když uvážíme, že jsem pracoval na základě rodiny domnělé.

Avšak domy, které jsem prohlížel, nejen že neměly

*) Oliver Twist, známá postava z Dieckensova románu. Pozn. překl.

koupelen, ale zvěděl jsem, že ve všech těch tisících domů nebylo koupelen vůbec. Za takových okolností, se ženou a dětmi a dvěma podnájemníky, kteří trpí přílišnými rozměry jediného pokoje a myjí se v malém plechovém umývadle, bylo by to podnikem neproveditelným. Ale zdá se, že náhrada vzniká úsporou mýdla a tak je vše v pořádku a Bůh je přece jen na nebi.

Nenajal jsem žádného pokoje a vrátil jsem se do ulice Johnnyho Uprighta. Při mé ženě a dětech a nájemnících a různých komůrkách, do kterých jsem je umísťoval, dostaly moje oči rozhled, tak že jsem nedovedl svého pokoje v celku ani přehlédnouti. Jeho obrovitost mi naháněla hrůzu. Je to opravdu pokoj, který jsem najal za šest šilinků týdně? Nemožno! Ale moje paní bytná zaklepala na dveře s otázkou, zda-li mám vše v pořádku, a rozptýlila tak moje pochybnosti.

»Oh, ano, pane,« řekla, odpovídajíc na moji otázku. »Tato ulice je vskutku poslední. Veškeré ostatní ulice byly právě takové asi před osmi nebo desíti léty a všichni lidé v nich byli velice slušní. Ale pak nás ostatní lidé vyhnali. Ti, kteří bydlí v této ulici, jsou právě poslední, již zde zbyli. Je to hrozné, pane!«

A pak mně vysvětlovala postup přelidnění, při němž činžovní cena sousedství stoupala, ale jeho mrav klesal.

»Vidíte, pane, naši lidé nejsou zvyklí bydleti v zástupech, jako to činí ti druzí. Nám je třeba více prostoru. Ti druzí, totiž cizinci a nižší vrstvy, mohou nacpati do tohoto domu pět až šest rodin, kdežto my jsme tu sami. A proto mohou platiti více nájmu, než si můžeme my dovoliti. Je to opravdu děsné, pane. A když si jen pomyslíte, že ještě před málo lety bylo naše sousedství právě tak pěkné a čisté!«

Pohleděl jsem na ni. Měl jsem před sebou ženu nejvyššího stupně z anglické pracovní třídy, která jevila nesčetně důkazů zjemnělosti, ale byla pomalu unášena oním hlučícím a zkaženým proudem lidstva, jejž stávající síly vyhánějí z londýnského města na východ. Banka, továrna, hotel a budova kancelářská musí se rozmáhati a městské chudé obyvatelstvo je pouhým kočovným plemenem. A tak se stěhuje na východ, vlna za vlnou, přeplňujíc a snižujíc dům za domem, vyháněnjíc před sebou lepší vrstvy dělnické jako průkopníky na okraj města nebo je stahujíc dolů — ne-li v pokolení prvním, pak jistě ve druhém a třetím.

Je to jen otázkou několika měsíců, kdy také ulice Johnnyho Uprighta musí jíti s proudem. On to sám také ví.

»Za dva roky,« pravil, »dojde můj nájem. Můj domácí jest jedním z našich lidí. Nezvýšil činže v žádném ze svých zdejších domů a proto jsme mohli zůstati. Ale může domy každého dne prodati, nebo může každého dne zemříti a to je — pokud se týká nás — totéž. Dům bude koupen nějakým peněžníkem, který vystaví vzadu, kde roste moje réva, nějakou potírnu a připojí ji k domu a pronajme ji jako pokoj některé rodině. Tak to máte — a Johnnyho Uprighta tu nebude!«

A v pravdě, viděl jsem již v duchu Johnnyho Uprighta a jeho dobrou ženu a hezké dcery i špinavou služku letěti jako duchy na východ temnotou a v patách za nimi řvalo veleměsto jako netvor.

Ale Johnny Upright není ve svém losu sám. Daleko, daleko venku, na okraji města žijí malí obchodníci, malí obchodvedoucí a zdární úředníci. Bydlí

v domcích a polooddělených villách s kouskem květinářských zahrad a komůrkami, kde si mohou oddechnouti. Nafukují se pýchou a nadýmají svoje hrudi, když se dívají na propast, ze které unikli, a děkují Bohu, že nejsou jako lidé jiní. A hle — dolů za nimi přichází Johnny Upright a netvorné město je mu v patách. Obydlí vyvstávají jako kouzlem, zahrádky jsou zakládány, villy jsou děleny a opět děleny na mnoho bytů a černá, londýnská noc se snáší ve špinavém rubáši.

Kapitola IV.

ČLOVĚK A PROPAST.

»Povídám, máte nějaký byt k pronajmutí?«

Tato slova jsem pronesl nedbale přes rameno k tlusté a starší ženě, u jejíhož stolu jsem seděl v jedné špinavé kavárně blíže Poolu a nedaleko Limehouse.

»Ó ano,« odvětila krátce a moje vzezření se snad dosti nepřibližovalo k průměrné zámožnosti, jakou její dům vyžadoval.

Více jsem neřekl a pojídal jsem svůj řízek slaniny a půl litru mdlého čaje mlčky. A ona si mne také již nevšímala, až když jsem měl platiti svůj účet (čtyry pence) a když jsem vyňal z kapsy všech deset šilinků. Očekávaný výsledek se ihned dostavil.

»Ano, pane,« řekla stravovatelka najednou bez pobídky. »Mám pěkný byt, který by se vám jistě zalíbil. Vrátil jste se z nějaké cesty, pane?«

»Mnoho-li byste chtěla za pokoj?« tázal jsem se, nevšímaje si její zvědavosti.

Prohlédla si mne shora dolů s upřímným překva-

pením. »Nepronajímám pokojů ani svým pravidelným nájemníkům, tím méně náhodným.«

»Pak se musím podívati o kousek dále,« řekl jsem se zřejmým zklamáním.

Ale pohled na mých deset šilinků ji učinil žádostivou. »Mohla bych vám pronajati pěknou postel se dvěma jinými muži,« nutila mne. »Jsou to dobří a poctiví lidé a stálí nájemníci.«

»Ale já nechci spáti se dvěma jinými lidmi,« namítal jsem.

»Nebude toho třeba. V pokoji jsou tři postele a místnost není malá.«

»Kolik byste chtěla?« tázal jsem se.

»Půl koruny týdně a dva a půl šilinků od nájemníka stálého. Jsem jista, že se vám moji lidé budou líbiti. Jeden z nich pracuje v jistém obchodním domě a je u mne již dva roky. A druhý je u mne šest — šest let, pane, — příští sobotu u mne bude šest let a dva měsíce. Je posunovačem kulis,« pokračovala. »Je to stálý a počestný člověk a pokud je u mne, nezanedbal nikdy večerní práce. A má moji domácnost rád; říká, že je to nejlepší, když se může zdržovati doma. Dávám mu také stravu a druhým nájemníkům též.«

»Domnívám se, že tím ušetří mnoho peněz,« poznamenal jsem nevinně.

»Bože chraň, to nikoliv. Ale jinde by se svými příjmy tak dobře nevyšel.«

A tu jsem si vzpomněl na svůj rozměrný Západ*)

*) Rozuměj: Americký Západ. Pozn. překl.

a prostory pod jeho nebem a neomezeným vzduchem za tisíc Londýnů! A zde je tento muž, stálý a spolehlivý člověk, který nikdy nevynechá noční práce, muž poctivý a střídmý, jenž bydlí v jediném pokoji se dvěma jinými a platí za to měsíčně dva a půl dolaru a podle zkušeností se domnívá, že je to nejlepší, co by mohl míti! A zde jsem byl já, s mocí desíti šilinků v kapse, a mohl jsem tam vejíti ve svých hadrech a sdíleti s ním lože. Lidská duše je bytostí osamělou, ale někdy musí býti velice osamělou, když jsou v jednom pokoji tři postele a když jsou tam ještě připuštěni náhodní lidé, mají-li deset šilinků.

»Jak jste zde dlouho?« tázal jsem se.

»Třináct let, pane — a nemyslíte, že by se vám můj byt líbil?«

Zatím kdy mluvila, šourala se vážně po malé kuchyňce, ve které vařila jídlo pro svoje nájemníky, kteří u ní byli také na stravě. Když jsem tam vstoupil, byla při plné práci, které nezanechala ani jednou po celou dobu hovoru. Jistě byla ženou pilnou. Vstává o půl šesté a poslední chodí na lože — a tak to činí po třináct let a za odměnu má šedé vlasy, špinavé šaty, sehnutá ramena, rozviklanou postavu, nekonečnou dřinu v zapáchající a hlučné kavárně, ze které je vyhlídka do uličky deset stop široké, mezi vysokými zdmi, a s okolím u pobřeží, které, abych řekl pokud možno nejméně, je ohyzdné i odporné.

»Přijdete ještě, abyste se podíval?« tázala se zamyšleně, když jsem kráčel ke dveřím.

A když jsem se obrátil a pohleděl na ni, poznal

jsem úplně hlubokou pravdu, skrývající se ve starém rčení: »Ctnost je sama sobě odměnou.«

Vrátil jsem se k ní.

»Měla jste někdy prázdno?« tázal jsem se.

»Prázdno!«

»Byla jste několik dní na venkově na zdravém vzduchu — nějaký den, víte, abyste si odpočinula?«

»Bože chraň!« zasmála se. A po prvé zanechala práce. »Prázdno, že ano? Já a prázdno! Představte si to jen! — Dejte pozor na nohy!« Poslední slova vykřikla hlasitě, když jsem klopýtl přes zpuchřelý práh. — —

Blíže západoindických doků jsem se setkal s mladým mužem, jenž zíral smutně do špinavé vody. Přes oči měl přitaženou hasičskou čapku a celý jeho zevnějšek a výpach jeho šatů mluvil zřetelně o moři.

»Haló, plavčíku,« pozdravil jsem ho, mluvě s počátku skoupě. »Mohl byste mi říci, kudy se jde do Wappingu?«

»Připlul jste sem na dobytkářské lodi?« hádal, stanoviv okamžitě moji národnost.

A pak jsme se dali do hovoru, jenž se protáhl, když jsme přišli do hostince, kde jsme vypili »na polovic« několik půllitrů. To pak vedlo k důvěrnějšímu přátelství, takže, když jsem vyňal celé svoje jmění v šilinkách (byl to schválně celý můj majetek v měďácích) a když jsem odsunul na stranu šestipenci na postel a druhou za další tekutinu »na polovic«, nabídl velkomyslně, že propijeme celý šilink.

»Můj soudruh se poslední noci popral a policajti ho

chytili,« vysvětloval. »Proto můžete spát se mnou. Co tomu říkáte?«

Přisvědčil jsem a když jsme byli prosáklí za celý šilink pivem a když jsme se té noci vyspali na bídné posteli v prabídné díře, znal jsem ho již skrz naskrz. A moje pozdější zkušenosti potvrzují, že byl představitelem velikého tělesa londýnských dělníků nižších vrstev.

Byl rozeným Londýňanem a jeho otec byl jako on pijákem a hasičem. V dětství byl jeho domov na ulicích a v dokách. Nikdy se nenaučil čísti a nikdy toho nepocítil potřebu — považoval to za věc marnou a neužitečnou — alespoň pro člověka jeho stavu.

Pamatoval se na matku a na množství ječících bratrů a sester, kteří byli všichni nacpáni do dvou místností a žili z bídnější a nepravidelnější stravy, než jakou si mohl sám opatřiti. Ve skutečnosti nepřicházel nikdy domů, leda tehdy, když měl neštěstí a nemohl si opatřiti jídla. Při drobných pracích a žebrotě na ulicích, při dvou, třech malých cestách po moři jako kuchyňský sluha a při několika dalších cestách jako nakladač uhlí a pak jako »zplna opeřený« hasič — tak dosáhl výše svého života.

A při tomto životě si dovedl vytlouci také jakousi filosofii, velmi nepěknou a odpornou, ale přes to s jeho stanoviska velmi logickou a rozumnou. Když jsem se ho tázal, proč je živ, odpověděl mi okamžitě: »Pro chlast.« Nějaká námořní cesta (neboť člověk musí žíti a získati potřebných prostředků) a pak obdrží mzdu a potom následuje veliká pitka. Nato následovaly náhodné malé pitky, prolévání hrdel v hospůdkách, kde platili soudruzi, jimž zbylo několik měďáků jako mně,

a když toto prolévání bylo skončeno, následoval jiný výlet na moře a potom opakování tohoto prokletého kruhu.

»Ale co ženy?« namítal jsem, když dokončil svoje prohlašování, že pití jest jediným životním cílem.

»Ženy!« Udeřil svojí sklenicí na stůl baru a kázal výmluvně. »Ženy jsou věci, kterých podle svého ‚vzdělání' nechávám na pokoji. Nevyplácí se to, soudruhu. Nevyplácí se to. K čemu takový muž, jako já, potřebuje žen? Povězte mi to jen. Viděl jsem svoji matku a na té jsem měl dosti. — Viděl jsem, jak kolem sebe tloukla děti a jak činila starého otce nešťastným, kdykoliv jsem přišel domů, což se stalo velmi zřídka — tohle zaručuji. A proč? Poněvadž byla matkou! Zkrátka, činila domov nešťastným — to bylo to. A pak jsou jiné ženy — jak zacházejí s chudým topičem, který má v kapse několik šilinků? Má v kapse na dobrý doušek; dobrý, dlouhý doušek, ale ženy ho oberou o vše tak rychle, že mu nezbude ani na jedinou sklenici. Vím to. Nahlédl jsem do toho a vím, jaké to je. A povídám vám: kde jsou ženy, tam jsou také nesnáze — křik a starosti, pračky a surovosti, policajti, soudy a na konec všeho měsíc těžké práce a to beze mzdy.«

»Ale žena a děti,« stál jsem na svém. »Vlastní domov a vše ostatní. Pomyslete, když se vrátíte s cesty domů a když vám lezou děti na kolena a když je žena šťastná a usmívá se a když má pro vás políbení, prostírajíc na stůl, a když líbáte všechny děti než odejdou na lože a když samovar zpívá a pak — ty dlouhé rozmluvy, kde jste byl a co jste viděl, a ona, vypravujíc vám o sobě a všech malých událostech, které se sběhly v době vaší nepřítomnosti a — —«

»Hrome!« vykřikl a strčil mne žertem pěstí do ramene. »K čemu to směřujete? Paní, která by vás líbala a lezoucí děti a zpívající samovar — a to vše za čtyry libry a deset šilinků, když máte loď, na níž můžete pracovat, a za čtyry nicky, když ji nemáte! Řeknu vám, co bych já měl za čtyry libry a deset šilinků — paní, jež by se se mnou hádala, křičící děti, žádné uhlí, na němž by samovar zpíval, poněvadž je v zastavárně — to bych měl já. Je dosti na tom, když má člověk radost, že se vrátil s moře. Paní! K čemu? Aby vás činila nešťastným? Děti? Dejte si jen raditi, soudruhu, a nemějte jich. Podívejte se na mne! Mohu si dopřáti svého piva, kdykoliv je mně libo, a nemám žádné zatrolené ženy a dětí, které by křičely o chleba. Jsem šťasten, ano, jsem šťasten se svým pivem a svými soudruhy, jako jste vy, a s dobrou lodí, která se mi namane k nějaké námořní cestě. A tak, povídám, dejme si ještě nalít. Na polovic — to mně stačí.«

Aniž chci dále uváděti řeč tohoto mladého člověka, jemuž bylo asi dvaadvacet let, jsem přesvědčen, že jsem dostatečně naznačil jeho životní filosofii, jakož i hospodářský její podklad. Nikdy nepozná života u svého krbu. Slovo »domov« probouzelo v něm jenom nepříjemné vzpomínky. Při nízkých mzdách svého otce a jiných mužů stejné životní dráhy nalézal dosti důvodů, aby označoval ženu a děti jako překážky a příčiny mužské bídy. Jsa bezděčným hedonistou,*) beze vší morálky a člověkem materialistickým, hledal největší možné štěstí jen pro sebe a nalézal je v pití.

Byl mladým pijákem, předčasným vrakem, neměl

*) Hedonismus od slova hedome, rozkoš, jest filosofickou naukou, která hlásá, že největší štěstí je ve smyslných požitcích. Byla založena žákem Sokratovým, kyrenejským filosofem Aristippem. Pozn. překl.

tělesné schopnosti pro práci topičskou, ani pro práci v dílně nebo na ulici, a konec toho — viděl jej právě tak jasně jako já, ale neměl pro něj hrůz. Od okamžiku svého narození spojily se veškeré síly v jeho okolí, aby ho zatvrdily, a on se díval na svoji bídnou, neodvratnou budoucnost s bezstarostností a necitelností, jichž dojem jsem se sebe setřásti nedovedl.

A přece jen nebyl člověkem zlým. Nebyl vnitřně ani hrubým, ani neřestným. Měl přirozenou mentalitu a byl více než prostředně nadán tělesnými silami. Jeho oči byly modré a kulaté a byly ostíněny dlouhými brvami a stály daleko od sebe. Kromě toho byl v nich jakýsi úsměv a za nimi byla zásoba humoru. Jeho čelo a vůbec veškeré rysy byly dobře vyvinuty, ústa a rty měl krásné, ačkoliv se v nich vyvinoval již jakýsi krutý výraz. Jeho brada byla však slabá, ale ne příliš slabá. Viděl jsem muže, sedící na vysokých místech, s bradami slabšími.

Jeho hlava byla pěkná a tak pěkně se nesla na dokonalém krku, že jsem nebyl překvapen jeho tělem oné noci, když se před spaním svlékl. Viděl jsem mnoho mužů nahých na cvičištích a ve školách, mužů dobré krve a výchovy, ale neviděl jsem nikdy člověka, který by ve své nahotě měl takové přednosti jako tento mladý piják dvaadvaceti let, tento mladý bůh, odsouzený k utrpení a zřícenině za čtyry nebo pět krátkých let, muž, jenž musí odejíti bez potomků, kteří by po něm měli nádherné dědictví.

Zdálo se svatokrádeží, ničiti takový život, a přece jsem byl nucen přiznati, že měl pravdu, když se při svých čtyřech librách a deseti šilincích v městě Londýně neoženil. Právě tak jako onen posunovač kulis byl šťastnější, když mohl vycházeti se svými příjmy

v pokoji, který sdílel se dvěma jinými lidmi, než kdyby byl umístil slabou rodinu společně s jinými lidmi v lacinějším bytě, a když by se mu nepodařilo se svými příjmy vystačiti.

A den za dnem jsem se přesvědčoval, že by bylo nejen nemoudré, nýbrž přímo zločinné, kdyby se lidé z Propasti ženili. Jsouť kameny, které stavitel odmítl. Ve společenské dílně není pro ně místa a veškeré síly společnosti je tlačí dolů, až zahynou. Na dně Propasti jsou slabí, zpití a duševně i tělesně neschopní. A jestliže se rozmnožují, jest jejich život tak znehodnocený, že musí zahynouti samovolně.

Práce světa přechází přes ně a oni se jí nechtějí zúčastňovati a také toho nemohou. A pak také práce světa jich nepotřebuje. Jest mnoho lidí mnohem schopnějších než oni, kteří se drží nahoře příkré stráně a kteří se šíleně namáhají, aby již nesklouzli.

Zkrátka, londýnská Propast jest podobna velikým jatkám. Rok za rokem, desetiletí za desetiletím vlévá venkovská Anglie do Londýna celou záplavu mocného a silného života, jenž se však nejen neobnovuje, nýbrž hyne ve třetím pokolení. Na slovo vzaté autority tvrdí, že londýnský dělník, jehož rodiče a dědové se narodili v Londýně, je tak pozoruhodným jedincem, že ho zřídka kdy nalézáme.

Pan A. G. Pigou pravil, že staří chuďasové a zbytek, který tvoří »ztracenou desetinu«, činí 7½ procent londýnského obyvatelstva. To znamená, že loni a včera a dnes a v tomto okamžiku hyne 450.000 těchto bytostí bídně na dně společenské jámy, nazývané Londýnem. A jak umírají, k tomu uvádím příklad z dnešních ranních novin:

Smrt sebezanedbáním.

Včera zavedl Dr. Wynn Westcott soudní vyšetřování v Shoreditchu, týkající se smrti Elišky Crewsové, sedmdesátsedmileté, bydlící v čísle 32, East Street, Holborn, která zemřela poslední středy. Alice Mathiesonová uvedla, že je domácí paní v domě, kde stařena zemřela a bydlila. Svědkyně ji viděla naposledy živou předešlého pondělí. Zemřelá žila zcela o samotě. Pan Francis Birch, otec chudých z okresu holbornského, uvedl, že zemřelá obývala svůj byt pětatřicet let. Když byl svědek dne 1. t. m. povolán, nalezl stařenu ve hrozném stavu a ambulance, jakož i kočí musili býti po převozu desinfikováni. Dr. Chase Fennell pravil, že smrt nastala otravou krve — proležením v posteli a že vznikla zanedbáním a nečistým okolím, a soud se též v tomto smyslu vyjádřil.

Při této drobné události, týkající se smrti stařeny, překvapuje nejvíce líčená lhostejnost, se kterou byla úředníky projednána a s jakou byl vynesen rozsudek. Že stařena sedmasedmdesátiletá zemřela sebezanedbáním, jest nejvýš optimistický způsob, jakým se lze na něco podobného dívati. Bylo právě jenom chybou oné stařeny, že zemřela, a když společnost na ni uvalila takto zodpovědnost, vrací se spokojeně ke svým záležitostem.

O »Ztracené desetině« pravil pan Pigou: »Buďto nedostatkem tělesné síly nebo inteligence, nebo pro zimnici nebo ze všech tří příčin jsou to dělníci buďto neschopní, nebo neradi pracující, a proto se nemohou živiti ... Jsou často tak skleslého rozumu, že nedovedou přečísti domovních čísel u svých bytů. Jejich těla

jsou zeslábla a bez životní síly, jejich náklonnosti jsou pokažené a oni sotva vědí, co znamená rodinný život.«

Čtyři sta a padesát tisíc jest velmi mnoho lidí. Mladý hasič byl jenom jedním z nich. A potřeboval k tomu trochu času, aby mohl říci to, co řekl. Nerad bych slyšel mluviti je všechny zároveň. Rád bych věděl, zdali je slyší Bůh?

Kapitola V.

TI NA KRAJI.

Můj první dojem z Východního Londýna byl ovšem všeobecný. Později se počaly objevovati podrobnosti a tu a tam, v tomto chaosu bídy, jsem nalezl malá místa, kde vládla dostatečná míra štěstí — někdy to byly celé řady domů v malých odlehlých ulicích, kde bydlí řemeslníci a kde bylo viděti jakýsi hrubý druh rodinného života. U večer lze viděti tyto muže u dveří s dýmkami v ústech a s dětmi na kolenech a je tam také viděti rozmlouvající ženy a slyšeti smích a žerty. Spokojenost těchto lidí je zjevně veliká, neboť v poměru k nouzi, jež je obklopuje, vede se jim velmi dobře.

Ale při nejlepším je to štěstí tupé a zvířecí, je to spokojenost plného žaludku. Převládající rysy jejich života jsou materialistické. Jsou to lidé hloupí a těžkopádní a bez obrazotvornosti. Zdá se, že Propast vyzařuje jakousi ohlupující atmosféru, která je uvádí do mdloby, která je zahaluje a umrtvuje. Náboženství přechází mimo ně. Neviditelno nemá pro ně ani hrůzy, ani blaženosti. Tito lidé nevědí nic o Neviditelnu. A plné břicho a večerní dýmka s jejich obyčejnými pitkami »na polovic« jsou vše, po čem touží nebo sní, nebo čeho si žádají od života.

Ale to by nebylo tak zlé, kdyby to bylo vše. Jenže to není vše. Spokojená mdloba, do které klesli, je smrtící setrvačnost, která předchází rozklad.*) Není pokroku, a není-li u těchto lidí pokroku, znamená to, že klesnou zpět a padnou do Propasti. Ve svých životech mohou ovšem jen počíti se svým pádem a dokonaný pád ponechávají svým dětem a jejich dětem. Člověk získává vždycky od života méně než očekává. A tito lidé žádají tak málo, že ono méně než jejich málo jich zachrániti nemůže.

Při nejlepším je městský život pro člověka životem nepřirozeným, ale městský život londýnský je tak naprosto nepřirozený, že průměrný dělník nebo dělnice ho nevydrží. Duch i tělo jsou prosáknuty podkopnými vlivy, které jsou neustále při práci. Mravní i tělesná životní síla jsou zlomeny, a dobrý dělník, který přišel svěží, stává se při první městské generaci dělníkem ubohým. A při druhé městské generaci, která nemá podnětů a pokroků a iniciativy a při níž dělník je skutečně tělesně neschopen vykonávati práci, již konal jeho otec, ocitne se záhy na cestě do jatek, na dně Propasti.

I když by nebylo nic jiného, postačí již vzduch, který dýchá a z něhož nikdy nevychází, oslabiti ho tělesně i duševně, takže se stává neschopným, soutěžiti se svěžím plodným životem venkova, který sem spěchá do města Londýna, aby ničil a byl ničen.

---

*) Podobné poměry jsem nalezl také v některých zapadlých vesničkách pod Šumavou mezi venkovským obyvatelstvem. Také tam není obrazotvornosti, není vyšších zájmů a vyšších radostí. Vše se otáčí jenom kolem otázky jídla a pití a kouření — kromě tělesné práce. V celé vesničce bys snad nenalezl jediné knihy. Pozn. překl.

Ponecháme stranou zárodky nemocí, které naplňují vzduch v East Endu a všimněme si jen jediné položky, kouře. Sir William Thiselton-Dyer, správce kowských zahrad, studoval usazeniny z kouře na rostlinstvu a podle jeho výpočtu usazuje se každého týdne na každé čtvrtině čtverečné míle v Londýně a kolem Londýna neméně než šest tun pevné hmoty, skládající se ze sazí a dehtových uhlohydrátů. To se rovná dvacetičtyřem tunám týdně na jedné čtvereční míli nebo 1248 tunám na jedné čtvereční míli za rok. S hlavní římsy pod kopulí u katedrály sv. Pavla byla nedávno sňata pevná vrstva usazeného a krystalového síranu vápenatého. Tato usazenina se vytvořila působením sírové kyseliny v ovzduší na uhličitan vápenatý v kameně. A tato sírová kyselina je neustále vdechována londýnským dělnictvem, po všechny dny a noci jejich života.

Jest pak neodvratno, že z dětí se stávají zkažení dospělí lidé, bez mužné a životní síly, se slabými koleny, s úzkým hrudníkem, a že jsou netečným pokolením, které se drobí a klesá do zvířecího zápasu o život s útočícími hordami, přicházejícími z venkova. Železniční zřízenci, nosiči, vozkové u omnibusů, nosiči obilí a dříví a všichni, kteří potřebují tělesné síly, přicházejí většinou z venkova, zatím kdy při policii v Metropoli jest zhruba dvanáct tisíc rozených na venkově naproti třem tisícům rozeným v Londýně.

A tak jsme nuceni k důsledkům, že Propast je doslovně obrovským strojem na zabíjení lidí, a když chodím odlehlými ulicemi, kde bydlí řemeslníci s plnými žaludky a kde odpočívají u dveří, pociťuji o ně mnohem větší starost, než o oněch 450.000 ztracených a nezachranitelných ubožáků, umírajících na dně jámy.

Ti alespoň umírají, v tom to vězí, zatím kdy tito zde musí teprve procházeti zvolna předběžným utrpením, které sahá do dvou, po případě do tří pokolení.

A přece jen jest způsob jejich života dobrý. Jsou v něm veškeré lidské síly. Kdybychom jim dali vhodné podmínky, mohl by se jejich život obnovovati po staletí a velicí muži, hrdinové a mistři by z nich mohli vzniknouti a svým životem by zlepšili svět.

Mluvil jsem s jednou ženou, která byla představitelkou tohoto typu, jenž byl vyhnán z těchto odlehlých ulic a která byla na počátku osudného pádu ke dnu. Její manžel byl dílovedoucím a členem strojnické Unie. Byl chudým strojníkem pro svoji neschopnost opatřiti si stálé zaměstnání. Neměl ani energie ani podnikavosti, jakých je třeba k získání nebo ku podržení pevného místa.

Tito manželé měli dvě dcery a všichni čtyři žili ve dvou dírách, kterým říkali ze zdvořilosti »pokoje« a za něž platili týdně sedm šilinků nájemného. Neměli tam kamen a vařili si na prostém plynovém vařiči, který stál ve výklenku pro krb. Poněvadž nebyli lidmi zámožnými, nemohli si opatřiti neomezené množství plynu. K svému dobru měli v bytě postavený velmi důmyslný přístroj. Když hodili do štěrbiny drobnou minci, počal vycházeti plyn a když ho ušlo za cenu jednoho penny, byla dodávka automaticky zavřena. »Penny vhozený v době nevhodné,« vysvětlovala mně, »a jídlo nebylo ani zpola hotovo.«

Ponenáhlé vyhladovění bylo jejich údělem po léta. Měsíc za měsícem vstávali od stolu s chutí a touhou jísti více a jakmile se ocitne chronická podvýživa na nakloněné ploše, stává se pak důležitým činitelem při vyssávání životní síly a k uspíšení poklesu.

A přece byla tato žena úsilovnou pracovnicí. Řekla mně, že od půl páté hodiny ranní až do posledního večerního zásvitu se namáhala šitím plátěných česacích plášťů, opatřených dvěma lemy — po sedmi šilinkách za tucet. Pomyslete, plátěné česací pláště, dvojnásob lemované a za tucet sedm šilinků! To znamená za tucet 1·75 dollarů, čili 14¾ centů za kus.

Manžel, aby si mohl opatřiti zaměstnání, musil býti členem Unie, které musil platiti týdně půl druhého šilinku. A když došlo k nějaké stávce, a on byl náhodou v práci, musil někdy platiti až sedmnáct šilinků do společné pokladny na dělnický fond.

Jedna dcera, starší z obou, pracovala jako začátečnice u švadleny za půl druhého šilinku týdně — to jest 37½ centů týdně, nebo zlomek pěticentíku za den. Ale když nastala mrtvá sezona, byla propuštěna, ač byla přijata za tak malou mzdu a s podmínkou, že bude vyučena. Potom byla zaměstnána po tři roky v jednom obchodě s bicykly, při čemž měla týdně pět šilinků, ale musila choditi do práce a z práce dvě míle cesty a když se opozdila, byla trestána pokutou.

Pokud se týkalo muže a ženy, byla jejich hra dohrána. Ztratili pevnou půdu pod nohama a padali do jámy. Ale jak s dcerami? Žily jako zvěř, byly oslabeny chronickou podvýživou a byly duševně i tělesně vyssávány — a nejen to, také mravně — jak tedy mohly vylézti z Propasti, do které měly určeno klesnouti již svým zrozením?

Asi před hodinou, kdy jsem psal tyto řádky, byl najednou vzduch naplněn odporným hrubým křikem při pranici, která vznikla na dvorku, sousedícím se dvorkem našeho domu. Když jsem zaslechl první zvuky, domníval jsem se, že je to štěkání a vrčení psů a

trvalo několik minut, než jsem byl přesvědčen, že lidské bytosti a ještě k tomu ženy, mohou tropiti takový povyk.

Opilé ženy a praly se! Nepěkno na to vzpomínati — ale horší je slyšeti to. Znělo to asi takto:

Nesouvislé blábolení a výkřiky několika žen, vyrážené z plných plic. Pak ticho, v němž je slyšeti dětský pláč a hlas nějaké mladé dívky, která s pláčem prosí. Na to se ozval ženský hlas, drsný a řezavý: »Tys mne udeřila!« Pak — úder. Výzva je přijata a zápas zuří nanovo.

Zadní okna domů, ze kterých je viděti na scénu, jsou plna nadšených diváků a zvuky ran a kleteb takových, že mně stydne v žilách krev, doléhají k mému sluchu. Na štěstí nevidím zápasících.

Ticho! »Nechaš to dítě na pokoji!« Běželo zřejmě o dítě několika let, které křičelo samou hrůzou. »Dobře,« znělo asi dvacetkráte z plných plic, »a teď dostaneš tímto kamenem do hlavy!« Podle výkřiku, který se pak ozval, přiletěl kámen na hlavu opravdu.

Ticho. Bylo jasno, že jedna z bojujících byla na chvíli učiněna neschopnou k boji a křísena. Znovu se ozval dětský hlas, ale teď klesl k nižšímu tónu, hrůzou a vzrůstající únavou.

Poté začínající hlasy, stoupající v tónině asi takto:

»Tak?«
»Tak!«
»Tak?«
»Tak!«
»Tak?«
»Tak!«
»Tak?«
»Tak!«

Když bylo z obou stran dostatečné potvrzení, zvýšil se poznovu zápas. Jedna z bojujících dosáhla zdrcující převahy a podle křiku druhé bojující: »Vražda, vražda!« dovedla jí využíti. Ta, která křičela: »Vražda«, chroptí a umlká — zajisté, že je uchvácena a škrcena.

Potom vstup nových hlasů, útok s boku, škrcení náhle ustává, podle toho, že výkřiky »vraždy« se ozývají o oktávu výše než dříve. Všeobecná rvačka, vše zápasí.

Ticho. Nový hlas, náležející mladé dívce: »Jsem na straně své matky,« rozmluva a potom je slyšeti pětkrát opakované: »Činím, co mně libo, zatraceně, zatraceně, zatraceně!« — »Já ti ukáži zatra-zatraceně!« a pak nový boj matek, dcer a všech, při němž moje bytná volá svoji mladou dceru ze zadních schodů a já jsem zvědav, jaký bude dojem všeho toho, co slyšela, na její morální stránku.

Kapitola VI.

ULICE PEKAČŮ A POHLED DO PEKLA.

Tři jsme kráčeli po ulici Mile End Road a jeden z nás byl hrdina. Byl to štíhlý, devatenáctiletý mladík, vskutku tak křehký a ohebný, že závan větru ho mohl ohnouti jako Fra Lippo Lippia. Byl to žhavý, mladý socialista v prvních mukách nadšení a zralý pro mučenictví. Jako řečník a vůdce hrál činnou a nebezpečnou úlohu v mnohých schůzích pod střechou i pod širým nebem pro Boery, kteří veselou a radostnou Anglii uváděli před několika lety do rozpaků. Cestou mně sděloval několik podrobností, jak byl přepaden lůzou v parcích a ve vozech pouliční dráhy, jak vyšplhal na řečniště, aby se ujal ztracené naděje, když bratr řečník za bratrem řečníkem byli stahováni rozhněvanými zástupy a krutě zbiti, jak byl obležen v kostele, kam se se třemi jinými utekl, aby nalezli ve svatyni útulku, a jak tam uprostřed létajících kamenů a jiných věcí a uprostřed řinčícího malovaného skla zahnali zástup lidí, až konečně byli zachráněni policejními četami. Jak prožíval zuřivé a závratné bitvy na schodech, galeriích a balkonech, jak viděl rozbitá okna, sřícená schodiště, rozbité čítárny a roztříštěné hlavy a kosti — a pak s litostivým povzdechem pohleděl na mne a pra-

vil: »Jak vám závidím, velcí, silní mužové! Jsem takový skrček a nemohu příliš mnoho vykonati, když dojde k zápasu.«

A já, kráčeje s hlavou a rameny nad svými dvěma soudruhy, vzpomínal jsem na svůj drsný Západ a na mohutné tamní muže, kterým jsem byl zvyklý záviděti zase já. A když jsem se díval na tohoto mladého kolmára se lvím srdcem, myslil jsem si také, že je to typ lidí, kteří při příležitostech stavějí barikády a ukazují světu, že dosud nezapomněli, jak se umírá.

Ale můj druhý soudruh, muž osmadvacetiletý, který vedl v horkém doupěti nejistou existenci, dal se do hovoru.

»Jsem silným mužem,« pravil. »Nejsem jako ti ostatní v našem závodě. Považují mne za pěknou ukázku mužství. Vždyť přece, abyste věděl, vážím deset kamenů!«*)

Styděl jsem se říci mu, že vážím sto a sedmdesát liber čili přes dvanáct kamenů, a proto jsem se spokojil tím, že jsem si lépe všiml jeho výšky a tělesných rozměrů. Ubohý, znetvořený mužíček! Jeho kůže měla nezdravou barvu, tělo měl skrčené a zhroucené, až to přesahovalo veškerou slušnost, prsa úzká, ramena nesmírně skloněná dlouhými hodinami práce a hlavu měl nesmírně svislou do předu, tak jako by nebyla ani na místě! Takový byl tento »silný« člověk.

»Jaké jste výšky?«

»Pět stop a dva palce,« odvětil pyšně. »A hoši v našem závodě . . .«

»Ukažte mně váš závod,« řekl jsem.

*) Jeden kámen rovná se váze 14 liber. Pozn. překl.

V té chvíli se v jeho dílně nepracovalo, ale já jsem ji přece chtěl viděti. Když jsme přešli ulici Leman, otočili jsme se na levo na Spitalfields a vkročili jsme do uličky Pekáčů. Dětský potěr lomozil na slizké dlažbě a vypadal opravdu jako pulci, kteří se právě proměnili v žáby a hemží se na dně vyschlého rybníka. Potom úzkou chodbou, tak úzkou, že jsme musili překročovati ženu, jež tam seděla s malým děckem a kojila je u zcela obnažených prsů, hanobíc tak celou posvátnost mateřství. V temné a úzké síni, která se táhla za ní, jsme se brodili spoustou mladého života, až jsme dosáhli ještě užších a prohnilých schodů. Pak jsme šli nahoru do tří pater a v každém z nich byla přestávka v rozměrech dvou stop šířky a tří stop délky, ale všude byla stejně pokryta nečistotou a odpadky.

V této odporné budově, které říkali dům, bylo v každém poschodí sedm místností. V šesti z těchto místností vařilo, jedlo, spalo a pracovalo přes dvacet lidí obojího pohlaví a každého věku. Co do velikosti, měly pokoje průměrnou rozlohu osm nebo snad devět čtverečních stop. Vstoupili jsme do místnosti sedmé. Bylo to doupě, ve kterém se »potilo« pět mužů. Místnost byla sedm stop široká a osm stop dlouhá a stůl, u kterého pracovali, zaujímal větší část místnosti. Na tomto stole bylo pět kopyt a u stolu bylo sotva místa pro všech pět mužů, aby mohli státi u své práce, neboť ostatek prostoru byl nacpán lepenkou, kožemi, svazky svršků a různým jiným materiálem, který jest používán k připevňování svršků k podrážkám bot.

V sousedním pokoji žila jedna žena se šesti dětmi. V jiné, velmi bídné díře bydlila jedna vdova s jediným, šestnáctiletým synem, který umíral na souchotiny. Jak mně bylo sděleno, obchodovala tato žena na ulici s cu-

kovým a spíše se jí nepodařilo sehnati tři čtvrtky mléka k výživě svého syna, než naopak. Tento její syn, slabý a umírající, neokusil masa, leda jednou za týden. Jakosti tohoto masa nemůže si nikdo představiti, kdo se nedíval na lidského vepře při jídle.

»Je to někdy opravdu hrozné, jak kašle,« pravil nenadále můj přítel, zmiňuje se o umírajícím hochovi. »Slyšíme ho až zde při práci a je to děsné, pravím, děsné!«

Kromě tohoto kašle a cukroví nalezl jsem ještě jinou hrozbu, jež se připojovala k nepřátelskému okolí dětí v této peleši.

Můj sedřený přítel namáhal se s ostatními čtyřmi muži, když byla práce, ve svém pokoji, který měřil sedmkrát osm čtverečních stop. V zimě tam hořela lampa skoro po celý den a připojovala svoje zápachy k přetíženému vzduchu, který byl vdechován a vydechován a znovu vdechován.

Když byly dobré časy, když se práce hrnula, řekl mně tento muž, že může vydělati až třicet fuků týdně — třicet šilinků! Sedm a půl dolaru!

»Ale toho dovedou jenom nejlepší z nás,« chlubil se. »A pak musíme pracovati dvanáct, třináct až čtrnáct hodin denně jak nejrychleji dovedeme. Měl byste viděti, jak se při tom potíme! Jenom s nás teče. Kdybyste nás viděl, přecházely by vám oči — cvočky nám lítají z úst jako ze stroje. Pohleďte mi do úst.«

Podíval jsem se. Měl zuby otřelé neustálým stykem s kovovými hlavičkami cvočků a při tom byly černé jako uhel a zkažené.

»Cídím si zuby,« dodával, »jinak by byly ještě horší.«

Když mně pak pověděl, že si dělníci musí opatřovati vlastní nástroje, cvočky, lepenku, fidlovačky, nájem, světlo a bůhví co ještě k tomu, bylo mně jasno, že jeho třicet šilinků je penízem nepatrným.

»A jak dlouho trvá sezona, kdy se vám hrne práce a ve které dostáváte tuto vysokou mzdu třiceti šilinků?« tázal jsem se.

»Čtyry měsíce,« zněla odpověď. A dále mě poučil, že v ostatní roční době má průměrnou mzdu od poloviny až do jedné libry týdně, což se rovná dvěma a půl až pěti dolarům. Přítomný týden již zpola uplynul a on vydělal čtyry šilinky, čili jeden dolar. A přece mně bylo dáno na srozuměnou, že je to jeden z lepších druhů práce!

Podíval jsem se z okna, z kterého mělo být viděti do zadních dvorků sousedních budov. Ale zde nebylo žádných dvorků, či spíše byly zastavěny jednopatrovými kolnami nebo chlévy, v nichž bydlili lidé. Střechy těchto kolen byly pokryty vrstvou nečistoty, jež byla na některých místech několik stop hluboká — byly to příspěvky ze zadních oken druhého a třetího patra. Rozeznával jsem tam rybí kosti a též kosti čtvernožců, vnitřnosti, zapáchající hadry, staré boty, rozbité hliněné nádobí a vůbec všechny zbytky z lidských chlévů.

»Letos je poslední rok tohoto obchodu. Dostanou stroje, aby nás mohli odstraniti,« řekl jeden z dělníků truchlivě, když jsme překročovali onu ženu s hanebně obnaženými prsy, abychom se nanovo přebrodili mladým životem, tak málo ceněným. Poté jsme navštívili městská dělnická obydlí, zbudovaná radou londýnského hrabství na parcelách bývalých peleší, kde žilo »Jagovo

dítě« Arthura Morrisona.*) Ačkoliv byly tyto domky obydleny větším počtem lidí než dříve, bylo tam přece zdravěji. Tyto domky byly obydleny dělníky a řemeslníky lepších tříd. Lidé z peleší se prostě vystěhovali, aby se usídlili v peleších jiných, anebo aby vytvořili jiná doupata.

»A teď,« pravil sedřený dělník, silný muž, který pracoval tak rychle, že až oči přecházely, »ukáži vám jedny londýnské plíce. Zde je Spitalfieldská Zahrada.« Slovo zahrada vyslovil s opovržením.

Stín jednoho křesťanského chrámu padá přes Spitalfieldskou zahradu a ve stínu křesťanského chrámu viděl jsem o třetí hodině odpolední výjev, jakého si již nepřeji viděti. V této zahradě není květin. Je menší než moje růžová zahrádka doma. Roste tam pouze tráva a místo jest obklopeno železným plotem s ostrými hroty, tak jako veškeré parky londýnského města, aby tam nemohli vstupovati za noci muži i ženy bez domova a spáti tam.

Když jsme vstoupili do zahrady, potkali jsme nějakou stařenu, asi padesáti- nebo šedesátiletou, která kráčela dosti pevně, třebaže trochu kolísavě se dvěma značnými ranci, pokrytými pytlovinou, jež měla vpředu a vzadu přivázány. Byla to tulačka, duše bez domova, příliš bídná, aby mohla svoje slabé tělo vléci do nějaké dílny. Nosila s sebou svůj domov jako plž. V obou rancích, pokrytých pytlovinou, byl její domácí majetek, její šaty, prádlo a veškeré ženské potřeby.

Kráčeli jsme po úzké, pískem posypané pěšině. Na lavičkách, po obou stranách seřaděných, seděla spousta

*) Znamenitý anglický román, jehož spisovatel jest výtečným žákem Zolovým. Pozn. překl.

bídných a znetvořených lidí, takže pohledem na ně by byl Doré podnícen k pekelnějším rozmachům své fantasie, než jakých vůbec dosáhl. Byla to spousta hadrů, špíny a všeho druhu odporných kožních nemocí, otevřených ran, odřenin, ohavnosti, neslušnosti, zlomyslně pošilhávající nestvůrnosti a bestiálních tváří. Vál prudký a chladný vítr a tito lidé se zde krčili ve svých hadrech a většinou spali anebo se spáti pokoušeli. Tam zase bylo asi tucet žen ve věku od dvaceti do sedmdesáti let. Vedle nich bylo nemluvně asi devítiměsíční, ležíc a spíc na tvrdé lavičce bez polštářku a bez pokrývky a nikdo je nehlídal. Dále bylo asi šest mužů a ti spali buď sedíce vzpřímeně, anebo opírajíce se ve spánku druh o druha. Na jednom místě byla rodinná skupina, dítě spalo v náručí spící matky a její manžel (nebo soudruh) spravoval neobratně rozbitou botku. Na jiné lavičce seděla žena a upravovala si roztřepené okraje svých hadrů nožem a jiná žena tam zašívala jehlou a nití díry ve svých šatech. Blíže nich byl nějaký muž a držel v náručí spící ženu. O něco dále byl nějaký muž v oděvu zamazaném blátem z příkopu. Spal a měl hlavu položenou v klíně ženy, které nebylo více než pětadvacet let a jež spala také. Právě tento spánek mně byl hádankou. Proč devět desetin těchto lidí spalo anebo se pokoušelo spáti? Ale rozřešil jsem to teprve později. Zákon chudých zní, že lidé bez domova nesmějí spáti v noci. Na dlažbě u vchodu do chrámu, kde se v mohutné řadě tyčí kamenné sloupy k nebi, byly celé řady lidí, ležících ve spánku nebo dřímajících a všichni byli v příliš hlubokém omámení, aby se probudili nebo stali zvědavými při našem vpádu.

»Nikoliv plíce Londýna,« řekl jsem, »nikoliv, spíše vřed, veliká hnisající rána.«

»Ach, proč jste mne sem vedli?« tázal se nadšený mladý socialista a jeho jemný obličej byl bledý bolestí duše a tělesným odporem.

»Tyto ženy, které zde vidíte,« řekl náš vůdce, »se prodávají za tři pence nebo za dvě pence, nebo také za krajíc suchého chleba.«

Řekl to s rozmarným zašklebením.

Ale nevím, co byl řekl ještě dále, neboť onen mladý socialista vykřikl: »Probůh, pojďme odtud!«

Kapitola VII.

MUŽ, KTERÝ ZÍSKAL KŘÍŽ KRÁLOVNY VIKTORIE.

Přesvědčil jsem se, že není tak snadné dostati se do ochrany chudobince. Učinil jsem totiž dva pokusy a za krátko učiním třetí. Po prvé jsem se tam vydal o sedmé hodině večer se čtyřmi šilinky v kapse. Tím jsem se dopustil dvou chyb. Nejdříve musí býti ten, kdo žádá o připuštění, zcela nuzný. A poněvadž jest přísně prohledán, musí býti opravdu nuzný. Čtyry pence, a tím méně čtyry šilinky, jsou dostatečnou zámožností, aby ho učinily nezpůsobilým. Za druhé jsem pochybil, poněvadž jsem se opozdil. Sedmá hodina večerní je pro chuďasa příliš pozdní dobou, chce-li obdržeti postel.

Na vysvětlenou lidem dobře živeným a nevědomým chci zde povědĕti, co je vlastně taková noclehárna. Je to budova, ve které může člověk bez domova, bez přístřeší a bez haléře — má-li štěstí — obdržeti příležitostně odpočinek pro svoje unavené kosti, aby pracoval jako dělník příštího dne a tak za nocleh zaplatil.

Můj druhý pokus vniknouti do takové noclehárny

se počal mnohem slibněji: Vydal jsem se na cestu časně odpoledne, doprovázen mladým, nadšeným socialistou a ještě jedním přítelem, a v kapse jsem měl pouze tři pence. Dovedli mne k chudobinci ve Whitechapelu. Díval jsem se na budovu od vhodného nároží. Bylo pět minut po páté hodině odpolední, ale již tam byla dlouhá a smutná řada lidí, která se táhla kolem rohu budovy a ztrácela se z dohledu.

Tito muži a ženy, čekající na sklonku chladného a mlhavého dne na noční odpočinek pro nuzné, poskytovali obraz nejvýš bolestný a přiznávám se, že mne to skoro zbavovalo odvahy. Jako chlapec, který se ocitl přede dveřmi zubního lékaře, objevil jsem náhle mnoho důvodů, směřujících k žádosti, býti kdesi jinde. Nějaké známky zápasu, který se děl v mém nitru, musily býti patrny na mém obličeji, neboť jeden z mých soudruhů mi řekl: »Nebojte se, lze to provésti!«

Mohl jsem to ovšem provésti, ale zpozoroval jsem, že ty tři pence v mé kapse byly příliš panským pokladem v takovémhle zástupu, a abych tedy odstranil veškeré závidění hodné odchylky, vyprázdnil jsem svoje kapsy. Pak jsem se se svými přáteli rozloučil a se srdcem prudce buchajícím kráčel jsem pomalu ulicí a stanul jsem na konci řady. Bolestně vypadala tato řada ubohých lidí, chvějících se na okraji smrti — ale jak byla ve skutečnosti bolestná, toho jsem ani netušil.

Vedle mne stál nějaký muž zavalité a silné postavy. Byl svěží a statný, ač byl starý, mohutných údů, a jeho pleť byla tuhá a kožnatá, což bylo způsobeno dlouholetým pobytem na slunci a otužilostí při každém počasí. Jeho tvář i oči prozrazovaly zřejmě námořníka.

A tu jsem si náhle vzpomněl na kousek Kiplingovy básně »Galejní otrok«:

»Při známce, vpálené mi na rameni, při odřeninách
cinkajících pout,
při pruzích, zbylých po důtkách, při jizvách, jež se
nechtěj' hojit ani hnout,
při očích hledem zestárlých na třpytnou tříšti slaných
jsem zplna za své služby odměněn . . .« [vod,

Jak byla přesná moje domněnka a jak velice se hodily citované verše, zvíte ihned.

»Déle toho nevydržím, nemohu,« naříkal si k muži, který stál po jeho boku na druhé straně.

»Rozbiji nějaké okno, učiním něco velikého a dostanu za to čtrnáct dní. Pak se budu mít kde vyspati a také budu míti lepší stravu nežli zde. Ale neměl bych té trochy tabáku,« — to dodával po jakémsi rozmyšlení a řekl to lítostivě a resignovaně.

»Jsem teď již dvě noci bez přístřeší,« pokračoval, »v předvčerejší noci jsem promokl na kůži a déle toho již nesnesu. Stárnu! A jednoho rána mne zvednou mrtvého.«

Pak se ke mně otočil divoce a vášnivě: »Mladíku, nechtějte nikdy zestárnouti. Hleďte zemříti, dokud jste mlád, nebo k tomu dojdete také. Povídám vám pravdu. Jest mi sedmaosmdesát let a sloužil jsem své vlasti jako poctivý muž. Mám tři pásky za dobré chování a kříž královny Viktorie, a za to vše mám tohle. Přál bych si býti mrtev. Ujišťuji vás, že to na mne nemůže dosti brzy přijíti.«

Oči mu náhle zvlhly, ale než ho mohl druhý muž

trochu potěšiti, počal si bzučeti nějakou námořnickou písničku, jako by na světě nebylo nic trapného a srdcervoucího.

Když jsem ho povzbudil, vyprávěl mně tuto historii, zatím kdy jsme čekali v řadě u chudobince.

Jako hoch vstoupil do služeb anglického námořnictva a déle než dvacet let sloužil věrně a dobře. Jména, data, velitelé, přístavy, lodi, cesty a bitvy se mu valily se rtů nepřetržitým proudem, takže jsem si nemohl všeho toho zapamatovati, neboť u dveří chudobince nelze si činiti poznámek. Prožil celou »první čínskou válku«, jak to nazýval, vstoupil do služeb východoindické společnosti a sloužil deset let v Indii, pak se vrátil znovu do Indie jako anglický námořník v době velkého povstání; byl ve válce v Birmě a pak na Krimu. A při tom se bil a namáhal ve prospěch anglické vlajky, ve všech koutech ostatního světa.

A pak se to událo. Maličkost, kdybychom to mohli sledovati až k prvním příčinám. Možná, že důstojníkovi nechutnala snídaně, možná, že byl důstojník předešlé noci dlouho vzhůru anebo že ho tísnily dluhy, nebo snad s ním velitel promluvil nějak neurvale. Hlavní věcí jest, že onoho dne byl důstojník podrážděný. Námořník ještě s jinými upravoval přední lanoví.

A teď, nezapomínejte, že námořník byl přes čtyřicet let ve službě, že měl tři pásky za dobré chování a že měl také kříž královny Viktorie za významnou činnost v bitvě — proto nemohl býti v celku tak špatným námořníkem. Důstojník byl podrážděný, důstojník ho nepěkně pojmenoval — ano, jménem velice ohavným. Týkalo se jeho matky. Když jsem byl chlapcem, bylo v našem chlapeckém zákoníku práti se jako

malí čerti, když by naše matky byly takovým způsobem uraženy. A mnoho mužů zemřelo v mé otčině za to, že tak nazvali muže jiné.

Nuže, důstojník řekl námořníkovi tuto urážku. Stalo se pak náhodou, že námořník měl v onom okamžiku v ruce železnou páku nebo tyč. Udeřil jí rychle důstojníka přes hlavu a srazil ho s lanoví a přes palubu.

A pak — ale uvedu vlastní jeho slova: »Viděl jsem, co jsem učinil. Znal jsem předpisy a řekl jsem k sobě: Teď je s tebou konec, Jacku, hochu! Tedy jdi. A skočil jsem za ním, rozhodnuv se, že se utopíme oba. A byl bych to učinil, jenže v tom přistála z vlajkové lodi k našemu boku osmiveslová lodice. A pak jsem byl hotov. Kdybych ho byl ve vodě nebil, mohl jsem se zachrániti a říci, že když jsem viděl, co jsem učinil, skočil jsem za ním, abych ho zachránil.«

Pak došlo k vojenskému soudu, nebo jak se námořní soudy nazývají. Opakoval mně rozsudek slovo za slovem, tak jako by se mu naučil a jako by si ho byl nekonečněkráte s hořkostí opakoval. Stůj zde tento rozsudek, vynesený pro disciplinu a úctu k důstojníkům, kteří nejsou vždycky gentlemani, stůjž zde tento trest muže, který se provinil, že jednal jako muž. Byl degradován na obyčejného námořníka, byl zbaven všech práv na výslužné, musil se vzdáti kříže královny Viktorie, byl propuštěn z námořnictva se známkou dobrého chování (byl to jeho první přestupek) a obdržel padesát ran a musil prožíti dva roky ve vězení.

»Přál bych si, abych se byl onoho dne utopil, přál bych si, jak je Bůh nade mnou, aby se to bylo stalo,« končil, když se naše řada pohnula vpřed a když jsme kráčeli kolem rohu.

Konečně jsme spatřili dveře, jimiž byli chudí vpouštěni ve skupinách. A tam jsem zvěděl překvapující věc: Poněvadž byla toho dne středa, nebude nikdo z nás propuštěn až v pátek ráno. A dále, ach, mějte pozor, kuřáci! — Nebylo nám dovoleno vzíti s sebou ani trochu tabáku. Tomu jsme se musili podrobiti než jsme vstoupili. Řekli mně, že tabák, který nám vzali, byl někdy vrácen při odchodu a někdy také zničen.

Starý námořník z válečné lodi mne něčemu naučil.

Otevřev svůj váček, vysypal tabák (byla ho bídná hrstka) na kousek papíru. Tento papír zabalil hladce a ploše a vsunul ho do boty pod ponožku. Také moje trocha tabáku putovala do ponožky, neboť, jak pochopí všichni kuřáci, jest věcí velmi tvrdou, býti čtyřicet hodin úplně bez tabáku!

Znovu a znovu řada postoupila a my jsme přicházeli zvolna, ale jistě ku brance. V okamžiku, kdy jsme stáli u železné mříže, objevil se dole nějaký muž a starý námořník naň zavolal:

»Kolik jich ještě potřebují?«

»Čtyřiadvacet,« zněla odpověď.

Dívali jsme se s obavou do předu a počítali jsme. Před námi bylo čtyřiatřicet lidí. Zklamání a rozpaky objevovaly se na všech tvářích kolem mne. Není jistě pěknou věcí, míti před sebou s hladovým žaludkem a bez peněz bezesnou noc na ulicích. Ale měli jsme přece jen naději, až když jsme stáli před brankou a vrátný se otočil.

»Obsazeno,« řekl a bouchl dveřmi.

Přes svých sedmaosmdesát let pádil starý námořník jako blesk odtud v zoufalé naději, že najde přístřeší

někde jinde. Já jsem zůstal státi a rozmlouval jsem se dvěma jinými muži, kteří znali poměry v noclehárnách, kam bychom měli jíti. Rozhodli se, že půjdou do chudobince v ulici Poplar, která byla vzdálena tři míle a ihned jsme se dali na cestu. Když jsme kráčeli kolem rohu, řekl jeden z nich: »Mohl jsem se tam dnes dostati. Přišel jsem o jedné hodině a řada se počínala tvořiti, ale pak — přišli oblíbenci. Vpouštějí je tam, noc za nocí, vždycky tytéž.«

———

Kapitola VIII.

POVOZNÍK A TESAŘ.

Povozníka s jeho ostrými rysy v obličeji a s vousy na bradě a oholeným horním rtem byl bych považoval ve Spojených Státech za všemožné, od bohatého farmáře až k dílovedoucímu. Tesař — nu, toho bych byl opravdu považoval za tesaře — vypadal podle toho, byl hubený a svalnatý, měl chytré, pozorné oči, a ruce, které si navykly svírat za těch sedmačtyřicet let jeho práce rukověti nástrojů. Hlavní obtíží u těchto lidí byla okolnost, že byli staří a že jejich děti, místo aby vyrostly a mohly se o ně starati, zemřely. Jejich věk se jich velice dotkl a k tomu byli nuceni mladšími a silnějšími uchazeči, kteří vstoupili na jejich místo, vzdáliti se z víru práce.

Tito dva muži, odehnaní od noclehárny chudobince ve Whitechapelu, směřovali se mnou do chudobince v ulici Poplar. Prohlásili, že není příliš mnoho naděje, ale jiskřička přece jen pro nás zbyla. Buďto chudobinec v ulici Poplar, anebo noc na ulicích. Oba muži toužili po lůžku, neboť byli »ušlí«, jak to jmenovali. Povozník, jemuž bylo padesátosm let, ztrávil poslední tři noci bez přístřeší a spánku, a tesař, pětašedesátiletý, byl venku celých pět nocí.

Avšak milí, změkčilí lidé, kteří jste najeděni a máte v sobě dosti krve a na něž čeká každé noci bílá postel a vzdušný pokojík, jak vám mohu vyložiti, jaké je to utrpení, které byste prožili, kdybyste musili ztráviti dlouhou noc na londýnských ulicích? Věřte mi, že byste se domnívali, že uběhlo tisíc století, než se na východě rozbřesklo ráno; chvěli byste se, až byste chtěli hlasitě křičeti bolestí v každém svalu, a divili byste se, že můžete snésti a zůstati při tom na živu. Kdybyste si chtěli odpočinouti na lavičce a zavřeli při tom svoje unavené oči, můžete býti jisti, že vás policista probudí a že vám drsně nařídí, abyste odešli. Můžete si na lavičce odpočinouti, ale laviček je málo a jsou daleko od sebe, a tak, kdybyste chtěli spáti, musíte jíti dále a vléci svoje unavené tělo nekonečnými ulicemi. Kdybyste snad v zoufalé lstivosti chtěli vyhledati nějakou ztracenou uličku nebo temný podjezd a ulehli tam, vyžene vás všudypřítomný policista stejně jako prve. Je to jeho služba, aby vás probudil a vyhnal. Je to zákon moci, abyste byli vyšťáráni.

Ale když přišlo ráno a když zmizel tento bídný sen, navrátíte se domů, abyste se občerstvili, a pak budete až do své smrti vyprávěti svůj dobrodružný příběh skupinám obdivujících se přátel. Z příběhu se stane veliký román. Vaše krátká, osmihodinná noc stane se Odysseou a vy Homérem.

Ale tak tomu není u těchto lidí bez domova, kteří se mnou šli do chudobince v ulici Poplar. A této noci jest jich v Londýně třicetpět tisíc, mužů i žen. Prosím vás, nemyslete na to, když půjdete na lůžko, neboť, jste-li měkké povahy, jak máte býti, nespali byste tak dobře, jako obyčejně. Ale jaké je to u starých lidí šedesáti-, sedmdesáti- a osmdesátiletých, špatně živě-

ných, u lidí, kteří nemají na těle kouska masa a v těle trochu krve, jaké je to u nich, když pozdravují jitro neosvěženi a když se musí po celý den potáceti v šíleném hledání nějaké kůrky, při čemž nelítostná noc se na ně řítí poznovu a když to vše musí prožívati pět dní a nocí — ó, drazí, soucitní lidé, kteří jste plni masa a krve, jak byste to mohli někdy pochopiti?

Kráčel jsem dále po Mile End Road mezi povozníkem a tesařem. Mile End Road jest široká ulice, která prochází srdcem východního Londýna, a proto v ní bylo desetitisíce lidí. Poznamenávám to proto, abyste dovedli plnou měrou oceniti to, co budu popisovati v nejbližším odstavci. Jak pravím, kráčeli jsme dále, a když oba moji společníci se rozhněvali a proklínali zemi, přidal jsem se k nim a proklínal jsem tak, jak toho dovede jenom americký tulák, který byl vyvržen do cizí a hrozné země. A když se mi to podařilo, považovali mne za »námořníka«, který utratil svoje peníze bouřlivým životem, který prodal i svoje šaty (u námořníků, kteří se ocitli na pevnině, není to nic neobyčejného) a jen na nějaký čas klesl, hledaje zatím nějakou loď. Tyto okolnosti také vysvětlily moje nevědomosti o anglických zvycích všeobecně a noclehárnách zvláště. Také to vysvětlilo moji zvědavost, jež se týkala těchto ústavů.

Povozník se musil velice namáhati, aby s námi držel krok (řekl mi, že toho dne nic nepojedl), ale tesař, ač byl hubený a hladový, hnal se dále neúnavnými, dlouhými kroky, při čemž jeho roztrhaný svrchník vlál za ním smutně do větru a on mně velice připomínal stepního vlka nebo coyota.*) Oba muži upírali oči na

*) Prérijní pes. Pozn. překl.

chodník, jak šli a hovořili, a co chvíli jeden nebo druhý se sehnul a něco zvedl, při čemž však neuvolnil kroku. Myslil jsem si, že jsou to oharky doutníků nebo cigaret, které takto sbírají, a po nějakou dobu jsem si toho nevšímal. Ale pak jsem si všiml lépe.

S kluzkého, poplivaného chodníku sbírali kousky pomorančových slupek, jablkových ohryzků a slupek a stopek hroznů a jedli je. Pecky ringlí louskali mezi zuby, aby mohli pojísti jádra v nich obsažená. Sbírali rozházené kousky chlebové kůrky u velikosti hrášků, jablečné ohryzky tak černé a špinavé, že byste jich za ohryzky nepovažovali. A tyto věci si vkládali oba muži do úst a žvýkali je a polykali! To se dělo mezi šestou a sedmou hodinou večerní dne 20. srpna léta Páně 1908 uprostřed největší, nejbohatší a nejmocnější říše, jaké kdy svět viděl.

A oba muži hovořili. Nebyli blázni, byli jenom starci. A bylo přirozeno, že když jejich vnitřnosti se bouřily neřádem a smetím s chodníku, že mluvili o krvavé revoluci. Mluvili jako anarchisti, jako fanatikové a jako šílenci. A kdo by jich káral? Přes to, že jsem toho dne třikrát dobře pojedl a přes svoji čistou postel, do které jsem mohl ulehnouti, kdybych byl chtěl, přes svou sociální filosofii a svoji víru ve vývoj a pozvolnou přeměnu všech věcí — přes to vše, pravím, cítil jsem se pohnuta souhlasiti buď s nimi, anebo mlčeti. Ubozí pošetilci! Revoluce se nerodí z lidí jim podobných. A až budou mrtvi a rozpadnou se v prach, což se stane za krátko, budou jiní blázni mluviti o krvavé revoluci při sbírání smetí s poplivaného chodníku od Mile End Roadu do chudobince v ulici Poplar.

Poněvadž jsem byl cizincem a mladým mužem, vysvětlovali mně povozník i tesař různé věci a radili

mně. Mimochodem zněla jejich rada krátce a byla účelná. Radili mně, abych z této země odešel. »Odejdu tak rychle, jak mi Bůh dovolí,« ujišťoval jsem je, »chci se jen dostati na vysoká místa, tak vysoká, že mě tam pro kouř ani neuvidíte.« Pocítili sílu mého přirovnání spíše než je pochopili a kývali pochvalně hlavami.

»Opravdu, udělalo by to člověka zločincem proti jeho vůli,« pravil tesař. »Zde stojím jako starý muž a mladší lidé vstupují na moje místo. Moje šaty se více a více rozpadávají, takže je mi stále obtížnější obdržeti nějakou práci. Jdu do noclehárny, abych se tam jednou vyspal. Musím tam býti ve dvě nebo ve tři hodiny odpoledne, jinak se tam nedostanu. Viděl jste, co se stalo dnes. Ale jakou mám pak naději, rozhlédnouti se po nějaké práci? A což když se dostanu do noclehárny? Podrží si mne tam na zítřek celý den a pustí mne ráno, dne příštího. Co pak? Podle zákona nemohu jíti do jiné noclehárny příští noci, leda snad do deset mil vzdálené. Proto musím rychle běžeti, abych tam toho dne byl včas. A jakou mám pak naději rozhlédnouti se po práci? Záhy nastane noc a já budu bez lůžka. A když v noci nebudu spáti a nebudu mít co jíst, v jakém budu ráno stavu, když budu hledat práci? Budu nucen hledati si útulek někde v parku,« — v tom okamžiku jsem měl vidění kostela na Spitalfieldu — »a sehnati si něco k jídlu. A tak tu jsem! Jsem stár, jsem skleslý a nemám příležitosti, abych se vzchopil.«

»Zde bývala celní brána,« řekl povozník. »Mnohokráte jsem zde platil mýto, když jsem ještě jezdíval.«

»Já jsem měl za dva dny tři rohlíky po půl penci,« prohlašoval tesař po dlouhé přestávce, která nastala v rozhovoru. »Dva jsem snědl včera a třetí dnes,« dokládal po druhé delší přestávce.

»A já jsem dnes neměl nic,« pravil povozník. »Jsem jako když mne vyklepe. Nohy mne bolí chvílemi strašně.«

»Chléb, který dostanete ‚v hřebíku', je tak tvrdý, že jej musíte zapít nejméně půllitrem vody,« pravil tesař, aby mne poučil. A když jsem se ho tázal, co je to »hřebík«, odpověděl mi, že to znamená útulnu. »Je to slovo z naší hantýrky, rozumíte?«

Ale překvapilo mne, že měl ve svém slovníku výraz »cant«*) a přesvědčil jsem se, než jsme se rozešli, že jeho slovník nebyl naprosto nepatrný.

Tázal jsem se jich, jaké mohu očekávati zacházení, jestliže se nám podaří dostati se do útulny v ulici Poplar, a obdržel jsem od obou různá poučení. Když se mi dostane po vstupu studené koupele, obdržím k večeři šest uncí**) chleba a tři čtvrtky »skilly«. Tři čtvrtky jsou tři čtvrtě pinty***) a »skilly« je tekutina z ovesné mouky, svařené a rozmíchané ve třech a půl koflíku horké vody.

»A máte snad k tomu také mléko a cukr a snad také stříbrnou lžičku?« otázal jsem se.

»Nebojte se! Můžete si osoliti po chuti, ale viděl jsem také místa, kde nebylo lžic. Chopíte se toho a vypijete — tak to dělají.«

»Dobré skilly dostanete v Hackneyi,« pravil povozník.

»Ach, je to výborné skilly,« chválil tesař a oba se na sebe významně podívali.

---

*) Čti kchant, lidová mluva nebo hantýrka. Pozn. překl.
**) Jedna unce je 1/16 libry. Pozn. překl.
***) 1 pinta je něco přes půl litru. Pozn. překl.

»Mouku s vodou obdržíte u sv. Jiří ve východním Londýně,« pravil povozník.

Tesař přikývl. Zkusil to vše.

»A co pak?« tázal jsem se.

Byl jsem poučen, že poté budu ihned poslán na lože. »Vzbudí vás ráno o půl šesté a vy vstanete a trochu se opláchnete — jestliže tam bude nějaké mýdlo. Pak snídaně, táž jako byla večeře, totiž skilly a šest uncí chleba.«

»Ale není to vždycky plných šest uncí,« opravoval povozník.

»Ne, není. A často je chléb tak kyselý, že jej sotva můžete jísti. Když jsem s tím začal, nemohl jsem jísti ani skilly ani chleba, ale teď bych snědl svůj díl a ještě porci druhou.«

»A já bych snědl porce tři lidí,« pravil povozník. »Neměl jsem za celý dnešek ani sousta.«

»A pak?«

»Pak se musíte dáti do práce, udělati čtyry libry konopné cupaniny, nebo vydrhnouti podlahu, nebo vylámati deset nebo jedenáct centů kamene. Já ovšem kámen lámat nemusím, poněvadž mně je přes šedesát. Ale vás k tomu dají. Jste mladý a silný.«

»Ale mně se nelíbí,« brumlal povozník, »když mne zavrou do cely, abych dělal cupaninu. Podobá se to velice vězení.«

»Co však, kdybyste po nočním vyspání nechtěli dělati cupaniny, nebo lámati kamene, nebo vůbec pracovati?« tázal jsem se.

»Nebojte se, že byste se zdráhal po druhé. Však oni by vás k tomu dohnali,« odvětil tesař. »Nechtěl bych vám raditi, abyste se o to pokusil, hochu.«

»Pak přijde oběd,« pokračoval. »Osm uncí chleba a půl druhé unce sýra a studená voda. Potom dokonáte práci a dostanete večeři, stejnou jako dříve, totiž skilly a šest uncí chleba. Pak půjdete na lůžko — o šesté hodině — a příštího rána vás propustí, jestliže jste totiž vykonal svoji úlohu.«

Již dlouho před tím jsme prošli Mile End Road a když jsme opustili temné bludiště úzkých, křivolakých ulic, přišli jsme k noclehárně v ulici Poplar. Na nízké kamenné zdi jsme rozprostřeli svoje kapesníky a každý z nás uložil do svého kapesníku svůj světský majetek, kromě trochy tabáku, který putoval do ponožky. A pak, když poslední paprsky světla bledly na šedě zbarvené obloze, při čemž vítr vál chladně a bezradostně, stanuli jsme se svými malými, bídnými ranečky v rukou, jako zapomenutá skupina, u dveří útulny.

Tři dělnice šly mimo nás a jedna z nich se soucitně na mne podívala. Když nás přešla, sledoval jsem ji očima, a ona se na mne ještě jednou soucitně ohlédla. Obou starců si nevšimla. Kriste Ježíš, se mnou měla soucit, ačkoliv jsem byl mladý, statný a silný, ale neměla soucitu s oběma starci, kteří mi stáli po boku! Byla to mladá žena a já byl mladý muž, a tytéž nejasné pohlavní pohnutky, které ji donutily, aby mne litovala, uvedly také její city na nejnižší úroveň. Soucit se starými lidmi je pocitem altruistickým a kromě toho je vchod do útulny obvyklým místem pro staré lidi. A proto nejevila soucitu k nim, nýbrž jenom ke mně, jenž jsem jej zasluhoval nejméně nebo vůbec ne. Šedo-

vlasí starci nevstupují v městě Londýně se ctí do hrobu.

Po jedné straně dveří bylo tahadlo ke zvonci a po druhé bylo elektrické tlačítko.

»Zatáhněte za zvonec,« řekl ke mně povozník.

A já jsem zatáhl za zvonec a mocně jsem zazvonil, právě tak, jak bych to byl učinil u každých jiných dveří.

»Oh! Oh!« vykřikli oba postrašenými hlasy. »Ne tak prudce!«

Pustil jsem tahadlo a oni se na mne dívali vyčítavě, jako bych uvedl v nebezpečí jejich čáku na postel a skilly. Nikdo však nepřišel. Byl to na štěstí nepravý zvonec a já jsem pocítil úlevu.

»Stiskněte tlačítko,« řekl jsem tesařovi.

»Ne, ne, počkejte chvilku,« přerušil mne spěšně povozník.

Z toho všeho jsem dovozoval, že vrátný u chudobince, jenž má obyčejně ročních příjmů sedm až devět liber, jest osobností velmi důležitou a puntičkářskou, a že s ním chudí lidé nesmí zacházeti příliš pyšně. A tak jsme čekali celých deset minut, což bylo slušnou přestávkou, načež přiblížil povozník kradmo bázlivý ukazováček k tlačítku a stiskl je pokud možno nejkratšeji a nejslaběji. Viděl jsem lidi, čekající, když běželo o život a smrt. Ale na jejich obličejích nebylo takového bázlivého napětí, jaké se jevilo na tvářích těchto dvou mužů, když čekali na příchod vrátného.

Přišel. Sotva se na nás podíval. »Plno,« řekl a zavřel dveře.

»Zase jedna taková noc,« vzdychl si tesař. V mdlém světle vypadal povozník vyhublý a šedý.

Dobročinnost, která nerozeznává, je ohavná, říkají lidumilové z povolání. Nuže, rozhodl jsem se, že budu jednati také ohavně.

»Pojďte, vytáhněte nůž a pojďte sem,« řekl jsem k povozníkovi a táhl jsem ho do temné uličky.

Zíral na mne vyvalenýma očima, postrašeně a hleděl ustoupiti. Možná, že mne považoval za nějakého nového Jacka-Rozparovače,*) který má spadeno na chudé starce. Anebo si snad myslil, že ho chci navésti k nějakému zoufalému zločinu. Ať tomu bylo tak či onak, byl poděšen.

Čtenář se pamatuje, že jsem s počátku napsal, jak jsem si zašil do podpaží své kazajky libru šterlinků ve zlatě. Byl to můj fond pro strýčka příhodu a já jsem ho chtěl teď použíti z nutnosti po prvé.

Až když jsem provedl některé kousky hadího muže a ukázal jsem kulatou minci, zašitou v kabátě, podařilo se mi získati povozníkovu pomoc. Ale i pak se jeho ruka třásla, takže jsem se bál, že řízne mne, místo aby prořízl stehy. A na konec jsem byl nucen vzíti nůž a učiniti to sám. Zlatá mince se vykutálela a představovala v jejich hladových očích celé jmění. Pak jsme rychle pádili do nejbližší kavárny.

Musil jsem jim ovšem vysvětliti, že jsem jenom badatelem a že studuji sociální poměry a že chci viděti, jak druhá polovina lidí žije. Ale hned umlkli a zavřeli se jako lastury zaděnek.**) Nebyl jsem z jejich společenské vrstvy, moje mluva se změnila, tón mého hlasu

*) Známý londýnský vrah žen, který v letech devadesátých spáchal ve Whitechapelu mnoho zločinů. Pozn. překl.

**) Mořský mlž. Venus mercenaria. Pozn. překl.

byl také jiný, zkrátka byl jsem nad nimi a oni si nádherně uvědomovali svoji vrstvu a byli tím zaraženi.

»Co si přejete?« tázal jsem se, když přišel číšník pro rozkazy.

»Dva krajíčky a koflík čaje,« řekl povozník pokorně.

»Dva krajíčky a koflík čaje,« řekl pokorně také tesař.

A teď na okamžik počkejte a promyslete tuto situaci. Zde byli dva lidé, které jsem pozval do kavárny. Viděli můj zlaťák a jistě že pochopili, že nejsem chuďasem. Jeden z nich snědl za půl pence housku a druhý nejedl nic. A objednali si »dva krajíčky a koflík čaje«! Každý z nich objednal za dvě pence. »Dva krajíčky« znamenají mimochodem dva krajíčky chleba s máslem. Byla to stejná nízká pokora, která charakterisovala jejich chování k vrátnému v chudobinci. Ale toho jsem si nepřál. Krok za krokem jsem zvětšoval jejich objednávky — vejce, řízky slaniny, nanovo vejce a ještě slaninu, znovu čaj a ještě chléb s máslem atd. — a oni neustále s jakousi zadumaností odpírali a tvrdili, že si již nic nepřejí, ale pojídali vše hltavě, jakmile to bylo přineseno.

»První koflík čaje, který jsem vypil za čtrnáct dní,« pravil povozník.

»Je to báječný čaj,« řekl tesař.

Každý z nich vypil dvě pinty onoho čaje, ale ujišťuji vás, že to byla břečka. Podobalo se to méně čaji než vyleželé pivo šampaňskému. Ne, byla to »očarovaná voda« a nepodobalo se to čaji vůbec.

Bylo zvláštní pozorovati po prvním otřesu účinek

potravin na tyto dva lidi S počátku se stali melancholickými a mluvili o různých dobách, kdy pomýšleli na sebevraždu. Ani ne před týdnem stál povozník na mostě a díval se na vodu a uvažoval o této otázce. Tesař však tvrdil se zápalem, že voda je špatný způsob. On alespoň ví dobře, že by ve vodě zápasil. Kulka se mu zdála »lepší«, ale jak probůh se měl zmocniti revolveru? A v tom byla překážka.

Když je horký »čaj« trochu rozehřál, stali se veselejšími a mluvili více o sobě. Povozník pochoval svoji ženu a děti kromě jediného syna, jenž vyrostl a pomáhal mu v jeho malé živnosti. Ale pak se to stalo. Jeho syn zemřel jako jedenatřicetiletý muž neštovicemi. Ihned potom byl stižen otec horečkou a ležel tři měsíce v nemocnici. A pak byl hotov. Vyšel z nemocnice zesláblý, neschopen práce a neměl mladého, silného syna, který by mu pomáhal, takže jeho malá živnost uhasínala a on nevydělal ani haléře. Tak se to stalo a teď nastala honba. Stařec neměl již čáky, že znovu začne. Všichni jeho přátelé byli chudí a nemohli mu pomoci. Chtěl pracovati, když zařizovali galerii pro diváky pod širým nebem k první korunovační slavnosti. »Ale byl jsem skoro nemocen z odpovědí: Ne! Ne! Ne! Znělo mi to v uších v noci, když jsem chtěl spáti — vždycky totéž: »Ne! Ne! Ne!« Právě minulého týdne přišel na inserát do Hackneye, ale když řekl svoje stáří, odpověděli mu: »Ach, jste příliš stár, příliš, příliš stár.«

Tesař se narodil v armádě, ve které jeho otec sloužil dvaadvacet let. Také jeho dva bratři odešli k vojsku. Jeden z nich byl u sedmého husarského pluku prvním poddůstojníkem a zemřel v Indii po velikém povstání. Druhý, po devítileté službě pod generálem Robertsem

na východě, ztratil se v Egyptě. Tesař nešel k vojsku a tak zde seděl dosud na naší planetě.

»Ale dejte sem ruku,« pravil a rozhalil si svou roztrhanou košili. »Jsem pouze pro anatoma — pro nic jiného. Chřadnu pomalu, pane, doslova uvadám nedostatkem potravy. Nahmatejte moje žebra a uvidíte.«

Vložil jsem ruku pod jeho košili a hmatal jsem. Kůži měl napiatou přes kosti jako pergamen a pocit, který jsem při tom měl, podobal se přísámbohu tomu, jako bych přejížděl rukou přes valchu na prádlo.

»Sedm let jsem byl šťasten,« řekl. »Měl jsem dobrou ženu a tři hezká děvčata. Ale zemřely všechny. Ve čtrnácti dnech sklátila spála všechny moje dcerušky.«

»A potom, pane,« pravil povozník, ukazuje na ubrus a chtěje obrátiti hovor k veselejším věcem, »po tomhle nemohl jsem jísti snídaně v útulně.«

»A já také ne,« souhlasil tesař a pak počali hovořiti o rozkoších žaludku a dobrých jídel, jaká jim jejich ženy vařily za starých dnů.

»Zažil jsem tři dny v úplném postu,« pravil povozník.

»A já pět dní,« dodával jeho soudruh a při vzpomínce na to se zadumal. »Jednou jsem neměl celých pět dní v žaludku nic než kousek pomorančové slupky, ale moje znásilněná přirozenost nechtěla toho snésti, takže jsem málem zemřel, pane. Někdy, když jsem v noci chodil ulicemi, stal jsem se tak zoufalým, že jsem se rozhodl buď vyhráti koně nebo ztratiti sedlo. Víte, co tím míním, pane, — chtěl jsem se dopustiti nějaké velké loupeže. Ale když přišlo jitro, byl jsem hladem tak zesláblý, a bylo mně tak zima, že bych byl nemohl ublížiti ani myši.«

Když jejich ubohé vnitřnosti se rozehřály potravou, počaly se nadýmati a chlubiti a mluviti o politice. Mohu říci jen tolik, že mluvili o politice tak dobře, jako každý průměrný člověk ze středních vrstev, ba ještě mnohem lépe než někteří ze středních vrstev, které jsem slyšel. Ale překvapovalo mne, jaké měli vědomosti o světě, o zeměpisu a národech a novějších a současných dějinách. Jak jsem již řekl, tito dva muži nebyli pošetilci. Byli pouze staří a jejich dětem se nepodařilo vyrůsti, aby jim poskytly místa u krbu, jak toho zasluhovali.

A ještě poslední výjev, když jsem se s nimi na rohu loučil, a když byli šťastni se dvěma šilinky v kapsách a s jistou vyhlídkou na dobrou postel. Rozžav si cigaretu, chtěl jsem odhoditi hořící zápalku, když v tom se jí povozník chopil. Nabídl jsem mu krabičku, ale on řekl: »Ne, pane, nechci této zmařiti.« A zatím, kdy si zapaloval cigaretu, kterou jsem mu dal, pospíšil si tesař, aby si nacpal dýmku, a aby si mohl zapáliti touž zápalkou.

»Jest to nesprávné něco promařiti,« pravil.

»Ano,« odvětil jsem, ale vzpomněl jsem při tom na jeho žebra, podobná valše na prádlo, přes něž jsem přejel rukou.

———

Kapitola IX.

»HŘEBÍK.«

Nejprve musím prositi za odpuštění své tělo za ničemnost, do které jsem je vtáhl a také svůj žaludek za ničemnost, kterou jsem do něho nacpal. Byl jsem ve hřebíku a spal jsem ve hřebíku a jedl jsem ve hřebíku. Také jsem ze hřebíku utekl.

Po svých dvou nezdařených pokusech, vniknouti do noclehárny ve Whitechapelu, vydal jsem se na cestu časně, a připojil jsem se k opuštěné řadě lidí před třetí hodinou odpoledne. Neotvírali až o šesté, ale již v této časné hodině jsem byl v čísle dvacátém a již proskakovaly zprávy, že bude vpuštěno jenom dvaadvacet lidí. O čtvrté hodině bylo nás v řadě již čtyřiatřicet a posledních deset tam setrvalo v chabé naději, že vstoupí dovnitř nějakým zázrakem. Pak přišlo ještě mnohem více lidí, kteří se podívali na řadu a odešli, neboť dospěli moudře k hořké skutečnosti, že bude hřebík »plný«.

S počátku byl rozhovor chabý, až teprve muž, který stál po jedné mé straně a druhý muž, který stál za mnou, objevili, že byli spolu zároveň v nemocnici pro neštovice, ačkoliv byla šestnácti sty nemocnými tak přeplněna, že se tam nemohli seznámiti. Ale spokojili

se s tím a rozmlouvali a porovnávali svoje tváře, zohyzděné nemoci, nejchladnokrevnějším a nejvšednějším způsobem. Zvěděl jsem, že průměrná úmrtnost byla jedna k šesti, že jeden z nich tam byl tři měsíce a druhý půl čtvrta měsíce a že tím byli »zničeni«. Potom jsem měl na celém tělo pocit, jako by po mně něco lezlo a vše mne svědilo a tu jsem se jich tázal, jak je tomu dlouho, kdy byli propuštěni. Jeden byl propuštěn před dvěma týdny a druhý před třemi. Jejich obličeje byly zde spořádány dolíčky (ač oba ujišťovali, že tomu tak není), a dále mi ukázali na rukou a pod nehty »sémě« neštovic, které se dosud vyvíjelo. Ano a jeden z nich vymáčkl jedno takové »sémě« k mému poučení a plesk! letělo přímo z jeho masa do vzduchu. Pokoušel jsem se skrčiti ve svém oděvu a uvědomil jsem si vřelou, ačkoliv tichou naději, že to nepleskl na mne.

V obou případech jsem shledal, že neštovice byly příčinou, proč se dostali »na ulici«, čili proč se stali tuláky. Když byli postiženi nemocí, byli oba v práci a oba vyšli z nemocnice »zlomeni«, s temnou úlohou před sebou, totiž honbou za prací. Dosud žádné nenalezli a teď přišli do hřebíku, aby si po třech dnech a nocích, ztrávených na ulici, »odpočinuli«.

Zdá se, že je trestán nejen muž, který zestárl, za svoje nezaviněné neštěstí, nýbrž také člověk, jenž byl postižen nemocí nebo nehodou. Později jsem mluvil s jiným člověkem — říkali jsme mu »Ginger« (= zrzavý) — jenž stál na předním místě řady. To byla jistá známka, že již čeká od jedné hodiny. Před rokem, když byl zaměstnán u jednoho obchodníka rybami, nesl jednoho dne těžkou bednu ryb, které nemohl unésti. Výsledek byl, že se něco zlomilo a bedna byla na zemi a on ležel vedle ní.

V první nemocnici, kam byl ihned odnesen, řekli, že je to nějaká průtrž, zmírnili mu otok, dali mu trochu vaseliny, aby se jí natíral, ponechali si ho tam čtyry hodiny a pak mu řekli, aby odešel. Ale nebyl na ulici ani dvě nebo tři hodiny, když se již zase válel na zádech. Tentokráte přišel do jiné nemocnice, kdež ho jakž takž léčili. Ale hlavní věcí jest, že jeho zaměstnavatel neučinil nic, naprosto nic pro člověka, který se zranil jako jeho zaměstnanec, a ani mu nechtěl dáti »tu a tam lehčí práci«, když přišel z nemocnice. Pokud se týče Gingera, je to člověk zničený. Jeho jedinou nadějí, vyživiti se, byla těžká práce. Je teď však neschopen těžce pracovati a proto ode dneška, dokud nezemře, může se těšiti stran stravy a přístřeší jenom na hřebík, žalář nebo na ulice. Stalo se — to je vše. Naložil si na záda příliš těžký náklad ryb a jeho čáka na životní štěstí je z knih vyškrtnuta.

Několik mužů v řadě bylo ze Spojených Států a všichni si přáli, aby tam byli zůstali, a proklínali se za svou pošetilost, že z Ameriky odešli. Anglie se jim stala žalářem, z něhož neměli naděje uniknouti. Nebylo jim možno dostati se z této země. Nemohli si nijak opatřiti peněz k přeplavbě a také nenalezli příležitosti, aby za přeplavbu zaplatili svojí prací. Tato země byla příliš zatopena ubožáky ve stejných nesnázích.

Byl jsem mezi nimi námořníkem, který ztratil svoje šaty a peníze, a proto mne všichni litovali a dávali mně mnohé dobré rady. Jejich rada byla celkem tato: vzdalovati se všech míst, podobných hřebíku. Není tam pro mne nic dobrého. Dostati se k pobřeží a vynaložiti vše, abych se dostal na nějakou loď. Bude-li možno, pracovati a nastřádati asi libru, kterou bych mohl podplatiti některého lodního správce nebo podříz-

zence, jenž mně snad dá příležitost zaplatiti za přeplavbu prací. Záviděli mně moje mládí a sílu, kteréž mně dříve či později pomohou z této země. Obojího se jim již nedostávalo. Věk a utrpení je zlomily, takže byla pro ně hra dohrána.

Ale byl mezi nimi jeden dosud mladý muž, o němž jsem jist, že se mu to nakonec podaří. Odešel jako mladík do Spojených Států a za čtrnáctiletého pobytu byl bez práce nejdéle dvanáct hodin. Nastřádal si peněz a stal se příliš »bohatým«, i vrátil se pak do své vlasti. A teď stál v řadě u hřebíku.

Řekl mi, že poslední dva roky pracoval jako kuchař. Jeho práce trvala od sedmé hodiny ráno do půl jedenácté večer a v sobotu do půl jedné v noci — bylo to devadesátpět hodin týdně, za které dostával dvacet šilinků nebo pět dolarů.

»Ale tato práce a dlouhé hodiny mne zabíjely,« pravil, »a proto jsem toho musil nechati. Měl jsem uspořeno trochu peněz, ale utratil jsem je za živobytí a při hledání jiného místa.«

Dnes chtěl spáti ve hřebíku prvou noc a přišel jen, aby si odpočinul. Jakmile vyjde, chtěl se vydati do Bristolu pěšky, což byla cesta jednoho sta a deseti mil, a domníval se, že tam najde konečně nějakou loď, jedoucí do Spojených Států.

Ale lidé, stojící v naší řadě, nebyli všichni tohoto rázu. Někteří byli bídnými, ubohými chuďasy, nemluvnými a mrzutými, ale přes to se chovali mnohým způsobem lidsky. Pamatuji se, že nějaký povozník, který se zřejmě vracel domů z denní práce, zastavil vůz právě před námi, aby jeho malý, nadějný synek, který mu přiběhl naproti, mohl na vůz vylézti. Ale povoz byl vy-

soký a maličký klučík, ačkoliv se o to několikráte pokusil, nemohl se vyšvihnouti nahoru. Potom právě jeden z nejbídnějších mužů vykročil z řady a vysadil ho. Cena a radost z tohoto činu záležejí však právě v tom, že to byl čin z lásky, ale nikoliv pro zisk. Povozník byl chudý a onen muž to věděl. Stál v řadě u hřebíku a povozník ho viděl a muž provedl onen malý čin a povozník mu děkoval právě tak, jako byste onen skutek provedli vy, anebo jako byste vy děkovali.

Jiný krásný rys povahy projevil jistý česač chmele a jeho »stará«. Stál v řadě skoro půl hodny, když k němu přišla jeho stará družka. Byla na společenskou třídu, ke které náležela, pěkně oděna a měla na své šedé hlavě obnošený klobouk a pod paží nesla pytlovinou pokrytý raneček. Když s ním mluvila, napřáhl ruku, zachytil jednu neposlušnou kadeř jejích bílých vlasů, stočil ji obratně mezi prsty a vsunul ji zase za její ucho. Z toho všeho můžeme vyvozovati mnohé věci. Bylo jisto, že ji měl dosti rád, aby si přál míti ji úpravnou a slušnou. Byl na ni hrdý, jak tu stál v řadě u hřebíku, a bylo jeho tužbou, aby vypadala v očích ostatních nešťastníků, kteří tu stáli, hezky. Ale poslední ze všeho a nejlepší, co bylo podkladem všech těchto pohnutek, jest jeho houževnatá láska k ní, neboť muž se neobtěžuje úpravností a slušností ženy, o kterou by nedbal, a také není pravděpodobně na takovou ženu hrdým.

Ale já jsem se tázal, proč tento muž se svou družkou, kteří podle rozhovoru těžce pracovali, hledají nocleh mezi chuďasy. On byl pyšný na svoji starou ženu a na sebe. Když jsem se ho tázal, co bych já, jako začátečník, mohl vydělati »česáním chmele«, přidružil se ke mně a řekl, že to vše záleží na okolnostech.

Mnozí lidé jsou příliš pomalí, aby mohli česati chmel, a proto se jim to nedaří. Když chce míti někdo úspěch, musí na to také mysliti a musí míti rychlé prsty, musí míti nejvýš rychlé prsty, ale on a jeho stará žena to dovedou velmi dobře a pracují nepřetržitě a neusnou při tom. Ale zaměstnávají se tím již několik let.

»Měl jsem jednoho soudruha, který tam šel minulého roku,« pravil jeden muž. »Přišel tam po prvé, ale vrátil se domů se dvěma librami a desíti šilinky v kapse a byl tam pouze měsíc.«

»Tak to jest,« řekl česač chmele a v jeho hlase byl celý svět obdivu. »Byl rychlý. Byl k tomu přímo zrozen.«

Dvě libry a deset šilinků — to je dvanáct a půl dolarů — za měsíční práci, »když jsme k tomu zrozeni«! A ještě k tomu spát bez pokrývek a žíti bůhví jak. Jsou okamžiky, kdy blahořečím, že nejsem »k tomu zrozen«, že nejsem geniem pro všechno, ani ne k česání chmele.

Ve věci výstroje »na chmel« poskytl mně česač chmele některé výborné rady, kterých byste si měli povšimnouti, něžní a milí lidé, kdybyste snad byli zaneseni do Londýna.

»Jestliže s sebou nevezmete plecháčů a náčiní k vaření, nedostanete tam nic jiného, kromě chleba a sýra. Ale to není dobré! Musíte míti horký čaj a zeleninu a někdy také kousek masa, jestliže chcete pracovati, jak se patří. Nemůžete pracovati se studeným žaludkem. Říkejte si co chcete, mladíku! Běhejte ráno a hledejte v prachu rendlíky. Naleznete dosti plechových hrnců, ve kterých možno vařiti. Krásné hrnce — některé zázračně dobré. Já a moje stará jsme svoje nádobí se-

hnali takovým způsobem.« (Ukázal na ranec, který držela, a ona pyšně kývala hlavou a zářila na mne dobrosrdečností a vědomím úspěchu a zdaru.) »Tento svrchní kabát je tak dobrý jako pokrývka,« pokračoval a ohrnul jeho okraj, abych mohl nahmátnouti, jak je tlustý. »A kdož ví, možná, že za nedlouho najdu nějakou pokrývku.«

A stařena znovu kývla a zářila, tentokráte s naprostou jistotou, že za nedlouho musí najíti nějakou pokrývku.

»Já říkám česání chmele svátek,« dokládal nadšeně. »Je to čistý způsob získati dvě nebo tři libry a uschovati je na zimu. Jediná věc je při tom, která se mně nelíbí« — zde se objevila v loutně trhlina — »to je to mlácení kopyty až tam.«

Bylo zřejmo, že léta zanechávala na tomto energickém párku svoje značky, a zatím kdy se těšili z rychlého díla svých prstů, ono »mlácení kopyty«, což znamená chůzi, počalo se jich těžce dotýkati. A já jsem se díval na jejich šedé vlasy a také jsem pohlížel na deset let do předu a byl bych řád věděl, jak s nimi bude.

Pozoroval jsem jiného muže a jeho starou ženu, jak se připojili k řadě. Oba byli přes padesát let. Žena, jen proto, že byla ženou, byla do řady vpuštěna. Ale on se zpozdil a byl od své družky odloučen, byl vypuzen, aby po celou noc chodil ulicemi.

Ulice, ve které jsme stáli, byla ode zdi ke zdi sotva dvacet stop široká. Chodníky měly tři stopy šíře. Byla to ulice, ve které bydleli lidé. Alespoň dělníci a jejich rodiny žili nějakým způsobem v domech naproti nám. A každého dne, den co den, od jedné hodiny odpolední až do šesti bývá taková řada roztrhaných lidí hlavním rysem ve vyhlídce z průčelních dveří a oken.

Nějaký dělník seděl u svých dveří právě naproti nám, aby si odpočinul a oddechl po denní námaze. Jeho žena přišla, aby s ním pohovořila. Ale vchod byl pro oba příliš úzký a proto zůstala státi. Jejich děti lezly před nimi. — A zde byla řada do hřebíku, sotva dvacet stop od nich — nebylo zde úkrytu pro dělníka, aniž bylo úkrytu pro chuďasa. Děti ze sousedství si hrály téměř u našich nohou. Naše přítomnost jim nebyla ničím neobyčejným. Nebyli jsme pro ně vetřelci. Byli jsme něčím tak přirozeným a obyčejným, jako ty cihlové zdi a kamenné obruby chodníků v jejich okolí. Narodily se při tomto pohledu na řadu u chudobince a viděly ji po celý svůj krátký život.

O šesté hodině se řada pohnula a my jsme byli vpouštěni ve skupinách po třech. Jméno, věk, zaměstnání, rodiště, stav chudoby a předešlý nocleh — to vše bylo zapsáno bleskurychle ředitelem a když došlo na mne, byl jsem překvapen, když nějaký muž mně vstrčil do ruky něco jako cihlu, vykřiknuv mně do ucha: »Nějaký nůž, zápalky nebo tabák?« — »Ne, pane,« lhal jsem jako každý, kdo sem vstoupil. Když jsem kráčel po schodech, podíval jsem se na cihlu ve své ruce a viděl jsem, že znásilněním řeči může býti nazvána »chlebem«. Soudě podle jeho váhy a tvrdosti, musil býti zajisté nekvašený.

Dole ve sklepě bylo světlo velmi mdlé a než jsem se nadál, vsunul mi do druhé ruky nějaký jiný muž pekáček. Pak jsem klopýtal do nějaké ještě temnější místnosti, kde byly lavice a stoly a lidé. Byl tam odporný zápach a temno, které tam vládlo, a mumlání hlasů, jež se ze stínů ozývalo, vybavovaly zdání, jako by to byla předsíň do pekelných oblastí.

Většina oněch lidí trpěla únavou dlouhými chůzemi

a proto si před jídlem zouvali obuv a rozvazovali špinavé hadry, jimiž měli nohy ovázány. Tyto přípravy zvětšily jen všeobecný hluk a také zmenšily moji chuť k jídlu.

Ve skutečnosti jsem byl přesvědčen, že jsem se dopustil chyby. Před pěti hodinami jsem snědl vydatný oběd a kdybych byl chtěl sníst poctivě to, co jsem měl před sebou, byl bych se musil postit alespoň dva dny. Můj pekáček byl naplněn skillym — třemi čtvrtěmi pinty směsi indické mouky s horkou vodou. Muži si namáčeli chléb do hromádek soli, jež byly po špinavých stolech rozházené. Pokusil jsem se učiniti to také, ale zdálo se mi, že mi chléb ulpívá v ústech, a tu jsem vzpomněl slov tesařových: »Chcete-li jísti chléb dobře, musíte k němu mít půl litru vody.«

Šel jsem tedy do jednoho temného kouta, kam chodili také jiní muži, jak jsem zpozoroval, a nalezl jsem vodu. Pak jsem se vrátil a pustil jsem se do skilly. Bylo hrubozrnné, nezralé, nechutné a hořké. Zvláště jsem shledal odpornou onu hořkost, která zůstávala v ústech trvale, i když bylo skilly polknuto. Zápasil jsem mužně, ale byl jsem přemožen svými těžkostmi, a tak se mně podařilo sníst jenom asi šest soust skilly a chleba. Muž, sedící vedle mne, snědl svůj příděl a můj mu šel také k duhu, pak vyškrabal pekáčky a rozhlížel se hladově po něčem dalším.

»Setkal jsem se s jedním měšťanem, a ten mně zaplatil dobrý oběd,« vysvětloval jsem.

»A já jsem zase neměl v ústech ani sousta od včerejšího rána,« odpověděl.

»A jak je s tabákem?« tázal jsem se. »Bude se s námi teď ten člověk trápit?«

»Ach ne,« odpověděl mi. »Nemějte strachu. Ve zdejším hřebíku to jde nejsnadněji. Měl byste viděti některé jiné. Prohledají vás až na kůži.«

Když byly pekáčky vyškrabány, počal proskakovati hovor. »Zdejší ředitel píše neustále do novin o nás,« řekl muž sedící po mé druhé straně.

»A co píše?« tázal jsem se.

»Nu, píše, že jsme špatní lidé, že jsme hromadou darebáků a podvodníků, kteří nechtějí pracovati. Vypráví o nás veškeré staré kousky, o nichž slyším přes dvacet let, a nikdy jsem neviděl, že by se jich některý z nás dopustil. Posledně vypisoval, jak jeden ze zdejších lidí vyjde ze hřebíku s kouskem kůrky v kapse. A když pak vidí nějakého slušného, starého pána přicházeti k sobě ulicí, hodí kůrku do stoky a vypůjčí si od starého pána hůl, aby si jí kůrku vytáhl. A starý pán mu dá potom šestipenci.«

Řvavá pochvala pozdravila tuto starobylou historku a odněkud s druhé strany, z hlubší temnoty, ozval se jiný hlas, který počal hněvivě kázati:

»Mluví se o venkově, že je tam dobře se stravou! Rád bych to viděl. Přicházím právě z Doveru, ale dostal jsem tam zatroleně málo stravy. Nechtějí vám dáti ani doušek vody, nadtož nějakou potravu.«

»Ale jsou lidé, kteří z Kentu nikdy nevyšli,« promluvil druhý hlas, »a žijí dobře a tloustnou při tom.«

»Prošel jsem celým Kentem,« pokračoval první hlas ještě hněvivěji. Ale, Bůh mne zatrať, jestliže jsem viděl nějakou potravu! A vždycky si dám pozor, že právě ti lidé, kteří toho tolik namluví, jak se měli dobře, právě ve hřebíku dovedou sníst můj podíl i se svým vlastním.«

»V Londýně jsou chlapci,« řekl nějaký muž, který seděl naproti mně přes stůl, »kteří mají tolik jídla, kolik chtějí, a nikdy jim ani nevstoupí na mysl, aby šli na venkov. Zůstávají v Londýně po celý rok. A také ani nepomyslí, aby si vyhledali nějaké místo ke spaní, až teprve o deváté nebo desáté hodině večer.«

S tímto tvrzením souhlasil celý sbor.

»Ale ti chlapi jsou zatroleně chytří,« pravil jeden hlas s obdivem.

»Ovšem, že jsou,« řekl jiný hlas. »Ale ani já, ani vy byste toho nedovedli. Buďte jisti, že k tomu musíte být zrozeni. Ti lidé otvírali dvířka u kočáru a prodávali noviny již od svého narození a jejich otcové a matky činili totéž. Vše záleží na výcviku, povídám, a vy nebo já bychom u toho zahynuli hladem.«

Také to bylo potvrzeno všeobecným sborem a podobně i tvrzení, že jsou »lidé, kteří žijí po dvanáct měsíců ve hřebíku a nikdy nedostanou kouska jiné stravy, kromě skilly a chleba v noclehárně.«

»Já jsem jednou obdržel ve Stratfordské útulně půl koruny,« pravil nějaký nový hlas. V okamžiku nastalo ticho a všichni naslouchali podivuhodnému příběhu. »Byli jsme tři a lámali jsme kámen. Byla zimní doba a bylo velice chladno. Druzí dva řekli, že by musili být prokleti, kdyby to činili, a nechali toho. Ale já jsem se se svojí prací namáhal, abych se zahřál, víte? A pak přišli strážci a ti druzí dva lidé dostali po čtrnácti dnech a strážníci, když viděli, jak se činím, dali mně každý po šesti pencích — bylo jich pět — a vyhnali mne.«

Většina těchto lidí, ba skoro všichni, nemilují hřebíku, jak jsem se přesvědčil, a přicházejí tam jenom tehdy, když jsou k tomu dohnáni. Když si odpočinuli,

zůstávají rádi dva nebo tři dny a noci na ulicích, až pak jsou zase zahnáni k odpočinku novému. Ovšem, tato neustálá námaha láme rychle jejich tělesnou soustavu a oni to také vědí, ačkoliv jen jaksi nejasně. Ale je to tak obyčejný běh věcí, že se o to nestarají.

Toto tuláctví nazývají zde »tábořením«, což odpovídá americkému výrazu »býti na silnici«. Souhlasí to v tom, že nocleh nebo táboření nebo vyspání jest nejkrutější otázkou, které musí čeliti, tvrdší otázkou než potrava. Nevlídné počasí a kruté zákony mají za to hlavní zodpovědnost, ale lidé sami připisují okolnost, že jsou bez domova, cizím vystěhovalcům, zvláště Polákům a ruským židům, kteří vstupují na jejich místa za nižší mzdy a zakládají soustavu dření.

O sedmé hodině jsme byli zavoláni do lázně a na lůžko. Svlékli jsme se ze šatů, zabalili jsme je do svých kabátů a vše jsme pak sepjali svými řemeny a uložili jsme je na přeplněný věšák a na podlahu. Krásný to způsob k rozšiřování hmyzu. Potom jsme po dvou vstoupili do koupelny.

Byly tam dvě obyčejné vany a tohle jest jisto: oba muži, kteří nás předcházeli, umyli se v oné vodě, my jsme se myli v téže vodě a tato voda nebyla také vyměněna pro dva muže, kteří přišli za námi. To vím jistě. Ale jsem stejně jist, že všech dvaadvacet lidí se mylo v téže vodě.

Neučinil jsem více, než že jsem se zdánlivě postříkl touto pochybnou tekutinou, ale pak jsem ji rychle stíral ručníkem, který byl mokrý po tělech ostatních mužů. Moje klidná mysl nebyla upokojena, když jsem viděl záda jednoho z těch ubožáků, která byla pokryta krví v útoku hmyzu a odvetným se drbáním.

Byla mně podána nějaká košile — nemohl jsem se dosti nadiviti, mnoho-li jiných mužů ji mělo na sobě. A pak se dvěma pokrývkami pod paží jsem se ubíral do spací komnaty. Byla to dlouhá, úzká místnost, přepažená dvojím nízkým železným zábradlím. Mezi těmito tyčemi byly napjaty nikoliv visuté rohože, nýbrž kusy plátna šest stop dlouhé a méně než dvě stopy široké. To byly postele, které byly od sebe vzdáleny šest palců a visely nad podlahou asi osm palců.*) Hlavní obtíží bylo to, že hlava byla trochu výše než nohy, takže tělo neustále sklouzalo dolů. Poněvadž veškerá lůžka byla připevněna k téže tyči, bylo neodvratno, že když se někdo pohnul, třeba i nejlehčeji, počali se ostatní kývati. A kdykoliv jsem dřímal, bylo jisto, že někdo se bude vraceti do polohy, se které sklouzl, čímž mne zase probudí.

Mnoho hodin uprchlo, než jsem usnul. Když jsme tam vstoupili, bylo teprve sedm hodin večer a dětské hlasy, pronikavě křičící při hře na ulicích, trvaly až skoro do půl noci. Výpach byl strašlivý a nevolnost probouzející a moje fantasie počala pracovati a moje kůže mně způsobovala pocit, jako by na ní něco lezlo a hemžilo se, až jsem byl jako šílený. Vrčení, chrápání a chrochtání se počalo ozývati jako zvuky, vyrážené nějakým mořským netvorem a častokráte se stalo, že ten neb onen, vyděšen těžkým snem, probudil většinu z nás svými výkřiky a ječením. K ránu jsem byl probuzen krysou nebo nějakým podobným zvířetem, které mně sedělo na prsou. V rychlém přechodu mezi spánkem a bděním, dříve než jsem byl úplně probuzen, vyrazil jsem výkřik, který by byl probudil mrtvé. Buď

*) Jeden palec se rovná 2·54 cm. Pozn. překl.

jak buď, probudil jsem jím živé a oni mne proklínali pro nedostatek dobrého chování.

A pak nastalo jitro se snídaní, kterou jsme obdrželi o šesté hodině a jež se skládala zase z chleba a skilly, kterou jsem však někomu daroval. A pak jsme byli určováni ke své různé práci. Někteří musili drhnouti a čistiti podlahy, jiní musili dělati cupaninu a osm nás bylo dovedeno přes ulici do whitechapelské nemocnice, kde bylo naším úkolem vynášeti smetí. Taková byla metoda, jíž jsme měli platiti za skilly a nocleh, a pokud se týká mne, vím dobře, že jsem mnohokráte přeplatil.

Ačkoliv jsme musili konati práci nejvýš odpornou, byl přece jen náš úděl považován za nejlepší a druzí muži se měli za šťastlivce, že k tomu byli zvoleni.

»Nedotýkejte se toho, soudruhu, ošetřovatelka řekla, že je to nebezpečné,« varoval mne můj soudruh, když jsem držel otevřený pytel, do kterého vyprazdňoval konev s různým neřádem a smetím.

Bylo to z nemocničního oddělení a já jsem mu řekl, že se toho nechci dotknouti ani sám, aniž dopustím, aby se toho dotekl on. Nicméně jsem musil nésti tento pytel a ještě jiné podobné dolů po paterém schodišti a vyprázdniti je do nádrže, kde byla tato zhouba ihned postříkána silným desinfekčním prostředkem.

Možná, že v tom všem je jakési moudré milosrdenství. Lidé ze hřebíku, z vězení a z ulice jsou na obtíž. Nejsou nikomu k užitku, ani sobě samým. Lomozí jen na zemi svou přítomností a jest lépe, když se odstraní. Poněvadž jsou zlomeni prací, špatnou výživou a špatným zacházením, jsou vždycky mezi prvními, kteří bývají zasaženi nemocí a podobně také nejrychleji umírají. Pociťují sami, že síly společnosti mají sklon vy-

vrhnouti je z existence. Stříkali jsme desinfikujícím prostředkem u márnice, když v tom přijel umrčí vůz, do kterého bylo naloženo pět těl. Hovor se obrátil k »bílému nápoji« a k »černé tekutině«, a tu jsem se přesvědčil, že všichni souhlasili v tom, že ubožák, ať byl mužem nebo ženou, který v nemocnici dal příliš práce, anebo jemuž bylo zle, byl »odtáhnut«, to jest, lidé nezhojitelní a obtížní obdrželi dávku »bílé tekutiny« nebo »černého nápoje« a pak byli posláni pryč. Nezáleží na tom ani trochu, zdali je tomu vskutku tak, či nikoliv. Důležité je, že tito lidé mají pocit, že je to pravda a že stvořili výrazy, kterými svoje pocity vyjadřují — »bílou tekutinu«, »černý nápoj« a »odtáhnutí«.

Po osmé hodině jsme šli dolů do sklepa pod nemocnici, kde nám byl přinešen čaj a nemocniční zbytky. Poslední jídlo bylo nakupeno vysoko na obrovské míse v nepopsatelné směsici — kousky chleba, kusy omastku a slaniny, spálená kůže z pečených telecích nožiček, kosti, zkrátka veškeré zbytky z prstů a úst nemocných, trpících všemi možnými neduhy. Do této míchanice ponořovali muži svoje ruce a hrabali se tam, ohmatávali a obraceli, prohlíželi, zamítali a o některé kusy se rvali. Pěkné to nebylo. Vepři si nemohli počínati hůře. Ale ti ubožáci byli hladovi a jedli hltavě tyto pomeje a když již nemohli jísti, zavazovali si zbytky do svých kapesníků, které si pak vsunuli za košili.

»Jednou, když jsem zde byl dříve, nalezl jsem tam venku velikou spoustu vepřových žebírek,« řekl ke mně Ginger. Výrazem »tam venku« mínil místo, kde byla tato zkáza skládána a postřikována silným desinfekčním prostředkem. »Byla výborná, spousta masa byla na nich a já je měl v náručí a vyšel jsem z brány na

ulici a rozhlížel jsem se po někom, komu bych to dal. Neviděl jsem však ani živé duše a proto jsem běžel dále jako šílený, dozorce za mnou, domnívaje se, že jsem utekl. Ale právě než mne dostihl, potkal jsem jednu stařenu a hodil jsem ji to do zástěry.«

Ó milosrdenství, ó lidumilství, sestupte do hřebíku a naučte se něčemu od Gingera. Provedl na dně propasti tak čistě lidumilný čin, že podobného nebylo mimo propast vykonáno. Bylo to od Gingera hezké a jestliže ta stařena dostala nějakou nákazu od »té spousty masa« na vepřových žebírkách, bylo to přece jen hezké, ačkoliv již ne tak hezké. Avšak ze všeho toho v tomto případě vystupuje nejvíce okolnost, alespoň mně se tak zdá, že ubohý Ginger byl »celý blázen« při pohledu na tolik masa, které má býti zničeno.

Pravidlem v útulně jest, že člověk, který tam vstoupí, musí tam zůstati po dvě noci a jeden den. Ale já jsem již viděl pro svůj účel dosti, zaplatil jsem za svoje skilly a lůžko a chystal jsem se k útěku.

»Pojďte, vyklouzněme,« řekl jsem k jednomu ze svých soudruhů, ukazuje na otevřenou bránu, kterou přijel úmrlčí vůz.

»A dostati za to čtrnáct dnů?«

»Nikoliv, utéci.«

»Ach, přišel jsem, abych si odpočinul,« pravil netečně. »A zůstanu-li tu ještě jednu noc, neublíží mi to.«

Všichni byli téhož názoru a proto jsem byl nucen vyklouznouti sám.

»Ale pak jsem již nikdy nesmíte přijíti na nocleh,« varovali mne.

»Nebojte se,« řekl jsem s nadšením, kterého ovšem

nemohli pochopiti, a pootevřev bránu více, pádil jsem ulicí dolů.

Spěchal jsem přímo do svého pokoje, převlékl jsem se a méně než za hodinu po svém uniknutí vypocoval jsem v turecké lázni veškeré zárodky a jiné věci, které snad vnikly do mé kůže, a přál jsem si, abych mohl vydržeti teplotu tří set a dvaceti stupňů místo pouze dvou set a dvaceti.*)

*) Rozuměj Fahrenheitových. Dvě stě dvanáct stupnů F. rovná se 100 stupňům Celsia. Pozn. překl.

Kapitola X.

NOSENÍ PRAPORU.

»Nésti prapor« znamená choditi po celou noc ulicemi. A tak i já s pozdviženým tímto obrazným odznakem jsem vyšel, abych viděl, co mně bude možno spatřiti. Muži i ženy chodí po ulicích v tomto velikém městě po celou noc, ale já jsem si zvolil West End,*) při čemž jsem si učinil základnou náměstí Leicesterské a bloudil jsem od pobřeží Temže až k Hyde Parku.

Když vycházeli lidé z divadel, padal hustý déšť a nádherné zástupy, které se vyhrnuly ze zábavních místností, musily se velice namáhati, aby nalezly nějaké drožky. Ulice podobaly se divokým řekám, naplněným drožkami, které však byly většinou zadány. A tu jsem měl příležitost viděti zoufalé námahy roztrhaných mužů a hochů, aby získali na noc přístřeší, když se jim podaří opatřiti dámám a pánům drožky. Používám slova »zoufalé« s rozmyslem, neboť tito ubozí lidé bez domova se odvažovali promoknutí a hráli o lůžko. Ale většina jich, jak jsem zpozoroval, zmokla a lůžka nevyhrála. Ale choditi v bouřlivé noci s mokrými šaty a ještě k tomu s hladovým žaludkem a neochutnati masa třeba celý týden nebo měsíc, je ná-

*) Západní konec Londýna. Pozn. překl.

mahou příliš krutou, aby se jí člověk mohl odvážiti. Dobře nasycen a dobře ošacen putoval jsem po celý den, když lihový teploměr ukazoval sedmdesátčtyry stupně pod nulou, byl tedy mráz jedno sto šest stupňů*) a ačkoli jsem trpěl, nebylo to nic u porovnání s nosením praporu po celou noc při prázdném žaludku, při chatrném oděvu a ještě k tomu promočeném.

Jakmile se vzdálily divadelní zástupy domů, staly se ulice velmi klidné a opuštěné. Bylo jen viděti všudy přítomné policisty, kteří blýskali svými zlodějskými lucerničkami do výklenků u dveří a uliček, a pak muže, ženy a chlapce, kteří se skrývali před větrem a deštěm na závětrní straně budov. Avšak Piccadilly**) nebyla tak úplně opuštěna. Její chodníky se skvěly slušně oděnými ženami, jež byly bez průvodu a aby takový průvod nalezly, bylo zde více života a pohybu než všude jinde. Ale o třetí hodině zmizela i poslední a pak zde bylo opravdu pusto.

O půl jedné přestal tvrdý déšť a pak přišly pouze přeháňky. Lidé bez přístřeší vylézali ze svých úkrytů u budov a procházeli se rychle nahoru a dolů, a sice všude, aby popohnali svůj oběh krve a zahřáli se.

Jedna stařena mezi padesáti a šedesáti lety, pouhá to zřícenina, stála, jak jsem zpozoroval dříve, v časnějších hodinách na Piccadilly, nedaleko Leicesterského náměstí. Zdálo se, že nemá ani smyslu, ani síly odejíti z deště nebo choditi, nýbrž stála tupě, kdykoliv se jí naskytla příležitost, a myslím si, že hloubala o minulých dnech, když byl život mlád a když byla krev

*) To bylo v Klondyku. Jack London.

**) Jedna z hlavních londýnských tříd, vedoucí od Hyde Parku směrem severovýchodním k Národní Galerii. Pozn. překl.

teplá. Avšak takové příležitosti se jí příliš často nedostalo. Každý policista ji popohnal k další chůzi, ale bylo třeba průměrně šesti takových pobídek, aby došla potácivě od okrsku jednoho policisty do okrsku druhého. O třetí hodině se dostala až na St. James Street a když hodiny odbíjely čtvrtou, viděl jsem ji hluboce spáti, opřenou o železné mříže Green Parku. V té době byla prudká přeháňka, takže musila býti promočena na kůži.

A teď uvaž, řekl jsem o jedné hodině k sobě, že jsi chudým mladým mužem, že jsi v Londýně bez haléře, a že musíš zítra hledati práci. Proto je nutno, aby ses trochu prospal a abys měl trochu síly hledati práci a také pracovati, jestliže ji nalezneš.

Z toho důvodu jsem se posadil na kamenné schody jedné budovy. V pěti minutách se na mne díval jeden policista. Měl jsem však oči široce otevřeny a proto jen zavrčel a šel dále. O deset minut později jsem měl hlavu na kolenou a dřímal jsem a tentýž policista pravil hrubě: »Hej, vy, odejděte odtud!«

Šel jsem. A jako ta stařena, šel jsem dále, abych si zdřími jinde, ale kdykoliv jsem dřímal, byl zde ihned policista, který mne zase hnal dále. Nedlouho potom, když jsem se toho vzdal, chodil jsem s jedním mladým Londýňanem (přišel z kolonií a přál si, aby tam byl nanovo) a v tom jsem zpozoroval nějakou otevřenou chodbu, vedoucí pod jednu budovu a ztrácející se v temnotě. Nízká železná branka zavírala vstup.

»Pojďte,« řekl jsem. »Přelezeme a dobře se vyspíme.«

»Jakže?« odpověděl a odskočil ode mne. »A dostaneme za to tři měsíce! Bože, chraň, abych to učinil!«

Později jsem přecházel mimo Hyde Park s nějakým mladým, asi čtrnácti- nebo patnáctiletým hochem, který vypadal nejvýš bídně. Byl hubený, oči měl vpadlé a vypadal jako by byl nemocný.

»Přelezme plot,« navrhoval jsem, »a vlezme do nějakého křoví a vyspěme se. Policie nás tam nenalezne.«

»Jen se nebojte,« odpověděl mi, »Jsou tam strážci parku a dostal byste za to šest měsíců.«

Běda, časy se změnily. Když jsem byl mladíkem, čítával jsem o chlapcích bez domova, kteří spali u vrat domů. Teď již byla tato věc pouhou pověstí. Jako stále se vracející situace zůstane to zajisté v literatuře ještě celé příští století, ale jako chladná skutečnost to přestalo. Zde jsou domovní vrata a tuhle jsou chlapci, avšak šťastné spojení obou jest nemožné. Vchody u domu jsou prázdné a chlapci musí bdíti a »nosí prapor«.

»Já jsem byl dole pod podloubím,« naříkal jiný mladík. »Podloubím« mínil pobřežní oblouky, kde začínají mosty, přepínající Temži. »Byl jsem dole pod podloubím, když nejvíc pršelo. Ale v tom přišel policista a vyhnal mne. Ale já jsem se vrátil a on také. ‚Hej,' povídá, ‚co zde děláš?' A tak jsem musil odejíti, ale řekl jsem mu: ‚Myslíte, že chci ukrásti tento most?'«

Mezi těmi, kteří nosí prapor, má Green Park pověst, že jeho brány se otvírají dříve než u jiných parků. A tak ve čtvrt na pátou z rána jsem vstoupil s mnohými jinými lidmi do Green Parku. Pršelo nanovo, avšak ti lidé byli unaveni noční chůzí a klesali na lavičky a ihned usínali. Mnozí muži se natáhli na promočenou trávu a přes to, že na ně neustále pršelo, spali naprostou vyčerpaností.

A teď trochu kritiky o mocích, které zde vládnou.

Jsou to moci a proto mohou nařídit, co se jim líbí. A proto se osměluji kritisovati jenom směšnost jejich nařízení. Po celou noc nutí lidi bez domova, aby chodili sem a tam. Vyhánějí je ode dveří a z chodeb a zavírají před nimi parky. Zřejmý úmysl toho všeho jest, aby je zbavili spánku. Dobře, tyto moci mají možnost oloupiti je o spánek nebo o cokoliv jiného. Ale proč jenom probůh otvírají brány parku o páté hodině ranní a dovolují pak lidem bez domova, aby tam vcházeli a spali? Jestliže je chtějí oloupiti o spánek, proč jim dovolují spáti po páté hodině ráno? A jestliže není jejich úmyslem olupovati je o spánek, proč jim nedovolují spáti již v časnějších nočních hodinách?

Ve spojení s tím řeknu ještě, že téhož dne jsem přišel ke Green Parku o jedné hodině odpolední a že jsem tam napočítal na tucty roztrhaných bídáků, spících v trávě. Byla neděle, bylo odpoledne a slunce se chvílemi ukazovalo a slušně odění obyvatelé londýnského West Endu se svými ženami a dětmi byli po tisících venku, aby se nadýchali čerstvého vzduchu. Tito strašní, rozcuchaní a spící tuláci nebyli jim zajisté příjemným pohledem a já vím, že tuláci sami by se byli raději vyspali v předešlé noci.

A tak, drazí, milí lidé, jestliže někdy navštívíte město Londýn a uvidíte tyto lidi spáti na lavičkách a v trávě, tu, prosím, nemyslete si, že to jsou lenoši, kteří raději spí, než aby pracovali. Věřte, že vládnoucí moci je nutily chodit po celou noc a že ve dne nemají kde spáti.

Kapitola XI.

V »KOLÍKU«.

Avšak, ač jsem nosil po celou noc »prapor«, nespal jsem přece ráno v Green Parku. Byl jsem promočen na kůži a nespal jsem celých dvacet čtyry hodiny, ale přes to, poněvadž jsem se odvážil býti chudým člověkem, který si hledá práci, musil jsem se rozhlížeti — nejdříve po nějaké snídani a pak po práci.

V noci jsem slyšel o nějakém domě na druhém břehu Temže, v Surrey, kde Armáda Spásy dává každé neděle ráno »nemytým« snídani. (Mimochodem, lidé, kteří nosili prapor, jsou všichni ráno »nemytí«, a jestliže neprší, nemají také vyhlídky, aby se mohli umýti.) To se mi právě hodí, myslil jsem si — ráno snídani a pak celý den, kdy budu hledati práci.

Byla to dlouhá cesta. Vlekl jsem svoje unavené nohy po St. James Street a dále přes Pall Mall mimo náměstí Trafalgar ke Strandu. Přešel jsem most Waterloo do Surrey, přešel jsem Blackfriars Road, jda blízko divadla Surrey a došel jsem ke kasárnám Armády Spásy o sedmé hodině. To byl »kolík«. Slovem »kolík« míní se v londýnské hantýrce místo, kde lze obdržeti zdarma potravu.

Byl zde již pestrý zástup unavených chuďasů, kteří ztrávili celou noc v dešti. Taková hrozná bída a tolik jí bylo! Staří muži, mladí muži, muži všeho druhu, a hoši také všeho druhu. Někteří dřímali stojíce. Asi dvacet jich bylo nataženo na kamenných schodech v postojích velmi nepohodlných, ale všichni velmi tvrdě spali a děrami a trhlinami v jejich hadrech bylo viděti rudou kůži jejich těl. — A vzhůru a dolů po ulici a naproti v řadě domů oběma směry byly veškeré vchody zaujaty po dvou nebo po třech lidech, kteří všichni spali s hlavami skloněnými na kolenou. Nesmíme zapomenouti, že teď nejsou v Anglii zlé časy. Vše jde, jako obyčejně chodívá, a časy nejsou ani zlé ani příliš dobré.

A pak přišel policista. »Jděte odtud, zatracené svině! Hej! Hej! Jděte ihned!« A jako zvěř je vyháněl od vchodů a rozehnal je na čtyři strany světa v celém Surreyi. Ale když spatřil zástup spící na schodech, byl poděšen. »Hrozné!« zvolal »Hrozné! A ještě k tomu v neděli ráno! To je krásný pohled! Hej Hej! Jděte odtud, zatrolená čeládko!«

Byl to všem pohled odporný. Byl jsem sám poděšen. A nebyl bych si přál, aby oči mé vlastní dcery byly poskvrněny takovým pohledem, ani bych nechtěl, aby se k tomu přiblížila na půl míle. Avšak — byli jsme tam a vy jste zde a proto nelze říci nic jiného kromě toho »avšak«.

Policista šel dále a my jsme se vrátili jako mouchy kolem hrnce s medem. Což nás neočekávalo něco tak nádherného jako snídaně? Nebyli bychom se tam mohli kupiti vytrvaleji a zoufaleji, kdyby byli rozdávali bankovky po milionu dolarů. Když se policista vrátil, spali

již někteří nanovo a my jsme byli pak zase rozehnáni, abychom se vrátili, jakmile byl vzduch čistý.

O půl osmé se otevřely malé dveře a jeden vojín Armády Spásy vystrčil hlavu. »Nemá to smyslu, takhle zatarasovati cestu,« pravil. »Ti, kteří mají lístky, mohou vstoupiti, a ti, kteří jich nemají, mohou přijíti teprve o deváté hodině.«

Ach, ta snídaně! O deváté hodině! Ještě za půl druhé hodiny! Lidé, kteří měli lístky, byli předmětem závisti. Bylo jim dovoleno vstoupiti, umýti se a posaditi se a čekati pak na snídani, zatím kdy my jsme musili čekati na stejnou snídani na ulici. Lístky byly rozdávány předešlé noci na ulicích a na nábřeží a jejich majitelé neměli jich po zásluze, nýbrž náhodou.

V osm hodin třicet minut byli vpuštěni další lidé s lístky a o deváté hodině se branka otevřela i nám. Protlačili jsme se nějak a pak jsme byli nacpáni do nějakého dvora jako sardinky. Při mnohých příležitostech, jako americký tulák v Americe, jsem se musil namáhati, abych měl snídani, ale nikdy jsem se nenamáhal jako tenkráte. Přes dvě hodiny jsem musil čekati venku a přes další hodinu mně bylo čekati v tlačenici na dvoře. Nejedl jsem po celou noc a byl jsem sláb a cítil jsem mdlobu a z toho výparu promočených šatů a nemytých těl, z nichž se kouřilo tělesným horkem a která byla kolem mne nacpána, se mi obracel žaludek. Byli jsme tak pevně natlačeni, že někteří z nás se chopili této výhody a usnuli tvrdě, stojíce.

O Armádě Spásy nevím v celku nic a všechna kritika, kterou si zde dovolím, týká se jedině oné části Armády Spásy, která pracuje na Blackfriars Road blíže divadla v Surreyi. Nejdříve podotýkám, že toto nucení

lidí, kteří byli vzhůru po celou noc, aby stáli ještě další čtyry hodiny, jest právě tak kruté, jako zbytečné. Byli jsme zesláblí, vyhladovělí a vyčerpaní noční námahou a nevyspáním a přece jen jsme tu stáli, stáli a stáli bez důvodu a bez příčiny.

Mezi zástupem bylo velmi mnoho námořníků. Zdálo se mi, že ze čtyř mužů byl vždycky jeden, který hledal nějakou loď, a nalezl jsem jich mezi nimi alespoň tucet, kteří byli námořníky americkými. Když jsem se jich tázal, proč jsou zde »na suchu«, obdržel jsem od všech tutéž odpověď a podle svých zkušeností, týkajících se námořních záležitostí, bylo to vyprávění pravdivé. Anglické lodi najímají námořníky k cestě, což znamená cestu okružní, která někdy trvá tři léta. A nemohou ze služby vystoupiti a nemohou dosíci propuštění, dokud nepřijedou do domácího přístavu, který je v Anglii. Jejich mzdy jsou nízké, jejich strava je špatná a zacházení ještě horší. Velmi často se stává, že jsou skutečně donuceni svými kapitány uprchnouti v Novém Světě nebo v koloniích, při čemž opouštějí pěknou částku peněz na mzdě — která je určitě ziskem buď pro kapitána nebo majitele lodi, nebo pro oba. Ale ať je to již z toho důvodu či nikoliv, faktem jest, že veliká část jich prchá. Na cestu domů najímá pak loď jakékoliv námořníky, které nalézá na pobřeží. Tito lidé jsou najati za mzdy trochu vyšší, které se platí v jiných částech světa, ale s podmínkou, že jakmile připlují do Anglie, musí loď opustiti. Příčina toho je jasná. Bylo by to velmi špatnou obchodní politikou, najímati je na dobu delší, když jsou v Anglii námořnické mzdy tak nízké a když se Anglie na pobřeží vždycky námořníky hemží. A tak tyto okolnosti úplně vysvětlovaly přítomnost amerických námořníků u kasáren

Armády Spásy. Poněvadž se chtěli dostati z pobřeží jiných odlehlých míst, přišli do Anglie a přišli na nejodlehlejší pobřeží ze všech.

V našem zástupu bylo celých dvacet Američanů, při čemž ti, kteří nebyli námořníky, byli obyčejnými tuláky, lidmi, jejichž soudruhem je vítr, který se toulá po celém světě. Všichni byli v dobré náladě a dívali se na vše s odvahou, která jest jejich hlavním charakteristickým rysem a jež, jak se zdá, jich nikdy neopouští. Jinak proklínali tuto zemi temnými alegoriemi, jež byly zcela osvěžující, když jsem slyšel celý měsíc jednotvárné kletby londýnské, jež postrádají veškeré obrazotvornosti. Londýňan má jenom jednu kletbu, jen jedinou, která jest velice neslušná a jíž užívá při každé příležitosti. Zcela jiné jest různotvárné a jasné klení americké, které se blíží spíše rouhání než neslušnosti. A pak přece, chtějí-li lidé již klíti, myslím, že bych dal přednost spíše rouhání než neslušnostem. Je v tom jakási opovážlivost, jakási dobrodružnost a vzpoura, která jest lepší než příkrá špinavost.

Byl tam jeden americký tulák, kterého jsem shledal zvláště zábavným. Zpozoroval jsem ho nejdříve na ulici, spícího u jedněch dveří, s hlavou na kolenou, ale s takovým kloboukem na hlavě, s jakým se nesetkáváme na této straně Atlantického oceánu. Když ho policista vyháněl, zvedl se pomalu a rozvážně, pohleděl na policistu znovu, jako by chtěl říci, že neví, zdali má odejíti či ne, a pak se volně šoural na chodník. Hned s počátku jsem poznal jeho klobouk, ale jeho chování mne teprve ujistilo, kdo je jeho majitelem.

Když jsme byli uvnitř ve dvoře, stál jsem mu po boku a hovořili jsme. Procestoval Španělsko, Italii, Švýcary a Francii a vykonal ve skutečnosti zdánlivě nemožný čin, totiž potloukal se tři sta mil bez lístku na francouzských železnicích a nebyl při tom chycen. Kde jsem se potloukal? tázal se. Jak se mi podařilo noclehovati? Zda-li jsem znal tratě? Ale protloukl se, ačkoliv byl v zemi »nepřátelské« a ačkoliv byla města »velmi bídná«. Nebylo to hrozné? Nikde nedostal nic zdarma k jídlu, aby při tom nebyla ohromná tlačenice. Ale nechtěl se vzdáti svého úmyslu, zůstati zde. Výstava Buffalo Bill bude záhy zahájena a člověk, který dovede jezdit s osmi koni, může si býti jist, že nalezne práci v každé době. Tihle lidé zde neznají nic jiného, jenom jezditi s jednou přípřeží. A proč se zde zdržuji já? Čekám na výstavu Buffalo Bill? Byl přesvědčen, že se také někde »zachytím«.

A tak se ukázalo, že přece jen krev není voda. Byli jsme krajani a byli jsme zde oba cizinci v cizí zemi. Ihned, když jsem spatřil jeho rozbitý, starý klobouk, rozehřál jsem se a on se tak zajímal o moje blaho, jako kdybychom byli pokrevnými bratry. Pověděli jsme si všemožné rady, týkající se země a mravů zdejšího lidu, jakož i způsobů, jimiž lze dosáhnouti potravy a přístřeší a bůhví čeho ještě, a pak jsme se rozešli s opravdovou lítostí, že se musíme loučiti.

Jedna věc, zvláště nápadná v tomto zástupu, byla malá postava u většiny lidí. Já, který jsem jenom střední postavy, díval jsem se přes hlavy devíti lidem z deseti. Zdejší lidé byli všichni malí, tak jako i cizí námořníci. V zástupu bylo jenom pět nebo šest velkých mužů, aniž se mohlo říci, že jsou lidmi vysoké postavy, ale to byli Skandinávci a Američani. Ale nejvyšší člověk byl zde výminkou. Byl to Angličan, ačkoliv nebyl Londýňanem. »Jste kandidátem pro těles-

nou stráž,« poznamenal jsem k němu. »Uhodl jste, soudruhu,« odpověděl, »trochu jsem tam již sloužil a podle toho, jak teď věci vypadají, budu tam za nedlouho znovu.«

Asi hodinu stáli jsme klidně v onom nacpaném dvoře. Ale pak se probouzel mezi muži neklid. Nastalo jakési strkání a šťouchání do předu a bylo slyšeti tlumené mručení hlasů. Ale nebylo v tom nic hrubého ani násilného. Byl to nepokoj lidí unavených a hladových. V tomto napětí přišel pobočník. Nelíbil se mi. V jeho očích nebylo nic dobrého, neměl jediného rysu milostného Galilejce, ale za to měl velmi mnoho rysů onoho setníka, který pravil: »Neboť jsem mužem mocným, který má pod sebou vojáky; a když řeknu tomuto muži: jdi, tu on jde, a jinému: pojď, tu on přijde. A řeknu-li svému služebníkovi: učiň to, i on to učiní.«

Nuže, díval se na nás právě tak a ti, kteří mu byli nejblíže, byli sklíčeni na duchu. Potom pozvedl svůj hlas.

»Zanechte toho ihned, nebo vás vyženu a neobdržíte snídaně.«

Nedovedu reprodukovati písmem nesnesitelný způsob, kterým to vyřkl. Zdálo se mi, že tím projevuje, že je člověkem moci, který může říci pěti stům roztrhaných chuďasů: »Můžete jísti anebo odejíti hladovi, jak se mně zlíbí.«

Odpírati nám snídani, když jsme stáli několik hodin! Byla to děsná hrozba a žalostné, ponížené ticho, které okamžitě nastalo, zvětšilo ještě její děs. Ale byla to zároveň hrozba zbabělá. Nemohli jsme mu oplatiti, poněvadž jsme hladověli. A jest již způsobem světa, že

když někdo jiného živí, jest jeho pánem. Ale setník — totiž pobočník — nebyl ještě uspokojen. V mrtvém tichu zvedl nanovo svůj hlas a opakoval hrozbu a zdůraznil ji.

Konečně nám bylo dovoleno vstoupiti do jídelny, kde jsme nalezli lidi, kteří již měli lístky. Byli již umyti, ale nebyli dosud nasyceni. Musilo nás býti alespoň sedm set, nežli jsme usedli — ale ne k masu a chlebu, nýbrž abychom vyslechli kázání, abychom zpívali a modlili se. To vše mne přesvědčuje, že Tantalus trpí v mnohých podobách na této straně pekelných oblastí. Pobočník se modlil, ale já jsem si toho nevšímal, poněvadž jsem byl příliš zaujat spoustou obrazů bídy, které se přede mnou rozkládaly. Ale jeho kázání znělo asi takto: »Budete hodovati v ráji. Nezáleží na tom, jak hladovíte a trpíte zde, neboť budete hodovati v ráji, totiž, budete-li se říditi přikázáními.« A tak dále, a tak dále. Byla to velmi chytrá propaganda, to doznávám, avšak ze dvou příčin neměla úspěchu. Nejdříve proto, že lidé, kteří to slyšeli, neměli obrazotvornosti a byli smýšlení materialistického, nevěděli, že existuje něco neviditelného a byli příliš otužilí a uvyklí peklu na zemi, aby se báli pekla příštího. A za druhé, poněvadž byli unavení a vyčerpaní nočním nespaním a strádáním, poněvadž trpěli dlouhým čekáním, při čemž byli stále na nohou a byli zesláblí hladem a proto toužili nikoliv po spáse, nýbrž po jídle. »Uchvatitelé duší« (jak tito lidé nazývají všechny, kteří se zabývají náboženskou propagandou) by měli trochu studovati fysiologickou základnu psychologie, chtějí-li, aby jejich práce měla větší výsledky.

Poněvadž se dočkáme všeho, byla přinesena snídaně kolem jedenácté hodiny. Ale byla přinesena nikoliv na

talířích, nýbrž v papírových balíčkách. Neobdržel jsem všeho, co bych si přál, ale jsem jist, že nikdo zde neměl vše, co by byl chtěl, ba ani ne polovinu toho, co chtěl nebo potřeboval. Dal jsem část svého chleba tulákovi, jenž čekal na výstavu Buffalo Bill a viděl jsem, že ke konci hltal právě tak, jako na počátku. Snídaně skládá se z těchto jídel: ze dvou krajíčků chleba, z malého kousku chleba s hrozinkami, což jmenují »koláč«, ze řízku sýra a z kofliku vody, která má býti polévkou. Většina lidí čekala na tuto snídani od páté hodiny a všichni ostatní jsme čekali nejméně čtyry hodiny. K tomu pak byli jsme namačkáni jako vepři, natlačeni jako sardinky, a zacházeli s námi jako se psy a pak nám kázali a zpívali a modlili se za nás. Ale to nebylo ještě vše.

Sotva bylo po snídani (a byla skončena dříve než to lze vypověděti) a již unavené hlavy se počínaly kývati a klesati a v pěti minutách nás polovina usnula. Nebylo viděti známek, že bychom byli propuštěni, ale za to byly neklamné známky příprav k nějaké schůzi. Pohleděl jsem na malé hodiny, visící na zdi. Ukazovaly jedenáct hodin a pětadvacet minut. Hola, pomyslil jsem si, čas prchá a já se musím ještě poohlédnouti po nějaké práci.

»Musím odejíti,« řekl jsem ke dvěma bdícím mužům vedle sebe.

»Musíte zde zůstati k bohoslužbám,« zněla odpověď.

»Chcete zde zůstati?« tázal jsem se.

Zavrtěli hlavami.

»Pak tedy pojďme a řekněme jim, že chceme odejíti,« pokračoval jsem. »Pojďme.«

Ale ti ubožáci se báli. Ponechal jsem je tedy jejich osudu a přistoupil jsem k nejbližšímu členu Armády Spásy.

»Musím odejíti,« řekl jsem mu. »Přišel jsem sem na snídani, abych byl schopen ohlédnouti se po nějaké práci. Nevěděl jsem, že to potrvá tak dlouho, než snídani obdržím. Domnívám se, že mám jakousi čáku na práci ve Stepneyi a čím dříve se vydám na cestu, tím snadněji ji obdržím.«

Byl to opravdu nějaký dobrý člověk, ačkoliv byl mojí žádostí překvapen. »Budeme však míti bohoslužby,« pravil, »a lépe by bylo, kdybyste zůstal.«

»Ale to by pokazilo moji čáku na práci,« domlouval jsem mu. »A práce je teď pro mne věcí nejdůležitější.«

Poněvadž byl pouze prostý, odkázal mne na pobočníka, jemuž jsem pak opakoval svoje důvody, proč chci odejíti a zdvořile jsem ho žádal, aby mne propustil.

»Ale to nemůže býti,« řekl a ctnostně se rozhořčoval nad takovým nevděkem. »Je to nápad!« zavrčel. »Je to nápad!«

»Chcete tím snad říci, že odtud nemohu odejíti?« tázal jsem se. »Že mne zde chcete zdržeti proti mé vůli?«

»Ano,« zachrochtal.

Nevím, co by se bylo událo, neboť jsem se počínal zlobiti sám, ale »shromáždění« prohlédlo situaci a on mne zatáhl do kouta pokoje a pak do jiného pokoje. Tam se mne znovu tázal, jaké mám důvody ke svému odchodu.

»Chci odejíti proto,« pravil jsem, »poněvadž si chci hledati ve Stepneyi nějakou práci a poněvadž každá hodina zmenšuje moji čáku, že ji naleznu. Je teď půl dvanácté a já jsem nevěděl, když jsem sem přišel, že to tak dlouho potrvá, než obdržím snídani.«

»Vy máte tedy zaměstnání?« ušklíbl se. »Jste člověkem zaměstnaným? Proč jste sem tedy přišel?«

»Byl jsem po celou noc venku a potřeboval jsem snídaně, abych se posilnil a mohl hledati práci. Proto jsem sem přišel.«

»To je hezké,« pokračoval týmž pošklebným způsobem. »Člověk, který má zaměstnání, nemá sem přicházeti. Víte, co jste učinil? Vzal jste dnes ráno některému ubožákovi snídani.«

To byla ovšem lež, neboť sem přišel každý.

A teď vám předkládám otázku, zdali to bylo křesťanské, či zdali to bylo jen poctivé? Když jsem jasně vysvětlil, že jsem bez domova a hladov a že si chci hledati práci, bylo to křesťanské a poctivé, že moje hledání práce nazval »zaměstnáním«, že mne proto nazval »člověkem zaměstnaným« a že z toho dovozoval, že člověk »se zaměstnáním«, jemuž se dobře daří, nepotřebuje snídaně z dobročinnosti, a že, když jsem snědl darovanou snídani, oloupil jsem tím některého hladového chudáka, jenž nebyl člověkem »zaměstnaným«?

Podržel jsem chladnokrevnost, ale vysvětlil jsem mu nanovo skutečnosti a jasně a slušně jsem mu dokázal, jak jedná nespravedlivě a jak věci převrací na ruby. Když viděl, že nechci ustoupiti (a jsem jist, že se mi již jiskřily oči), zavedl mne na zadní stranu budovy, kde v otevřeném dvoře byl jakýsi stan. Týmž pošklebným způsobem pověděl dvěma prostým vojínům Armády Spásy, kteří zde stáli, že »je zde jeden muž, který má zaměstnání a chce odejíti před bohoslužbou.«

Oba se toho ovšem povinně zhrozili a vypadali nevýslovně poděšeně, zatím kdy on odešel do stanu a přivedl praporníka. Stále týmž pošklebným způsobem klada zvláštní důraz na slovo »zaměstnání«, předložil můj případ velícímu důstojníkovi. Ale praporník byl mužem jiného rázu. Zalíbil se mi ihned, jakmile jsem ho spatřil a pak jsem mu vysvětlil svůj případ stejným způsobem jako prvé.

»Nevěděl jste, že máte zůstati k bohoslužbě?« tázal se mne.

»Zajisté ne,« odpověděl jsem, »jinak bych byl šel bez snídaně. Venku není vyhlášek, které by to oznamovaly a když jsem sem přišel, nikdo mne o tom nepoučil.«

Okamžik přemýšlel. »Můžete jíti,« pravil.

Když jsem vyšel na ulici, bylo dvanáct hodin a já jsem opravdu nevěděl, zdali jsem byl v žaláři nebo u Armády. Polovina dne uprchla a do Stepneyi byla daleká cesta. Kromě toho byla neděle a proč by tedy měl i hladovící muž hledati práci v neděli? Dále jsem soudil, že jsem vykonal dosti tuhé práce, když jsem v noci chodil ulicemi, a že po tvrdé denní práci jsem teprve posnídal. Odpoutal jsem se tedy od svého předpokladu, že jsem hladovícím mladým mužem, který hledá zaměstnání, zavolal jsem na omnibus a vyšplhal jsem nahoru.

Když jsem se oholil a vykoupal, svléknuv se ze všech šatů, vlezl jsem do čistých bílých peřin a usnul jsem. Když jsem zavřel oči, bylo šest hodin večer. A když jsem je zase otevřel, odbíjely hodiny devátou pří-

štího rána. Spal jsem celých patnáct hodin. A když jsem ještě ležel ospale, vrátila se moje mysl k oněm sedmi stům nešťastníků, které jsem opustil, čekající na bohoslužbu. On neměli ani lázně, ani se neholili a neměli čistých bílých peřin a nemohli se svléknouti a také patnáct hodin nepřetržitě nespali. Když bylo po bohoslužbách, musili zase na únavné ulice, musili dále řešiti problém kousku chleba než nastane noc, ona dlouhá bezesná noc na ulicích a dále jim hrozila otázka, jak získati nějaké kůrky ráno.

Kapitola XII.

DEN KORUNOVAČNÍ.

Vivat Rex Eduardus! Dnes korunovali krále a byly veliké radovánky a mnohá bláznovství a já jsem zmaten a smuten. Nikdy jsem neviděl nic podobného, co bych mohl porovnati s touto nádherou, leda snad americké cirkusy a balety v Alhambře. A také jsem nikdy neviděl nic tak tragického a truchlivého.

Abych mohl viděti zcela dobře korunovační průvod, byl bych musil přijíti přímo z Ameriky do Hotelu Cecilova a pak zase přímo z Cecilova Hotelu k sedadlu za pět guineí mezi lidi »umyté«. Mojí chybou bylo, že jsem přišel z East Endu, kde jsou lidé »nemytí«. Z oné čtvrti mnoho lidí nepřišlo. East End jako celek zůstal East Endem a opil se. Socialisti, demokrati a republikáni odešli na venek, aby se trochu nadýchali svěžího vzduchu a nebyli ani trochu pohnuti skutečností, že čtyři sta milionů lidí si dělá korunovaného a pomazaného vladaře. Šest tisíc a pět set prelátů, kněží, státníků, knížat a bojovníků se dívalo na korunování a pomazání a my ostatní jsme se dívali na tu nádheru, když kráčela mimo.

Viděl jsem to z Trafalgarského náměstí, nejskvostnějšího místa v Evropě a opravdového srdce říše. Bylo

nás tam mnoho tisíc a všichni jsme byli držáni a pořádáni rozkošnou ukázkou ozbrojené moci. Cesta pro průvod byla lemovaná dvojnásobnou řadou vojáků. Úpatí Nelsonova sloupu bylo obsazeno trojí řadou námořníků. Východně, u vchodu na náměstí, stálo královské námořní dělostřelectvo. Socha Jiřího III., stojící v trojúhelníku mezi Pall Mall a ulicí Cockspur, byla obklíčena na všech stranách hulány a husary. Na straně západní bylo královské námořnictvo v rudých kabátech a od Union Klubu až k ústí Whitehallu se táhla lesklá a masivní křivka I. pluku tělesné stráže; byli to obrovští muži, sedící na gigantických válečných koních, s ocelovými kyrysy, v ocelových přilbách, s ocelovým brněním koní a s velikými ocelovými meči, pohotovými ku podpoře stávající moci. A dále mezi zástupy byly rozepiaty dlouhé linie metropolitní policie a za nimi byly zálohy, statní a vysocí muži, dobře vykrmení, se zbraněmi a s mohutnými svaly, aby jich použili, když by bylo třeba.

A jak bylo na Trafalgarském náměstí, tak bylo také na celé cestě průvodu — moc, přemáhající moc, myriady lidí, výkvěty národu, jejichž jedinou životní povinností jest slepě poslouchati a slepě zabíjeti a ničiti a rozdupávati život. A aby mohli býti dobře živeni a dobře oblékáni a dobře ozbrojeni a aby měli lodi, které možno vrhati až na konec světa, proto se dře a klesá a umírá East End Londýna a »East End« celé Anglie.

Jedno čínské přísloví praví, že když jeden člověk žije v lenosti, musí jiný umírati hladem a Montesquieu pravil: »Poněvadž mnoho lidí se zaměstnává děláním šatů pro jediného člověka, způsobuje to, že mnoho lidí je bez šatů.« A tak jedno vysvětluje druhé. Nemůžeme

dříve pochopiti hladovícího a zbědovaného dělníka z East Endu (který žije se svou rodinou v jediném doupěti a ještě pronajímá prázdné místo na podlaze jiným ubožákům), dokud jsme nespatřili silných vojínů tělesné stráže z West Endu a dokud jsme nezvěděli, že jeden musí živiti a šatiti druhého a pečovati o něj.

A zatím kdy ve Westminsterském opatství si lid dělal krále, vzpomínal jsem já, sevřen jsa mezi tělesnou stráží a policisty na Trafalgarském náměstí, na doby, kdy si národ israelský volil prvního krále. Víte všichni, jak to vypravuje bible. Starší přišli ku prorokovi Samuelovi a řekli: »Učiň nám krále, aby nás soudil jako národy jiné.«

Tedy řekl Hospodin Samuelovi: Protož nyní uposlechni pak hlasu jejich, avšak nejprv osvědč pilně před nimi a oznam jim obyčej krále, kterýž nad nimi kralovati bude.

I mluvil Samuel všecky řeči Hospodinovy k lidu, kteříž krále žádali od něho.

A řekl: Tento bude obyčej krále, kterýž kralovati bude nad vámi: Bráti bude syny vaše a dá je k vozům svým a zdělá sobě z nich jezdce a běhati budou před vozem jeho.

Také ustanoví je sobě za hejtmany nad tisíci a za padesátníky a aby jemu orali rolí jeho a žali obilí jeho; též aby jemu dělali nástroje válečné a přípravy k vozům jeho.

Dcery také vaše bráti bude, aby dělaly masti a byly kuchařky a pekařky.

Nadto pole vaše a vinice vaše i olivoví vaše nejvýbornější pobéře a rozdá služebníkům svým.

Též služebníky vaše a děvky vaše a mládence vaše

nejzpůsobnější a i osly vaše vezme, aby jimi dělal dílo své.

Z stád vašich desátky bráti bude a vy budete jemu za služebníky.

I budete volati v ten den příčinou krále vašeho, kteréhož byste sobě vyvolili a nevyslyší vás Hospodin dne toho.*)

A to vše se událo za starých dob, a oni volali k Samuelovi, řkouce: »Modli se za své služebníky, ke svému Pánu a Bohu, abychom nezemřeli, neboť ke svým hříchům jsme přidali ještě toto, že jsme žádali míti krále.« A po Saulovi, Davidovi a Šalamounovi přišel Reoboam, který zacházel s lidem drsně, řka: »Můj otec učinil vaše jho těžkým, ale já ještě k vašemu jhu přidám, můj otec vás trestal důtkami, ale já vás budu trestati štíry.«

A v těchto pozdních dnech má pět set dědičných knížat celou pětinu Anglie a ti důstojníci a služebníci krále a také ti, z nichž je složena stávající moc, potřebují do roka v marnivém přepychu 1.950 milionů dolarů čili 370 milionů liber, což je dvaatřicet procent celého jmění, které vydělá veškeré dělnictvo země.

V opatství, oděn překrásným zlatým rouchem, při fanfárách trub a znění hudby, obklopen skvělou družinou pánů, lordů a vládců, byl král ozdoben svými insigniemi, znamenajícími jeho svrchovanost. Nejvyšší komoří mu připial k opatkům ostruhy a arcibiskupem canterburyským mu byl podán státní meč v purpurové pochvě s těmito slovy:

»Přijměte tento meč královský, přinesený s oltáře

*) Podle bible Kralické. I. Kniha Samuelova, 9—19. Pozn. překl.

božího a odevzdávaný vám z rukou nehodných biskupů a služebníků božích.«

Když pak byl opásán, vyslechl arcibiskupovo napomenutí:

»Vykonávejte tímto mečem spravedlnost, zadržujte šíření nespravedlnosti, chraňte svatou církev boží, pomáhejte vdovám a sirotkům a chraňte je, napravujte vše, co se rozpadává, udržujte vše, co je napraveno, trestejte a reformujte každou křivdu a potvrzujte vše, co naleznete v dobrém pořádku.«

Ale slyšte! Od Whitehallu se rozléhá jásot, zástupy se vlní, dvojitá řada vojínů stojí v pozoru a náhle se objevují královští převozníci, ve fantastických středověkých, rudých oděvech, tak že opravdu vypadají jako předvoj cirkusové parády. Pak jede královský kočár, naplněný dvorními dámami a gentlemany s pudrovanými lokaji a vozky v nejnádhernějších šatech. A ještě více kočárů, lordů a komoří, hrabat, dvorních dam — a všichni jsou služebníky. Pak přicházejí vojíni, královský doprovod, generálové, opálení a osmahlí; se všech konců světa se sešli do Londýna cizí důstojníci, dále důstojníci milice a pravidelného vojska. Je zde Spens a Plumer; Broadwood a Cooper, který osvobodil Ooklep, Mathias, jenž byl u Dargaie, Dixon od Vlakfonteinu, generál Gaselee a admirál Seymour z Číny, Kitchener z Chartumu, lord Roberts z Indie a s nimi celý svět — angličtí bojovníci, mistři ničení a inženýři smrti! Jiná to rasa lidstva u porovnání s lidmi z krámů a peleší — zcela jiný druh lidí!

Ale zde přicházejí s celou nádherou a jistotou své moci a stále přicházejí noví muži ocele, tito páni války a zbrojíři světa. Pestrá změť lordů a členů sněmoven, princů a maharadžů, královských rytířů a vojínů tě-

lesné stráže. A zde zase byli vojíni z kolonií, muži svižní a otužilí a tu všichni národové světa — vojíni z Kanady, Australie, Nového Zélandu, z Bermudy, Bornea, Fidži, ze Zlatého Pobřeží, Rhodesie, z osady na Mysu Dobré Naděje, z Natalu, Sierry Leone, Gambie, Nigerie a Ugandy, z Ceylonu, Cypru, Hong-Kongu, Jamaiky, Wei-Hai-Wei, z Lagosu, Malty, St. Lucie, Singapuru, Trinidadu. A zde byli zase muži z Indie, lidé potlačení, tmavohnědí jezdci a vojíni s meči, divocí a barbarští, skvějící se v barvě šarlatové a rudé. Byli tu Sikhové, Rajputové, Birmanci — provincie za provincií a kasta za kastou.

A teď přicházela jízdní tělesná stráž, bleskla se na krásných ponících smetanové barvy, ve zlaté výzbroji a pak nastala bouře jásotu, třeskot hudebních kapel a volání »Ať žije král! Ať žije král! Bože, zachovej krále!« Všichni lidé zešíleli. Nákaza mně podráží nohy — a já také chci křičeti: »Ať žije král, Bože, zachovej krále!« Roztrhaní lidé všude kolem mne se slzami v očích mávají klobouky a křičí nadšeně: »Sláva! Sláva!« Hleďte, tamhle jest v onom nádherném zlatém kočáru a veliká koruna se třpytí na jeho hlavě a žena v bílém rouchu, sedící mu po boku, je také korunována.

A já se násilím zdržuji a namáhám se přesvědčiti se, že je to vše skutečností a že je to rozumné a že to není pohledem do země pohádek.

Ale nedaří se mně to a je to tak lépe. Raději věřím, že všechna ta sláva a marnivost a nádhera a zmatený povyk přišly z nějaké pohádky, než abych věřil, že je to vystupování duševně zdravého a rozumného lidu, který ovládl hmotu a rozřešil tajemství hvězd.

Princové a princátka, vévodové, vévodkyně a korunovaný lid všeho druhu v královském průvodu se mihá mimo, pak další bojovníci a lokajové a ovládaný lid, a je po průvodu. Hrnu se z náměstí do spleti úzkých ulic, kde jsou hostince naplněny řevem opilých mužů, žen i dětí, smíšených v kolosálním zmatku. A se všech stran se zvedá oblíbená píseň korunovační:

„Oh, při korunovaci klobouky vše mává,
bude pitka, volat budem sláva! sláva!
A při whisky, vínu, vše se veselí jen,
ach, při korunovaci nejslavnější je den!“

Prší jen se lije. Po ulici vzhůru přicházejí oddělení záložníků, černých Afričanů a žlutých Asiatů, v turbanech a fezech, a kuliů, ženoucích se mimo se strojními puškami a horskými děly na hlavách, a jejich bosé nohy jdou rychlým tempem ťap, ťap, ťap po dlažebním blátě. Hostince jsou ihned prázdné jako kouzlem a černí spojenci jsou pozdravováni anglickými bratry, kteří se však ihned po té vracejí k hodům.

»A jak se vám líbil průvod, soudruhu?« tázal jsem se jednoho starce, sedícího na lavičce v Green Parku.

»Jak se mně líbil? To byla výtečná příležitost, řekl jsem si, ke spaní, když jsou všichni ti chlapi pryč, a proto jsem se uchýlil do koutka ještě s padesáti jinými. Ale nemohl jsem spáti, leže zde hladov a mysle na to, jak jsem musil po všechna ta léta svého života pracovat a za to vše že teď nemám místa, kam bych hlavu uložil. A když jsem slyšel tu hudbu a volání a děla, stal jsem se málem anarchistou a chtěl jsem prvnímu komořímu rozbíti lebku.«

Proč právě prvnímu komořímu, nemohl jsem dobře nahlédnouti a on také ne, ale svěřil se mi s těmito pocity a pak jsme již o tom dále nemluvili.

Když se přiblížila noc, bylo město jedinou záplavou světla. Barevné záblesky, zelené, žluté a rubínové, zachycovalo oko na všech místech a všude byla veliká písmena E. R., vyřezaná z křišťálového skla, a za nimi svítil plyn. Zástupy na ulicích se zvětšily o sta a tisíce lidí a ačkoliv policie přísně potlačovala výtržnosti, přece jen opilství a jiné věci se množily. Unavení dělníci zdáli se jako šílení rozčilením a volností a shlukovali se a tančili na ulicích, muži a ženy, mladí i staří, držíce se pod paží v dlouhých řadách, zpívajíce »Ať jsem blázen, jen když tě mám rád!«, »Dolly Gray« a pak oblíbenou písničku »Včela a zimolez« — kterážto poslední zní asi takto:

„Ty máš med, o zimolezi, a já včelkou jsem,
rád bych ssál med ze tvých retů,
ach, na vzdory všem!“

Seděl jsem na lavičce na pobřeží Temže a díval jsem se přes osvětlenou vodu. Blížila se půlnoc a přede mnou se hrnuly lepší třídy rozjařených lidí, vyhýbajíce se hlučnějším ulicím a vracejíce se domů. Na lavičce vedle mne seděly dvě lidské bytosti v hadrech, muž a žena, a klímaly a dřímaly. Žena seděla s pažemi skříženými přes prsa a udržovala pevně svoje tělo v neustálém pohybu — teď se skláněla do předu, takže se zdálo, že ztratí rovnováhu a že spadne na chodník a teď zase se nakláněla stranou v levo, až její hlava spočinula na mužově rameni a ihned zase v pravo, při čemž se natahovala až ji bolest probudila a ona se posadila zpříma. A pak se zase začínalo naklánění vpřed a tak to šlo dále okruhem, až se zase probudila natahováním a bolestí.

Co chvíli se zastavili hoši a mladí lidé na krátko

za lavičkou a vyráželi náhlé a pekelné výkřiky. A tyto hlasy vždycky probouzely muže i ženu s trhnutím z jejich spánku. A při pohledu na jejich leknutí, které se tak zračilo v jejich obličejích, dával se zástup, hrnoucí se mimo, do řvavého smíchu.

To se mně zdálo věcí nejúžasnější, tento nedostatek soucitu, který každý jevil. Je to přece věcí všední, viděti lidi bez domova na lavičkách, tyto bídné ubožáky, které může každý mučiti a kteří jsou neškodní. Padesát tisíc lidí přešlo jistě mimo lavičku, dokud jsem tam seděl. A ani jediný člověk tohoto slavnostního dne při korunovaci krále neměl dotčeny struny svého srdce tak, aby řekl k oné ženě: »Zde máte šestipenci, jděte a opatřte si lůžko.« Ale místo toho ženy, zvláště mladé ženy, činily vtipné poznámky o klímající ženě a vždycky tím povzbuzovaly svoje společníky ke smíchu.

Abych užil anglicismu, bylo to »kruté«. Ale korespondující amerikanism se k tomu lépe hodil — bylo to »divoké«. Přiznávám se, že jsem se počínal rozčilovati nad tímto šťastným zástupem, proudícím mimo, a že jsem při tom měl jakési uspokojení z londýnské statistiky, která dokazuje, že jeden z každých čtyř dospělých lidí jest určen zemříti na účet veřejné dobročinnosti buďto v chudobinci nebo v nemocnici, nebo v útulně.

Pak jsem s oním mužem rozmlouval. Bylo mu pětapadesát let a byl dělníkem z doků; byl prací zlomen. Nalézal jenom tu a tam nějakou práci, když byla veliká poptávka po dělnictvu, neboť všude dávali přednost mužům mladším a silnějším, když byla mrtvá doba. Teď ztrávil celý týden na lavičkách, u pobřeží řeky. Ale pro příští týden se zdály vyhlídky jasné, takže snad dostane na několik dní práci a bude míti také v některé

bídné díře nějaké lůžko. Žil po celý svůj život v Londýně, kromě pěti let, když okolo roku 1878 byl ve službách v Indii. Byl ovšem hladov a podobně i žena. Takové dny, jako tento, byly pro lidi jejich druhu neobyčejně kruté, ačkoliv strážníci měli tolik práce, že chuďasové mohli lépe spáti. Probudil jsem děvče, nebo spíše ženu, neboť řekla: »Je mi osmadvacet let, pane,« a pak jsme odešli do jedné kavárny.

»Jak mnoho práce bylo třeba rozsvítiti všechna tato světla,« řekl muž při pohledu na nějakou budovu nádherně osvětlenou. Práce byla základní notou jeho života. Pracoval po celý život a celý objektivní vesmír tak jako svou vlastní duši dovedl vyjádřiti jenom výrazy o práci. »Takové korunovační dny mají mnoho dobra,« pokračoval. »Poskytne to lidem práci.«

»Ale váš žaludek je prázdný,« řekl jsem.

»Ano,« odpověděl. »Pokoušel jsem se něco vyzískati, ale nenaskytla se příležitost. Můj věk je proti mně. A co děláte vy? Jste námořníkem, že ano? Poznal jsem to podle vašich šatů.«

»Již vím, co jste,« řekla žena, »jste Italem.«

»Ach není,« zvolal muž důrazně. »Je Američanem. Je jím dojista, vím to.«

»Ach, můj Bože, pohlédněte na to,« zvolala, když jsme přišli na Strand a byli jsme udušeni řvoucím, potácejícím se korunovačním zástupem, při čemž muži ječeli a děvčata zpívala vysokými hrdelními tóny:

Och, při korunovaci klobouky vše mává,
bude pitka, volat budem sláva! sláva!
A při whisky, vínu, vše se veselí jen,
ach, při korunovaci nejslavnější je den.

»Ach, jak jsem špinavá při tomto svém zaměstnání,« řekla žena, když se posadila v kavárně, utírajíc si ospalost a saze z očních koutků. »A co jsem dnes vše viděla! Měla jsem z toho radost, ačkoliv jsem byla zcela sama. A ty vévodkyně a dámy v těch krásných bílých šatech! Byly opravdu krásné, krásné!«

»Jsem Irčankou,« pravila, odpovídajíc na moji otázku. »Jmenuji se Eyethorneová.«

»Jak?« tázal jsem se.

»Eyethorneová, pane, Eyethorneová.«

»Říkejte písmeny.«

»H-a-y-t-h-o-r-n-e-o-v-á.«

»Ach, řekl jsem, »irská Londýňanka.«

»Ano, pane, v Londýně zrozená.«

Žila šťastně doma, dokud její otec nezemřel, byv zabit při neštěstí a pak se ocitla sama ve světě. Jeden bratr byl u vojska a druhý bratr musí živiti ženu a osm dětí za dvacet šilinků týdně při nejistém zaměstnání a tak pro ni nemohl nic učiniti. Ve svém životě byla jen jednou mimo Londýn, kdesi v Essexu, dvanáct mil od Londýna, kde česala tři týdny ovoce: »A byla jsem, když jsem se vrátila, černá jako jahoda. Nevěřil byste tomu, ale byla jsem.«

Naposledy pracovala v jakési kavárně a sice od sedmé hodiny ranní až do jedenácté v noci a za to měla týdně pět šilinků a stravu. Pak onemocněla a od chvíle, kdy vyšla z nemocnice, nemohla najíti práce jiné. Nebyla příliš citlivou a poslední dvě noci ztrávila na ulici.

Mezitím shltali oba tito lidé nesmírné množství potravy a teprve když jsem zdvojnásobil a ztrojnásobil jejich původní objednávky, jevili známky, že jejich hlad je ukojen.

Jednou sáhli přes stůl a ohmatávali látku na mém kabátě a košili a poznamenali, jak dobré šaty nosí Američané. Moje hadry byly jim dobrými šaty! Musil jsem se nad tím zardívati, ale když jsem si jich všiml bedlivěji a když jsem prohlížel oděv, který měli na sobě tento muž a tato žena, počal jsem cítiti, že jsem zcela dobře a slušně oděn.

»A co chcete počíti nakonec?« tázal jsem se jich. »Víte přece, že stárnete každým dnem.«

»Půjdu do chudobince,« řekl muž.

»Bože chraň, abych toho učinila,« pravila ona. »Vím, že pro mne není naděje, a tak musím zemříti na ulici. Pro mne se chudobinec nehodí! Věru ne!« zalkala v tichu, které pak nastalo.

»Co chcete podniknouti ráno, abyste si opatřila něco k jídlu, když jste byla po celou noc na ulicích?« tázal jsem se.

»Pokusí se získati nějaký penny, jestliže nemá nějaké schovány,« vysvětloval muž. »A pak půjde do kavárny a koupí si koflík čaje.«

»Ale nenahlížím, jak vás to může nasytit,« namítal jsem.

Oba se zchytrale usmáli.

»Pijeme totiž čaj malými doušky,« pokračoval muž, »aby to trvalo pokud možno nejdéle. A dobře se rozhlížíme kolem sebe, neboť jsou lidi, kteří tam nechávají kousky jídla.«

»Je to až překvapující, jak mnoho potravy nechávají lidé ležeti,« přerušila ho žena.

»Hlavní věcí jest,« pravil muž rozšafně, když jsem pochopil tento úskok, »obdržeti za ten penny místo.«

Když jsme se chystali k odchodu, sebrala slečna Eyethorneová několik kůrek se sousedních stolů a strčila si je někam do svých hadrů.

»Nemůže to přece přijíti na zmar, víte,« pravila. A dělník z dogů přisvědčil a sebral sám také několik kůrek.

O třetí hodině ranní jsem kráčel na nábřeží. Byla to pro lidi bez domova skvostná noc, neboť policie byla jinde, a na všech lavičkách se tísnili spící lidé. Bylo tam právě tolik žen jako mužů a veliká většina jich, ať mužů, ať žen, byla vyšších věků. Někdy bylo viděti také nějakého hocha. Na jedné lavičce jsem zpozoroval celou rodinu. Muž seděl vzpřímeně a měl v náručí spící dítě a žena spala, kladouc hlavu na jeho rameno a na klíně měla hlavu spícího chlapce. Muž měl oči do široka otevřeny. Zíral upřeně přes vodu a přemýšlel, což není právě dobrou věcí pro muže, který má rodinu bez přístřeší. Nebylo by příjemnou věcí uvažovati nad jeho myšlenkami, ale tolik vím, a celý Londýn to ví také, že případy, kdy lidé bez práce zabíjejí svoje ženy a děti, nejsou událostmi neobyčejnými. Nemůžete jíti po nábřeží u Temže v časných ranních hodinách od parlamentních budov kolem Kleopatřiny jehly*) k mostu Waterloo, abyste si nevzpomněli na utrpení, které jest staré dvacet sedm století a o němž vypravuje autor »Knihy Jobovy«:

Nyní mezníky přenášejí a stádo, kteréž mocí zajali, pasou.

Osla sirotkům zajímají, v zástavě berou vola od vdovy.

---

*) Egyptský obelisk, převezený do Londýna. Pozn. př.

Strkají nuznými s cesty, musejí se vůbec skrývati chudí na světě.

Aj, oni jako divocí oslové na poušti vycházejí jako ku práci své, ráno přivstávajíce k loupeži: pouště jest chléb jejich i dětí jejich.

Na cizím poli žnou a s vinic bezbožníci sbírají.

Nahé přivodí k tomu, aby nocovati musili bez roucha, nemajíce se čím přiodíti na zimě.

A přívalem v horách moknouce, nemajíce obydlí, k skále se přivinouti musejí.

Loupí sirotky, kteří jsou při prsích, a od chudého základ berou.

Nahého opouštějí, že musí choditi bez oděvu, a ti, kteříž snášejí snopy, v hladu zůstávají. —

Kniha Jobova, kapitola XIV., 2—10.

Tak bylo před dvaceti sedmi stoletími! A vše to je právě tak pravda a vše je právě tak vhodné i dnes, v samém ústředí této křesťanské civilisace, ve které je králem Edward VII.

Konec I. dílu.

V podepsaném nakladatelství počala právě vycházeti nová sbírka literární, nazvaná:

KNIHOVNA L. N. TOLSTÉHO

která bude obsahovati **soubor náboženských, etických a umělecky tendenčních spisů** velikého myslitele ruského **L. N. Tolstého,** jakož i neznámá dosud **vzpomínková** a **kritická díla,** osvětlující mohutnou osobnost samotáře jasnopoljanského.

Knihovnou L. N. Tolstého přicházíme vstříc potřebám všech těch, kdož touží v rozvrácené době nynější

po mravní obrodě.

Největší moralista slovanský pomůže nám hledati smysl života a budovati

základy nového náboženství,

které zůstává ve shodě s rozumem a stanoví poměr člověka k věčnosti. Tolstoj nutí nás přemýšleti s hlediska mravního o palčivých otázkách přítomné doby,

o ceně kultury,
o sociální spravedlnosti,
o poměru ke státu.

Sotva kdy mohly názory Tolstého působiti tak očistně a působivě

v nejširších vrstvách,

jako v nynější neklidné době, kdy se miliony lidí chtějí opět povznésti k bohatšímu životu vnitřnímu. Tolstoj je také z **nejlidovějších a nejpřístupnějších spisovatelů,** kteří se kdy vyskytli. Čtete jeho úvahy jako romány, neboť veliký umělec i ve svých filosofických spisech bere na pomoc

názorné příklady a přirovnání,

které se hluboko vrývají v paměť. Postaráme se o přesné, nezkrácené překlady, opatřené vesměs dobrými znalci života ruského.

Knihovna L. N. Tolstého zahájena byla znamenitým sociálně-filosofickým spisem Tolstého

„Co máme tedy dělati?“

v překladu Karla Velemínského. Budou následovati čelná díla jasnopoljanského mistra: **Zpověď, Jaká jest moje víra, O životě, Křesťanské učení, Království boží ve vás, O vědě a umění,** Shakespeare (u nás dosud neznáme), soubor článků **O světové revoluci, O křesťanství a vlastenectví, O sociálních a mravních otázkách.**